

Unge trivsel

År 2008

En undersøgelse med fokus på
seksuelle overgreb og vold
i barndom og tidlig ungdom

Karin Helweg-Larsen
Nina Maria Schütt
Helmer Bøving Larsen

Unge trivsel

År 2008

En undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb og vold i barndom og tidlig ungdom

Karin Helweg-Larsen

Nina Maria Schütt

Helmer Bøving Larsen

Statens Institut for Folkesundhed

Syddansk Universitet

København, April 2009

Unge trivsel År 2008

En undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb og vold i barndom og tidlig ungdom

Karin Helweg-Larsen, Nina Maria Schütt og Helmer Bøving Larsen

Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Copyright © Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, København, april 2009.

Gengivelse af uddrag, herunder tabeller, figurer og citater er tilladt med tydelig henvisning.

Print: Reproafdelingen, Københavns Universitet

Trykt udgave:

ISBN 978-87-7899-145-4

Elektronisk ISBN 978-87-7899-146-1

Rapporten kan rekvireres ved henvendelse til

Statens Institut for Folkesundhed

Syddansk Universitet

Øster Farimagsgade 5 A, 2

1399 København K

Tlf.: +45 3920 7777 sif@si-folkesundhed.dk

og downloades fra: www.si-folkesundhed.dk

Forord

Der har inden for de seneste ti år været en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn og vold mod børn og unge i og uden for familien. Der er etableret hotlines og anden lettilgængelig rådgivning for børn og unge. Kampagner har informeret om børns ret til at sige fra over for uønskede kontakter samt om forældres og andre voksnes forpligtelser til at reagere på mistanke om, at et barn forulempes.

Regeringens handlingsplan 2003 om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn refererede til Statens Institut for Folkesundheds undersøgelse, Unges trivsel år 2002, hvor vi havde spurgt 15-16-årige skoleelever om deres seksuelle erfaringer inden 15års alderen og deres egen vurdering af seksuelle overgreb og vold i og uden for familien. Det var en betragtelig andel af de unge, der havde været udsat for overgreb, og de anbefalede selv mere undervisning i skolen om børns rettigheder og en større respekt for børns grænser for kontakt med voksne.

Der har været behov for igen at kortlægge de unges egne erfaringer som grundlag for en fortsat indsats mod overgreb på børn og unge. Det har været muligt at gennemføre denne landsdækkende undersøgelse blandt 9. klasses elever på grundlag af økonomisk støtte fra Trygfonden, det Kriminalpræventive Råd, Red Barnet og DGI, Dansk Gymnastik- og Idrætsforeninger, som alle takkes.

Men først og fremmest takkes de skoler og ca. 4.000 elever, der har deltaget i undersøgelsen.

Undersøgelsen er planlagt og gennemført i 2008 af sociolog Nina Schütt og speciallæge Karin Helweg-Larsen. Nina Schütt og stud.scient.oecon. Christian Hans Aastrup har sammen varetaget dataopbejldningen. Dataanalyser og rapporten er udformet i samarbejde med lektor, cand. psych. Helmer B. Larsen, Københavns Universitet.

Henrik Brønnum-Hansen
Forskningsleder

Karin Helweg-Larsen
Projektleder

København; April 2009

Indhold

1. Sammenfatning	8
Deltagere	9
Helbred og sundhedsadfærd	10
Psykisk trivsel	10
Ulovlige handlinger og antisocial adfærd	11
Tidlige seksuelle erfaringer	11
Seksuelt overgreb	11
Vold i familien	14
Vold uden for hjemmet	14
Særligt udsatte unge	14
Overgreb og psykiske problemer	15
Belastende oplevelser	15
Forebyggelse	15
Udviklingen i seksuelle overgreb 2002-2008	16
Udviklingen i vold 2002-2008	18
Anbefalinger	18
2. Baggrund	20
3. Undersøgelsens design	23
Etiske og retslige problemstillinger	23
Pilotundersøgelse	25
Design og metode	26
Temaer	28
Seksuelt erfaringer.....	29
Vold i og uden for familien	31
Helbredsproblemer, sundhedsadfærd	31
Psykisk trivsel og modstandskraft	31
Belastende oplevelser.....	34
Familie og hverdag.....	35
4. Deltagende skoler og elever	37
Geografisk dækning	39
Deltagernes køn, alder og herkomst	41
5. Familie, fritid og fritidsaktiviteter	45
Forældre og søskende	45
Familiens socioøkonomi	49
Fortrolighed og samvær i familien	51
Samvær ved måltider.....	53
Forældres kendskab til de unges fritidsliv.....	53
Skænderier mellem forældre	55
Alkoholproblemer i familien	55

Familierelaterede risikofaktorer	57	Sted for vold og voldsudøver ved seneste vold.....	149
Fritid	59	Påvirkning af stoffer og alkohol	149
Fritidsaktiviteter	63	Risikofaktorer for vold uden for hjemmet	151
Fritidsaktiviteter i forhold til familiære risici	64	11. Belastende oplevelser inden for det seneste år	153
6. Trivsel og sundhedsvaner	65	12. De unges ulovlige handlinger og antisociale adfærd	155
Selvrapporteret helbred	65	13. Særligt udsatte unge	157
Fravær på grund af sygdom	69	Risikofaktorer for særligt udsatte unge	157
Kroniske helbredsproblemer	69	Familiefaktorer	159
Sundhedsadfærd	73	Økonomi.....	159
Euforiserende stoffer	75	Alkoholmisbrug i familien	159
Sundhedsmæssig risikoadfærd	79	Forældres kendskab til de unges fritid	159
7. Seksuelle erfaringer og overgreb	82	Fortrolighed med mor.....	159
Tidlige seksuelle erfaringer	85	De unges egen adfærd	161
Uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende	89	Venner/omgangskreds	161
Omfanget	91	Egen risikoadfærd.....	161
De unges egen vurdering i forhold til seksuelt overgreb	93	Asocial adfærd.....	161
Vold og belønning/betaling.....	95	14. Unges psykiske trivsel, sårbarhed og modstandskraft	164
Krænkeren	97	SDQ	165
Sted	99	Psykisk trivsel belyst ved Christchurchskalaen	169
Alkohol og stoffer	101	Modifieret Hopkins symptomcheckliste, HSCL25	171
Seksuel kontakt med voksne	111	15. Udsættelse for seksuelle overgreb og psykiske problemer	178
Vold, tvang og trusler.....	111	16. Udsættelse for vold og psykiske problemer	183
Karakteren af seksuel kontakt med voksne	113	17. Unges viden om forebyggelse af overgreb	188
Relation til den voksne og omstændigheder	115	Undervisning i skolen	189
8. Uønskede seksuelle oplevelser med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne	120	Mobning	191
9. Internetrelaterede seksuelle erfaringer	123	18. De unges forståelse af spørgsmålene	192
10. Vold i og uden for familien	126	19. Referencer	193
Vold i familien	127	20. Anvendte spørgeskema	197
Vold fra forældrene og de unges herkomst.....	131		
Familie faktorer og udsættelse for vold fra forældre	133		
Fortrolighed med forældre.....	133		
Skænderi mellem forældre	135		
Unge egen risikoadfærd og udsættelse for vold fra forældre	135		
Vidne til vold mod forældre	137		
Voldsudøver til vold mod mor og far	141		
Vold mod søskende	143		
Vold uden for familien	145		
Voldsudøver til vold uden for familien.....	145		
Den seneste vold	147		

1. Sammenfatning

Denne rapport beskriver resultaterne af en undersøgelse af unges trivsel i Danmark. Den omfatter 3.976 unge i 9. klasse, svarende til 6 pct. af denne aldersklasse i Danmark. Den er gennemført i april-maj og september 2008, og er en opfølgning på en tilsvarende undersøgelse i 2002.

Det overordnede formål har været at undersøge, hvor ofte seksuelle overgreb og vold mod børn og unge forekommer, hvilken karakter overgrebene har, hvilke børn og unge der rammes, hvem der står bag overgrebene, og hvad overgrebene kan betyde for de unges trivsel. Det har tillige været hensigten at vurdere udviklingen i overgreb og vold mod børn og unge i relation til Regeringens handlingsplan af 2003 om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn og senere initiativer mod vold og misrøgt af børn.

De fleste børn og unge i Danmark trives godt og udvikler sig normalt. Et stort flertal, 86 pct. af drenge og 75 pct. af piger fandt således, at deres helbred var virkeligt godt eller godt, og kun knap 2 pct. af drenge og 3 pct. af piger, at det var dårligt eller meget dårligt.

Det er en betragtelig andel af unge, der har haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. hvor der højst er fire års aldersforskel, i alt 5 pct. af drenge og 18 pct. af piger. Seksuel kontakt med voksne, hvor aldersforskellen har været mindst fem år, er mindre hyppigt forekommende, knap 2 pct. blandt drenge og 8 pct. blandt piger.

Seksuelle overgreb er i denne rapport afgrænset til at omfatte både uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og seksuel erfaring/kontakt med voksne.

Der er markant sammenhæng mellem en række trivselsproblemer, familiære faktorer, de unges egen adfærd og risikoen for seksuelle overgreb. Det kortlægges i rapportens kapitel 7, 8, 9, 13 og 15 og er kortfattet præsenteret i denne sammenfatning.

Et flertal af unges forældre, ca. 60 pct. af mødre og en lidt større andel af fædre, bruger under skænderier i hjemmet hverken verbal vold, såsom skældud og hån, eller fysisk vold. Men mange unge oplever vold i deres hjem, enten mod dem selv, mod mor, far og/eller søskende. Vold omfatter både fysisk vold og skældud, trusler og hån, dvs. verbal vold.

At blive udsat for verbal vold kan ofte være lige så belastende som at opleve fysisk vold. Vi rapporterer omfanget af verbal og fysisk vold mod unge i og uden for hjemmet og relaterer det til de unges psykiske trivsel og til en række familiære faktorer. Resultaterne præsenteres kortfattet i det følgende og uddybes i rapportens kapitel 10, 13 og 16.

Der er foretaget nogle ændringer i det her anvendte spørgeskemas struktur i forhold til undersøgelsen i 2002. Det er sket ud fra ønsket om at omfatte uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende i beskrivelsen af unges udsættelse for seksuelle overgreb. Det har tillige været ønsket at kunne sammenligne resultaterne med tilsvarende nordiske undersøgelser, som rummer detaljerede spørgsmål om voldsudsættelse i og uden for familien. Det beskrives i kapitel 2.

Ændringerne betyder, at resultaterne i 2002 og 2008 ikke er fuldt sammenlignelige. Det er dog muligt med visse begrænsninger at vurdere udviklingen i seksuelle overgreb fra voksne mod børn og unge og vold inden for familien i perioden fra 2002 til 2008.

Deltagere

I alt deltog 4.093 elever i 9. klasser i undersøgelsen, og efter datarensning indgår der 3.976 besvarelser i analyserne. Der var omtrent samme andel drenge og piger, 88 pct. var af dansk/vestlig herkomst, dvs. de selv og begge forældre var født i Danmark eller et andet vesteuropæisk land, USA, Australien og New Zealand. Ca. 11 pct. var af ikke vestlig-herkomst og 0,5 pct. var udenlandske adopterede.

Det store flertal af de unge, 96 pct., besvarede spørgsmål om generelle seksuelle erfaringer, i alt 83 pct. spørgsmål om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, og 89 pct. spørgsmål om seksuelle erfaringer/kontakt med voksne.

Flertallet, 67 pct. af de unge bor med begge deres biologiske forældre, 18 pct. i sammenbragte familier, 5 pct. med alenemor og 2 pct. med alenefar. De fleste familier synes at være velfungerende. De unge har fortrolighed med forældre, de spiser aftensmad sammen med familien hver dag eller flere gange om ugen, forældrene ved, hvem de unge omgås i fritiden, og de unge vurderer, at familiens økonomi er god eller ganske god. Det er et lille mindretal, knap 2 pct., der lever i familier, hvor begge forældre er uden for arbejdsmarkedet.

En bekymrende andel af unge rapporterer alkoholmisbrug i den nærmeste familie, i alt 25 pct. af piger og 18 pct. af drenge. Piger har tilsyneladende en lavere "tærskel" eller er mere observante over for "alkoholmisbrug" i familien. Mellem 10 og 20 pct. af de unge oplever mindst

hver uge skænderier mellem forældrene, 3-6 pct. rapporterer svære økonomiske vanskeligheder i familien, manglende fortrolighed med forældre, og at forældrene ikke ved, hvor de er i fritiden. Samlet er ca. 2,5 pct. af drenge og knap 6 pct. af piger udsat for mindst tre forskellige faktorer i familien, der har sammenhæng med overgreb, og som kan øge risikoen for dårlig psykisk trivsel.

Helbred og sundhedsadfærd

Flertallet af unge synes, at deres helbred er godt, og de fleste mener, at man selv kan gøre noget for sit helbred. Blandt de unge, der ikke mener det, er der en mindre andel, der vurderer deres helbred som godt eller virkeligt godt, 60 pct. mod 77 pct. af unge, der tror på betydningen af egen indsats.

En overraskende stor andel af unge, 26 pct. af drenge og 31 pct. af piger, har været fraværende fra skolen inden for de sidste 14 dage, og det er en meget stor andel af pigerne, knap 90 pct., der rapporterer et eller flere symptomer på ængstelighed og/eller depression i en periode på mindst to uger inden for det seneste år. Andelen er øget i forhold til 2002-undersøgelsen. Knap hver femte dreng og fjerde pige har et eller flere kroniske helbredsproblemer, oftest dog kun et enkelt som fx synsbesvær, men 1 pct. rapporterer tre eller flere problemer.

Over halvdelen af de unge *hverken* ryger tobak, har røget hash/marihuana eller prøvet andre euforiserende stoffer. De drikker alkohol mindre end to gange om ugen og er derudover rimeligt fysisk aktive, dvs. dyrker hård motion mindst en gang om ugen. Blandt drenge har 82 pct. aldrig røget hash og blandt piger er andelen 89 pct. Få procent har "nogensinde" prøvet euforiserende stoffer.

En lille andel af de unge, 2 pct., har en udtalt sundhedsmæssig risikoadfærd, dvs. ryger tobak, bruger ind i mellem hash, drikker relativt ofte alkohol og er fysisk inaktive. I gruppen af unge, der ryger tobak, bruger hash og jævnligt drikker alkohol er risikoen for at have været udsat for seksuelt overgreb og/eller vold større end blandt øvrige unge.

Psykisk trivsel

De unges psykiske problemer og deres psykiske modstandskraft er målt ud fra tre forskellige skalaer. Det er derved muligt at afgrænse den andel af de unge, der rapporterer flere problemer end det store flertal af unge, defineret som at ligge i øverste 10 procent af skalaen.

Piger angiver langt hyppigere end drenge symptomer på angst og depression, idet knap 4 pct. af drenge og lidt over 16 pct. af piger ligger over en fastsat tærskelværdi (90 percentilen). Kønsforskellen er også tydelig i forhold til selvrapporteret prosocial adfærd, hvor piger scorer højere end drenge.

Et flertal af de unge har ikke omfattende angst- og depressionssymptomer, dvs. deres samlede omfang af selvrapporterede symptomer giver ikke anledning til bekymring.

Ulovlige handlinger og antisocial adfærd

De fleste unge synes at være lovlige. De har ikke inden for det seneste år stjålet fra butikker, lavet graffiti, ødelagt andres ejendom eller mishandlet nogen, og de har ikke været i slagsmål.

Der er kønsforskelle. En langt større andel af drenge end piger har det seneste år deltaget i slagsmål, ødelagt andres ejendom og/eller lavet graffiti, mens der ikke er markant kønsforskel i andelen, der har stjålet fra butik.

Tidlige seksuelle erfaringer

Blandt de 3.819 unge der besvarede spørgsmål om seksuelle erfaringer har 3/4 haft eller har en kæreste, og knap halvdelen af dem har haft sex med kæresten. Knap hver fjerde af disse piger angav, at de ikke havde været parat dertil, men de fleste, at det alligevel var OK, mens knap hver tiende af dem oplyste, at de var blevet presset af kæresten. Det var kun få drenge, der havde haft en sådan oplevelse.

Seksuelle overgreb

Seksuelle overgreb mod børn og unge omfatter i denne undersøgelse uønskede seksuelle kontakter med jævnaldrende, både erfaringer uden fysisk kontakt, med fysisk berøring men uden samleje/forsøg på samleje, oralsex og samleje/analsex, samt alle former for seksuel erfaring/kontakt med voksne, der er mindst fem år ældre end barnet/den unge.

Betegnelsen *seksuelt overgreb* dækker ikke nødvendigvis de unges egen vurdering i forhold til om en given seksuel erfaring eller kontakt var et seksuelt overgreb eller ej.

Uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende er oplevet af 5 pct. af drenge og 18 pct. af piger. De fleste har kun været udsat for en type overgreb, hyppigst at være blevet berørt sek-

sult men uden forsøg på samleje. Det er oftest en kæreste eller tidligere kæreste og/eller ven, der er krænkeren.

Det er en lavere andel, der har haft seksuel kontakt med *voksne*, 2,0 pct. af drenge og 7,8 pct. af piger, og blandt dem er hver ottende dreng og knap hver tredje pige blevet tvunget eller presset dertil. Over halvdelen rapporterer udelukkende mindre vidtgående seksuel kontakt med voksne, dvs. ikke-fysisk kontakt og/eller berøringer uden på tøjet.

Samlet rapporterer 5 pct. af drenge og 22 pct. af piger en eller flere uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller erfaringer med voksne.

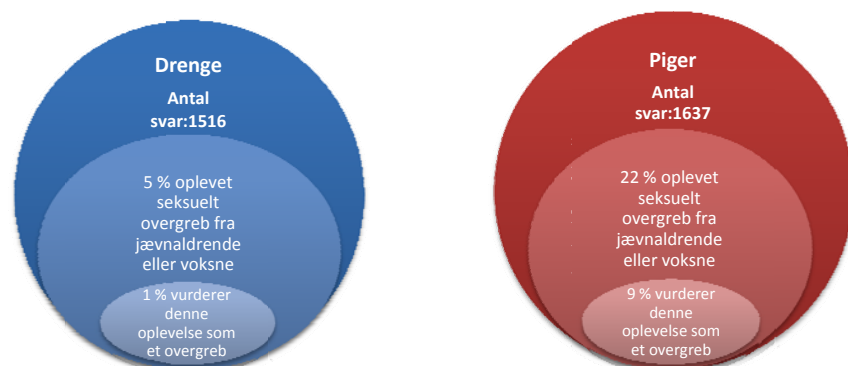
Vidtgående uønskede seksuelle overgreb, dvs. uønsket fysisk kontakt, oralsex, forsøg på eller gennemført samleje/analsex med jævnaldrende og alle typer kontakter med voksne er rapporteret af 4 pct. af drenge og 17 pct. af piger.

Andel af drenge og piger, der rapporterer uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og seksuel kontakt/erfaring med voksne.

	Drenge Procent	Piger Procent
Uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende:		
En jævnaldrende har blottet sig for dig, tvunget dig til at blotte dig, fotograferet dig nøgen eller udsat dig for andre former for seksuelle ting uden direkte at røre dig	2,1	8,7
En jævnaldrende har rørt dine kønsdele, tvunget dig til at røre ham/hende eller har forsøgt at klæde dig af for at have sex med dig	3,0	12,1
Oralsex med en jævnaldrende	0,6	1,3
En jævnaldrende har forsøgt eller haft samleje/analsex med dig	0,6	2,0
<i>Udsat for et eller flere af de ovennævnte overgreb</i>	4,7	18,0
Seksuelle erfaringer med voksne:		
Seksuel kontakt eller erfaring med voksne inden 15 års alderen	2,0	7,8

Selvom de unge angiver, at det var uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, er det langt fra alle, der vurderer det som seksuelt overgreb. Dog angiver ca. hver fjerde dreng og halvdelen af piger med sådanne uønskede erfaringer, at det var et seksuelt overgreb.

1 pct. af drenge og 9 pct. af piger vurderer selv, at de har været udsat for et seksuelt overgreb. Andelen er beregnet ud fra de piger og drenge, som har besvaret spørgsmål om seksuelle erfaringer, både uønskede erfaringer med jævnaldrende og seksuel kontakt med voksne, og som har givet en vurdering af erfaringen i forhold til overgreb eller ej.

Blandt drenge var de vidtgående seksuelle erfaringer med jævnaldrende hyppigst med en person under 15 år, godt og vel i halvdelen af tilfældene, men blandt piger kun i ca. 10 pct. Krænkeren var næsten altid en dreng/mand i disse tilfælde af uønskede seksuelle blandt piger og blandt drenge i ca. hvert tredje tilfælde.

Den voksne har kun i få tilfælde været en omsorgsperson, dvs. træner, pædagog mm. Det gælder for 9 pct. af drenge, der rapporterede seksuelle erfaringer med voksne og for 5 pct. af piger.

Interneterfaringer

Næsten halvdelen af unge, der har haft internetkontakt med andre personer har også mødt dem i virkeligheden, og et mindretal af disse, 7 pct. af drenge og 5 pct. af piger, har oplevet at blive forsøgt overtalt til noget seksuelt, og ca. 1 pct. er blevet presset hertil.

Vold i familien

Hver tredje dreng og knap halvdelen af piger er udsat for verbal vold, dvs. skældud, hån og/eller trusler fra mor og en lidt lavere andel fra far, når der er skænderier i hjemmet. Knap 1 pct. af drenge og 2 pct. af piger angiver, at de udsættes for både verbale overgreb, mildere fysisk vold, såsom slag med flad hånd, og for grov vold under skænderier med mor. En lidt større andel rapporterer alle tre voldstyper fra far.

Unge af ikke-vestlig herkomst er ikke mere udsat for vold i familien end unge af dansk/vestlig herkomst.

I alt har 5 pct. af drenge og 6 pct. af piger inden for det sidste år set eller hørt deres mor blive udsat for grov vold, dvs. slået med knytnæve eller været udsat for noget andet voldsomt. Det er en lavere andel af de unge, der har oplevet grov vold mod far end mod mor, men de har hyppigere oplevet, at deres far end deres mor blev udsat for verbal vold.

Vold uden for hjemmet

Hver fjerde dreng og hver syvende pige er "nogensinde" blevet overfaldet eller slået, oftest i det offentlige rum. Inden for det seneste år blev hovedparten, 3/4 af de voldsudsatte, kun udsat for vold en enkelt gang, og for piger var det oftest mildere vold såsom slag med flad hånd og skub, mens drenge hyppigere oplevede grov vold.

Piger udsættes hyppigere end drenge for vold fra en nuværende eller tidligere kæreste og ven, mens gerningsmanden til vold mod drenge hyppigst er en ukendt person, og relativt hyppigt angives at være en fra politiet.

Særligt udsatte unge

Et mindretal af unge, knap 2 pct. af drenge og 6 pct. af piger, har været udsat for både seksuelle overgreb og fysisk vold. I beskrivelsen af disse udsatte unge er der ikke medtaget unge, der kun har været udsat for verbal vold, idet denne voldsform er rapporteret af en betragtelig andel af de unge.

De særligt udsatte unge rapporterer langt oftere end øvrige unge dårlig økonomi i familien, de oplever, at forældrene ikke har kendskab til deres omgangskreds, de har lav fortrolighed med mor, de omgås hyppigt ældre venner, og de har en sundhedsadfærd, der kan betegnes som

risikoadfærd og en mere udtalt asocial adfærd end øvrige unge. Unge, der angiver lav fortrolighed med mor, har tilsvarende en lav fortrolighed med far.

Men der er også en betragtelig andel af unge med disse ”risikofaktorer”, der ikke bliver udsat for seksuelle overgreb og vold.

Overgreb og psykiske problemer

Der er en klar sammenhæng mellem udsættelse for seksuelle overgreb, hvad enten de er begået af jævnaldrende eller voksne, og dårlig psykisk trivsel hos både drenge og piger. Men dog er det kun mindre end halvdelen af piger, udsat for seksuelle overgreb, der rapporterer psykiske problemer i så stort et omfang, at de må antages at have en psykisk lidelse. Det tyder på, at der er en stor psykisk modstandskraft blandt unge, der udsættes for seksuelle overgreb.

Belastende oplevelser

Andre faktorer end overgreb kan påvirke de unges psykiske trivsel. En betragtelig andel af unge oplever belastninger, således har knap 5 pct. oplevet dødsfald i familien inden for det sidste år, 20 pct. af drenge og 25 pct. af piger har brudt med en kæreste, 5 pct. af de unge har oplevet forældres skilsmisse og ca. 10 pct. alvorlig sygdom i familien.

Det er gennemgående en større andel af piger end af drenge, der beretter om belastende oplevelser.

Forebyggelse

Regeringens handlingsplan 2003 anbefaler øget seksualundervisning i folkeskolen, og at undervisningen skal omfatte børns og unges seksuelle udvikling, hvordan man er bevidst om egne grænser og drager grænser. Men i 2008, fem år efter handlingsplanen blev vedtaget, angiver ca. hver femte af de unge, at de ikke er undervist om seksuel udvikling, og ca. halvdelen opfatter at skolen *ikke* har undervist om temaer, der kan give dem bedre mulighed for at undgå uønskede seksuelle kontakter.

Knap halvdelen af drenge og fire ud af ti piger ved ikke ud fra undervisning i skolen, hvor de kan henvende sig, hvis de føler sig i fare for overgreb, eller har været udsat for seksuelt overgreb.

Udviklingen i seksuelle overgreb 2002-2008

Unge i 2008 rapporterer den samme forekomst af seksuel kontakt/erfaring med voksne som i 2002, 2 pct. af drenge og knap 8 pct. af piger.

Det er ikke muligt at vurdere udviklingen i uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, idet der ikke blev spurgt detaljeret om denne form for seksuelle overgreb i 2002.

I 9. klasses undersøgelsen i 2002 blev der spurgt om seksuelle erfaringer med personer, der var ”meget ældre end den unge”, og ud fra karakteren af disse erfaringer og de unges egen vurdering i forhold til seksuelt overgreb blev der afgrænset tre kategorier af overgreb:

1. Seksuelle erfaringer med ældre personer, som defineres som strafbare i forhold til dansk lov
2. Sådanne seksuelle erfaringer, hvor den ældre person er mindst fem år ældre end den unge
3. Sådanne seksuelle erfaringer, som de unge selv vurderer som sikkert eller måske seksuelle overgreb.

I 2002 havde i alt 8 pct. af drenge og 16 pct. af piger før 15 års alderen haft seksuel kontakt/erfaringer med personer, de selv betragtede som ”meget ældre”. I dette indgår der både *ønskede og uønskede kontakter, men* som ifølge dansk lov ville være strafbare. Der indgår ikke erfaringer med unge under 15 år, dvs. under den kriminelle lavalder.

I 2008 rapporterede 5 pct. af drenge og 22 pct. af piger uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne sammenlignet med, at 8 pct. af drenge og 16 pct. af piger rapporterede ”strafbare” seksuelle erfaringer i 2002. Det kunne umiddelbart tolkes som en større forekomst af seksuelle overgreb mod piger og en lavere forekomst blandt drenge i 2008 end i 2002.

Men i 2008 er der stillet detaljerede spørgsmål om fire forskellige typer af uønskede seksuelle erfaringer, og generelt rapporteres der en højere forekomst af overgreb jo mere detaljeret der spørges. Dernæst er der i uønskede erfaringer med jævnaldrende inkluderet erfaringer med jævnaldrende, der kan have været under den kriminelle lavalder. Denne type overgreb er ikke medtaget i afgrænsningen af seksuelle overgreb i 2002-undersøgelsen. I 2008 var der en større andel af drenge end piger, der havde haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, der var under 15 år.

Til trods for, at 2002 og 2008 data ikke er direkte sammenlignelige, er der en markant kønsforskel i ”udviklingen”, der kan tolkes på to måder:

1. Faldet i forekomsten af seksuelle overgreb blandt drenge kan være en følge af den betydelige fokus, der har været på drenges risiko for overgreb uden for hjemmet og de følgende forebyggelsestiltag rettet specielt mod pædofili.
2. Det store omfang i 2008 af selvrapporterede overgreb blandt piger kan være udtryk for, at unge piger i dag i højere grad end tidligere er bevidste om deres egne grænser for hvad, der er ønskelige seksuelle kontakter, og hvad der er mod deres vilje, og at de derfor i højere grad rapporterer seksuelle erfaringer som uønskede.

Det synes sandsynligt, at der kan være sket en ændring i pigers grænsedragning vedrørende tidlige seksuelle kontakter, og at der er kønsforskel i, hvad unge drenge og piger finder acceptabelt og i overensstemmelse med, hvad de selv ønsker og har lyst til.

Drenge giver langt mindre end piger udtryk for, at tidlig sex med en kæreste er sket mod deres ønske eller på et tidspunkt, hvor de ikke er parate hertil. Det gør piger i høj grad. I nærværende undersøgelse rapporterede hver fjerde pige, der havde haft sex med en kæreste, at det var for tidligt første gang, det skete. Det var der meget få drenge, der gjorde. Piger forføres nogle gange/ofte til sex af lidt ældre drenge, mens drenge måske ikke opfatter sex med en omtrent jævnaldrende eller ældre kvinde som forførelse eller uønsket.

En forsigtig tolkning af ”udviklingen” blandt drenge er, at den type seksuelle overgreb, som drenge hyppigt rapporterede i 2002 reelt er faldet, idet den store bevågenhed omkring pædofili har haft en forebyggende virkning.

Det er langt fra alle unge, der vurderer de seksuelle kontakter, som de har haft med voksne, som overgreb. I forhold til 2002-undersøgelsen synes der at være en større andel i 2008 af både drenge og piger, der vurderer sådanne kontakter med voksne som ”seksuelle overgreb”. Det kan også pege på, at de unge er mindre tolerante over for seksuelle kontakter/tilnærmelser fra voksne, end de var tidligere.

I 2002 vurderede i alt 1 pct. af drenge og knap 5 pct. af piger, at de klart eller måske havde været udsat for et seksuelt overgreb, det gjorde 1 pct. af drenge og 9 pct. af piger i 2008. Men det skal pointeres, at tallene ikke er direkte sammenlignelige, idet der i 2008 er spurgt om *uønskede* seksuelle erfaringer med jævnaldrende.

Udviklingen i vold 2002-2008

I 2002 blev de unge spurgt om forældres reaktioner, når der var konflikter i hjemmet. Knap 7 pct. af drenge og lidt over 7 pct. af piger var blevet slået, og 2 pct. af drenge og piger havde været udsat for andet voldsomt ved konflikter. I 2008 angav 3 pct. af drenge og knap 7 pct. af piger, at de var blevet slået, og 0,3 pct. af drenge og 1 pct. af piger at de var udsat for andet voldsomt ved konflikter i hjemmet.

Det er tilsyneladende en lavere andel af unge, der i 2008 har set eller hørt vold mod mor, sammenlignet med 2002. Men i 2008 er der spurgt til vold i de sidste 12 måneder og i 2002 til vold uden tidsangivelse. I 2002 svarede 9 pct. af piger og 6 pct. af drenge *Ja* på at have oplevet vold mod mor, i 2008 havde 6 pct. af piger og 5 pct. af drenge set eller hørt deres mor være udsat for grov vold en eller mange gange de sidste 12 måneder.

Anbefalinger

Der er en betragtelig andel af unge, der i 15-16-års alderen ikke er bevidste om deres seksuelle rettigheder og formår at undgå uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og voksne. Der er derfor fortsat behov for stor bevågenhed om unges risiko for overgreb i og uden for deres hjem og for at styrke deres egen mulighed for at undgå overgreb.

Det kan anbefales at indføre seksualundervisning som et obligatorisk fag i folkeskolen, og ikke kun som nu et timeløst fag. Undervisningen bør omfatte unges seksuelle rettigheder. Den bør indeholde temaer om, unges seksuelle udvikling, hvorledes man selv kan sætte grænser for ønskede og uønskede kontakter, og hvordan man bør respektere andres grænser.

Forældres revselsesret er ophævet i Danmark, om end først i 1997. Til trods herfor er der stadig en betragtelig andel af forældre, der udøver vold mod deres børn. Skældud, anden verbal vold og fysisk vold benyttes af 38 pct. af fædre og 42 pct. af mødre mod deres børn – og der er markant sammenhæng mellem unges psykiske trivselsproblemer og vold fra forældrene.

Resultaterne i denne rapport understreger således igen betydningen af at forebygge verbal og fysisk vold fra forældre mod deres børn og unge.

Der er grund til at pege på mulighederne for gennem kurser i graviditeten og prioriteret sundhedspleje i barnets første leveår at give vordende og unge familier bedre forudsætninger for at forebygge overgreb og vold mod børn og unge senere i livet.

Vi har i denne rapport præsenteret den righoldighed af oplysninger, der er indsamlet ud fra de knap 4.000 elevers besvarelser. Der er mulighed for yderligere at belyse væsentlige problemstillinger, som ikke er medtaget i nærværende rapport. Der er bl.a. mulighed for ud fra de unges fritekstbesvarelser af spørgsmål om hvorfor voksne nogle gange behandler børn dårligt, og hvad man kan gøre for at forebygge det, muligt at beskrive de unges egne anbefalinger til forebyggelse af seksuelle overgreb og vold mod dem.

Det er vigtigt, at unge selv bliver hørt om problemer, der især angår dem selv. Det er håbet, at de unges deltagelse i denne undersøgelse kan få betydning for den videre planlægning af forebyggelse af seksuelle overgreb og vold i og uden for familien. Det er her ikke mindst vigtigt at tage hensyn til de umiddelbare og langsigtede trivselsproblemer relateret til udsættelse for skældud og anden vold i hjemmet.

2. Baggrund

Der er siden Regeringens redegørelse i 2000 om en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn (1) givet støtte til en række udredningsopgaver og forskningsprojekter med henblik på at få solid viden om problemets omfang og karakter. Som led heri gennemførte Statens Institut for Folkesundhed i 2002 den første danske skolebørnsundersøgelse om børns og unges egne oplevelser af seksuelle krænkelser og vold i og uden for familien (2). Problemstillingen, unge krænkere, blev afdækket i en undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet (3), og seksuelle krænkelser af børn og unge inden for idrætten er belyst i en undersøgelse initieret af Kulturministeriet (4).

Der er bl.a. blevet etableret et særligt tilbud til unge krænkere og indført obligatorisk brug af børneattester, dvs. dokumentation mhp. at forebygge ansættelse af personer i børneinstitutioner, skoler og idrætsorganisationer, der tidligere har krænket børn og unge. Strafferammen for sådan kriminalitet er tillige blevet skærpet.

Siden 2001 er indsatsen over for seksuelt misbrug af børn først og fremmest blevet varetaget af Videnscenter for sociale indsatser ved seksuelle overgreb mod børn, SISO, af rådgivnings- og behandlingscentre inden for sundhedsvæsenet, Københavns Universitets Psykologiske Klinik, kommunale centre som Sct. Stefans Rådgivningscentre, Projekt Janus og andre målrettede initiativer under Servicestyrelsen, fx landsdækkende kampagner og information via Internettet om problemstillingen. Børnerådet, Red Barnet og Børns Vilkår bidrager sammen med andre organisationer til offentlig opmærksomhed om problemstillingen.

I august 2003 udgav Justitsminister og Socialminister den første danske handlingsplan om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn. Den fremstod som en status over de initiativer, der var taget, en oversigt over viden på området og var ment som et redskab for alle, der er beskæftiget med indsatsen mod seksuelt misbrug af børn. Den påpegede betydningen af støtte til familien, forebyggelse af konflikter og vold i familie og samfund, fokus på krop, seksualitet og børns egne grænser i den grundlæggende seksual- og sundhedsundervisning i folkeskolen. Den anbefalede en opprioritering af undervisning og vidensformidling inden for pædagog- og læreruddannelse og de frivillige idrætsorganisationer.

Der har således været betydelig bevågenhed om børns risiko for seksuelle og andre former for overgreb, siden vi i 2002 gennemførte den første undersøgelse blandt 9. klasses elever og derved kunne beskrive børns og unges egne erfaringer om misbrug og overgreb i og uden for

familien. Der er på grundlag af Regeringens handlingsplan gennemført oplysningskampagner og andre tiltag mhp. at forebygge sådanne overgreb. Det har forhåbentlig medvirket til at mindske børns risiko for overgreb, således at omfanget og karakteren af overgreb nu kan være anderledes end i 2002. Der har derfor været behov for at gentage undersøgelsen blandt 9. klasses elever for derved at få opdateret viden om problemet som basis for den fortsatte indsats over for seksuelle overgreb og vold mod børn i Danmark.

Alvorlige sager, såsom Tøndersagen om langvarigt seksuelt misbrug af mindreårige piger, et par sager om vold og misrøgt af børn fra socialt udsatte familier og lignende, enkeltstående tilfælde af grov forsømmelse har fået stor mediebevågenhed og rystet befolkningen.

Grove tilfælde af seksuelle krænkelse af børn og unge anmeldes som regel til politiet, og forældre eller andre omsorgspersoner kontakter oftest social- og sundhedsvæsenet, når børn og unge udsættes for vold eller andre overgreb uden for familien. Data i kriminalstatistikken (Of-ferstatistikken) og i sygehusstatistikken (Landspatientregisteret) giver derved mulighed for at følge udviklingen i sådanne overgreb mod børn, men afdækker formentlig kun en beskeden del af det samlede problem. Det er kun de alvorligste sager der bliver rapporteret, og tilbøjeligheden til at anmelde og/eller kontakte myndigheder og sundhedsvæsen vil desuden være påvirket af forældres viden og forventninger om at få relevant støtte og rådgivning.

En vurdering af udviklingen i problemstillingen alene baseret på registerdata vil derfor ikke være entydig, men vil afspejle opmærksomheden i samfundet og befolkningens holdninger og viden. En spørgeskemaundersøgelse blandt unge, tæt på barndommen, vil derimod kunne belyse omfanget og karakteren af seksuelle erfaringer i barndommen, som de opfattes af de unge selv. Vi har derfor fundet det relevant igen at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt 9. klasses elever og derved få aktuel viden om problemet. Samtidig giver det mulighed for med visse begrænsninger at vurdere udviklingen fra 2002 til 2008.

Nordiske befolkningsundersøgelser

Seksuelle overgreb i barndommen er tidligere blevet beskrevet ud fra befolkningsundersøgelser blandt voksne eller unge over myndighedsalderen. Det kan begrænse muligheden for at få kendskab til børns aktuelle risiko for overgreb (5-9). Den danske ministerielle rapport fra 2000 om en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn anførte således, at der i Danmark manglede viden om problemstillingen (1). Det var baggrunden for vores undersøgelse i 2002 (2).

I 2006 besluttede en arbejdsgruppe under Nordisk Råd at afprøve mulighederne for at få sammenlignelige data i de nordiske lande om børns udsættelse for vold og seksuelle overgreb i og uden for familien. Under de nordiske kriminalpræventive råd blev der i 2007 etableret en forskergruppe, bestående af sociologer, kriminologer, samfundsmedicinere, psykologer og børnepsykiatere, som tidligere havde gennemført spørgeskemaundersøgelser om emnet enten blandt skolebørn eller unge i ungdomsuddannelser (10;11) (2) (6;12).

Gruppen har udviklet et fællesnordisk spørgeskema til at belyse uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, seksuelle kontakter/erfaringer med voksne før den seksuelle lavalder samt verbal og fysisk vold i og uden for familien. Spørgeskemaet omfatter tillige standardiserede mål for psykisk trivsel, som gør det muligt at vurdere de mulige følgevirkninger til overgreb.

Den aktuelle undersøgelse blandt 9. klasses elever anvender den nordiske model, som i vid grad bygger på erfaringer fra den danske 9. klasses undersøgelse i 2002. Det vil derved være muligt at sammenligne de danske resultater med resultaterne af en tilsvarende, nyligt gennemført undersøgelse blandt 9. klasses elever i Finland (13). Der er planlagt en lignende undersøgelse i Norge i løbet af 2009, og der er forhåbning om en undersøgelse i Sverige inden for de nærmeste år.

3. Undersøgelsens design

En spørgeskemaundersøgelse blandt unge om sensitive emner, som seksuelle overgreb og vold i og uden for familien, forudsætter, at der tages særligt hensyn til retslige og etiske forhold, de unges krav om anonymitet og deres mulige behov for rådgivning i forbindelse med deltagelse i undersøgelsen. Dette blev vurderet forud for undersøgelsen i 2002 og er i den aktuelle undersøgelse vurderet ved pilotundersøgelser blandt udvalgte 9. klasser inden spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i foråret 2008.

Etiske og retslige problemstillinger

Sager om seksuelle overgreb mod børn i Danmark blev i 2000 kortlagt ud fra registerdata, gennemgang af politirapporter og en ældre spørgeskemaundersøgelse blandt voksne (14). Det var klart, at det kun var delvist muligt at beskrive problemstillingen ud fra disse data. Et tværministerielt udvalg anbefalede derfor at vurdere, hvorvidt det ville være muligt at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt børn i folkeskolens ældste klasse og derved få repræsentative oplysninger om overgreb i barndommen (1).

I 9. klasse er der endnu ikke en udskillelse af eleverne i forskellige uddannelsesretninger, som fx gymnasium, teknisk uddannelse, ingen videregående uddannelse etc., og der opnås derfor sædvanligvis en høj repræsentativitet ved skoleundersøgelser på dette klassetrin. En forudsætning er dog, at deltagelse af de 15-16-årige elever ikke forudsætter et individuelt samtykke fra forældre, men kan baseres på informeret samtykke fra unge selv og skolerne.

Der er en række etiske og retslige problemstillinger ved at ikke-myndige unge selv tager stilling til at deltage i en undersøgelse, der omfatter følsomme emner såsom seksuelle overgreb og vold i familien. De mulige problemer blev afdækket i en pilotundersøgelse i 2001. Den påviste, at der ikke var retslige forbehold for at gennemføre en undersøgelse blandt umyndige unge, forudsat at en række etiske hensyn var tilgodeset, bl.a. at de deltagende elever tydeligt blev informeret om undersøgelsens temaer, og at undersøgelsen var accepteret af videnskabetisk komite og støttet af Børneråd, overordnede myndigheder og deltagende skoler. De mulige etiske og retslige forbehold ved en undersøgelse blandt ikke-selvstændigt myndige unge blev beskrevet i en rapport og i internationale artikler (2;15-17).

En række forudsætninger skal være opfyldte:

- Den unges krav på fuld anonymitet skal være sikret og gjort klart for den enkelte deltager
- Information om undersøgelsens temaer skal præsenteres forud for de forskellige temaer, dvs. spørgeskemametoden skal sikre, at de enkelte elever ikke præsenteres for spørgsmål, som de ikke ønsker at besvare
- Tilbud om rådgivning og støtte ved besvarelse af spørgsmål, der kan afdække en skjult problematik
- Spørgeskemametoden skal tage hensyn til forskellige niveauer af læsefærdigheder, og formuleringen af spørgsmål om følsomme emner skal være acceptable for den unge og skolen.

Anonymitet

I pilotundersøgelsen i 2002 besvarede elever på udvalgte skoler et pen og papir spørgeskema. Eleverne tilkendegav, at deres lærere ville kunne genkende deres skrift, og at deres besvarelser derfor ikke var anonyme. Der blev bl.a. derfor valgt at gennemføre den endelige undersøgelse som computerbaseret spørgeskemaundersøgelse via bærbare computere, uden brug af identifikationskoder.

Spørgeskemaet blev indledningsvist præsenteret på computeren med en tekst, der også blev oplæst via høretelefoner, og som informerede den enkelte elev om fuld anonymitet, idet der ikke bliver registreret nogen identificerbare data om den enkelte. Inden hvert tema om seksuelle overgreb og voldsudsættelse blev denne information gentaget.

Information om temaer

Den anvendte spørgeskemametode gør det muligt at informere eleven om det følgende tema uden at spørgsmålene præsenteres, før eleven har svaret /a til at svare herpå. I tekst på computerskærmen og oplæst gennem hovedtelefon fik eleverne således at vide, hvad næste tema omhandlede, og at det var muligt at springe videre til næste tema uden at få spørgsmålene præsenteret, såfremt de ikke ønskede at besvare temaet.

Rådgivning

Tilbud om rådgivning og mulighed for kontakt til psykologen blev givet til alle i form af et visitkort og undervejs i besvarelsen af spørgeskemaet, dels som tekst og dels oplæst.

Erfaringen fra 2002-undersøgelsen var, at det var et fåtal af eleverne, der tog kontakt til psykolog, i alt 2 ud af 6.203 elever, og at der ikke efterfølgende havde været elever, der kontaktede skolepsykolog. I den aktuelle undersøgelse blev tilbuddet om rådgivning benyttet af 2 ud af de godt og vel 4.000 elever, der deltog i undersøgelsen. Der kan være forskellige forklaringer på,

at så få af de elever, der havde oplevet seksuelle og fysiske overgreb, benyttede sig af tilbudet om psykologisk hjælp.

Blandt de elever, der har været udsat for overgreb, havde en del ifølge deres egne oplysninger allerede fortalt om overgrebene til venner/veninder, familiemedlemmer og andre, og man kan forestille sig, at sådanne betroelser har været tilstrækkeligt til, at de har kunnet bearbejde oplevelserne. En anden del har måske, efter at have besvaret undersøgelsen, på tilsvarende måde valgt en nær ven eller familiemedlem at betro sig til og foretrukket dette frem for en professionel hjælp. En del af de elever, der har været udsat for seksuelle overgreb, har måske ikke haft behov for at tale om det, fordi de ikke føler at erfaringerne har været et overgreb. Endeligt kan det tyde på, at spørgeskemaundersøgelsen ikke har krænket eleverne, men har taget hensyn til deres sårbarhed, således at de ikke er blevet berørt over at skulle svare på følsomme emner.

Pilotundersøgelse

Vi gennemførte i januar 2008 en forundersøgelse i fire 9. klasser (pilotundersøgelse) som forberedelse til den aktuelle undersøgelse og vurderede derved elevernes og deres lærers holdning til de temaer, der indgår i undersøgelsen. Piloten omfattede specifikke spørgsmål om deres holdning og reaktion og blev bagefter diskuteret i en klassens time, hvor projektlederne deltog.

Elever og klasselærere rejste ikke kritik af undersøgelsens formål, metode eller forudsætningen, at deltagelse var baseret på elevernes eget informerede samtykke, og ikke forældrenes individuelle accept.

Enkelte spørgsmål blev kritiseret for at være formuleret for vagt, og er efterfølgende tilrettet. Flertallet af eleverne havde ingen indvendinger imod at blive spurgt om seksuelle erfaringer. Der var ikke forskel på drenge og pigers reaktion. Eleverne med en anden etnisk herkomst end dansk udtrykte samme grad af accept af de følsomme temaer som øvrige elever. Klasselærere og elever fandt, at det var vigtigt, at problemstillinger om overgreb på børn og unge afdækkes ved, at unge selv bliver spurgt.

2002- pilotundersøgelsen havde yderligere påvist, at de unges koncentration og svarvillighed var relativ lav ved brug af et traditionelt spørgeskemadesign, og at unge med læsevanskeligheder kunne have svært ved at besvare skemaet. Der blev derfor udviklet et computerbaseret spørgeskema med støtte af lyd og billede, som også er benyttet i den aktuelle undersøgelse.

Metode.

Med forbillede i en undersøgelse i New Zealand (18) blev der i 2002 udviklet et computerbaseret spørgeskema, som besvares via bærbare computere med udnyttelse af lyd og billede, Multi-Casi, dvs. *multi-media computerassisted self-interviewing*. Programmeringen af spørgeskemaet fremmer en præcis og hurtig besvarelse af spørgsmålene, idet den enkelte elev kun bliver præsenteret for spørgsmål, der er relevante i forhold til forudgående besvarelser.

Den enkelte elev kan svare "Nej" til at blive præsenteret for temaer, som de ikke ønsker at besvare, som fx uønskede erfaringer med jævnaldrende eller vold i familien. Eleverne bliver ført videre til næste tema, såfremt de svarer "Nej".

Eksempel på en side i det computerbaserede spørgeskema.

Praktisk tilrettelæggelse

Der blev i 2002 udvalgt et landsrepræsentativt udsnit på 320 skoler med 9. klassetrin, og dette udsnit blev også anvendt i den aktuelle undersøgelse. Skolerne blev i marts 2008 kontaktet pr. brev om undersøgelsens formål og informeret om dens praktiske opbygning og blev anmodet om at deltage. Der blev givet information om de mulige problemstillinger ved deltagelse uden krav om informeret forældresamtykke og henvist til resultaterne af 2002 undersøgelsen, hvori et flertal af de kontaktede skoler havde deltaget.

Den praktiske del af undersøgelsen blev varetaget af SFI-Survey og administreret af fem interviewere, hvoraf de tre også havde deltaget i 2002-undersøgelsen. Skoler der tilkendegav interesse for deltagelse blev kontaktet af en interviewer med aftale om tid for undersøgelsen på skolen. Det praktiske arbejde forbundet med opsætning af de individuelle computere, introduktion af elever og sikring af data blev varetaget af intervieweren. Intervieweren var til stede i klassen under elevernes besvarelse af spørgeskemaet. Vedkommende introducerede undersøgelsen, informerede om dens temaer og besvarede eventuelle spørgsmål. Ved hver computer blev der lagt et visitkort med telefonnummer til psykologen, der stod til rådighed. Interviewer gjorde eleverne opmærksomme på, at de ville bibeholde deres anonymitet, hvis de bad om hjælp under forløbet til eksempelvis at forstå et spørgsmål.

Hver enkelt elev blev placeret således, at deres svar på computeren ikke kunne læses af andre. Når spørgeskemaet var udfyldt kunne eleven forlade lokalet, og intervieweren sikrede data i en fil, hvorefter computeren blev gjort klar til næste svarperson.

Data blev indlæst i en samlet fil, hvorefter dataanalyser er gennemført af projektgruppen med brug af SAS 9.1 og SPSS 15.0.

Temaer

Undersøgelsen har haft to overordnede målsætninger, at kortlægge det aktuelle omfang, karakter og de mulige følgevirkninger af seksuelle og fysiske overgreb i barndom og den tidlige ungdom, og at vurdere udviklingen i overgreb over de seneste 5-6 år. Det er derfor tilstræbt at belyse problemstillingen ud fra samme type spørgsmål som i 2002-undersøgelsen. 2008-undersøgelsen er, som beskrevet tilrettelagt i et nordisk samarbejde, der gør det muligt at sammenligne forekomsten af overgreb i de enkelte nordiske lande.

Spørgeskemaet i den aktuelle undersøgelse i 2008 adskiller sig fra spørgeskemaet anvendt i 2002 ved at rumme mere detaljerede spørgsmål om udsættelse for vold og ved at opdele spørgsmål om seksuelle krænkelse og overgreb på uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende eller omtrent jævnaldrende og på seksuel kontakt/erfaring inden 15 års alderen med voksne, dvs. personer der mindst er fem år ældre end barnet/den unge.

Den aktuelle undersøgelse afviger således i en række spørgsmål fra 2002-undersøgelsen, da erfaring har tydeliggjort behovet for en større detaljering i spørgsmål om overgreb. I 2002 stillede vi spørgsmål om de unges tidlige seksuelle erfaringer, både deres første kys, eventuelle kæresteforhold og samleje med kæreste – og deres seksuelle erfaringer med personer, der var meget ældre end dem selv. Herudfra afgrænsede vi de erfaringer, som ifølge dansk straffelov ville være strafbare, og de erfaringer, som de unge selv oplevede som seksuelle overgreb.

I den aktuelle undersøgelse, 2008, er der spurgt specifikt om seksuelle erfaringer inden de fyldte 15 år med voksne, der mindst var fem år ældre end den unge. Der er derudover spurgt om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. med andre unge, hvor der højst har været fire års aldersforskel.

Det er ud fra disse spørgsmål muligt at vurdere den samlede forekomst og karakter af seksuelle overgreb mod børn og unge i 2008 – og med nogle forbehold at vurdere udviklingen fra 2002 til 2008 i seksuelle overgreb blandt unge under 15 år.

Spørgeskemaet rummer et særligt tema om Internetbrug og seksuelt misbrug initieret gennem "virtuel kontakt". Disse data vil blive afrapporteret mere udførligt i samarbejde med Red Barnet.

Der indgik i 2002-undersøgelsen spørgsmål, der belyste de unges oplevelse af vold mod mor og far i de unges hjem og deres egen udsættelse for vold. I nærværende undersøgelse er der

medtaget mere detaljerede spørgsmål om egen udsættelse for vold i og uden for hjemmet og om at være vidne til vold mod mor, far og søskende.

Der er medtaget spørgsmål om de unges egen antisociale adfærd, dvs. ulovlige handlinger, og mere detaljerede spørgsmål end i 2002-undersøgelsen om de unges forhold til forældre.

Psykisk trivsel blev i 2002 undersøgelsen belyst ud fra en enkelt række spørgsmål om problemer inden for en afgrænset tid i det seneste år. I den aktuelle undersøgelse vurderes de unges psykiske trivsel og problemer ved flere validerede skalaer, som gør det muligt at vurdere sammenhænge mellem udsættelse for seksuelle overgreb, vold og psykiske problemer.

Seksuelle erfaringer

Der blev først stillet spørgsmål om de unges tidlige, seksuelle erfaringer bl.a. første kys, kæresteforhold og pornoforbrug. Dernæst er de unge blevet spurgt om *uønskede* seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. erfaringer gjort *imod den unges vilje* af personer, der højst har været fire år ældre end den unge. Det kan således være personer, der er yngre end 15 år, såfremt det har været uønskede seksuelle erfaringer, da de selv var meget unge. Derefter er der stillet spørgsmål om seksuelle kontakter eller erfaringer med voksne.

Dansk straffelov omhandler strafferetsligt alle seksuelle forhold mellem et barn under 15 år, den seksuelle lavalder, og en person ældre end 15 år. Såfremt det drejer sig om et seksuelt forhold med et adoptivbarn, stedbarn, plejebarn eller et barn, der er betroet pågældende person til undervisning eller opdragelse er den seksuelle lavalder 18 år. Forholdene er strafbare uanset om barnet selv vurderer det som et overgreb eller ej. Vi kan ud fra spørgsmålene om seksuelle erfaringer med voksne umiddelbart beskrive omfanget af strafbare forhold mod børn under den seksuelle lavalder. Ud fra spørgsmål om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. nogen som har samme alder eller hvor aldersforskellen er 4 år eller mindre, kan der tillige beskrives overgreb, der ville falde ind under straffelovens bestemmelser om seksuelle overgreb, da disse hændelser er sket imod barnets/den unges vilje.

Spørgsmål om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende

Der blev spurgt om den unge har haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, det vil sige nogen som er på samme alder, eller højst er 5 år ældre. Spørgsmålene var:

1. "Har du været udsat for, at en jævnaldrende imod din vilje har blottet sig for dig, tvunget dig til at blotte dig, fotograferet dig nøgen eller udsat dig for andre former for seksuelle ting – men uden direkte at røre dig?"

2. "Har du været udsat for, at en jævnaldrende imod din vilje har rørt dine kønsdele, tvunget dig til at røre ham/hende eller har forsøgt at klæde dig af for at have sex med dig?"
3. "Har du imod din vilje haft oralsex med en jævnaldrende?"
4. "Har en jævnaldrende imod din vilje forsøgt eller haft samleje/analsex med dig?"

Der er således afgrænset fire typer af uønskede seksuelle erfaringer:

1. Erfaringer uden fysisk kontakt
2. Erfaringer med fysisk kontakt men ikke samleje eller forsøg derpå
3. Oral sex
4. Vaginalt/analt samleje eller samlejeforsøg.

Inden for de fire typer af uønskede seksuelle erfaringer er der stillet uddybende spørgsmål, der belyser:

- Omstændighederne, fx antal gange det er sket, hvor det skete, anvendelse af tvang, belønning
- Den unge selv, fx alder på tidspunkt for overgreb, påvirkning af alkohol og/eller stoffer på gernings-tidspunkt
- Krænkeren, fx alder, køn, relation til den unge, påvirket af alkohol og/eller stoffer.

Selvom spørgsmålene overordnet omhandlede seksuelle erfaringer med jævnaldrende imod den unges (barnets) vilje, blev de unge alligevel direkte spurgt om, de synes, at det var et seksuelt overgreb. Herudfra er det muligt at beskrive omfanget af denne type seksuelle erfaringer, som de unge selv vurderer som seksuelle overgreb.

Spørgsmål om seksuelle erfaringer med voksne

Som indledning til spørgsmål om eventuelle seksuelle kontakter og erfaringer med voksne blev det præciseret, at det drejer sig om erfaringer før den unge er fyldt 15 år og med en voksen, det vil sige nogen, der mindst er fem år ældre.

De unge er først blevet spurgt, om de har set porno sammen med en voksen, og dernæst om de "nogensinde" før 15 års alderen havde haft seksuel kontakt eller erfaringer med en voksen. Der er, såfremt den unge har svaret "Ja" til seksuelle erfaringer med en voksen, blevet stillet en række spørgsmål, der kan karakterisere overgrebets karakter, og som belyser:

- Specifikke typer af seksuelle handlinger, fx befangling, blotteri, berøring af kønsdele, forsøg på samleje, fuldbyrdet samleje
- Den voksne, fx køn, relationen til den unge/barnet, påvirket af alkohol/stoffer
- Omstændighederne, fx hvem indledte kontakten, anvendelse af tvang, belønning, vold, stadig seksuel kontakt med den voksne
- Den unge selv, fx påvirket af alkohol/stoffer

Der blev desuden spurgt, om de unge selv synes, at det var seksuelle overgreb, og om de har fortalt det til nogen, og i så fald til hvem.

Vold i og uden for familien

Indgangen til temaet om vold i familien er spørgsmål om, hvorledes forældrene reagerer ved konflikter enten ved skældud, trusler eller fysisk vold. Temaet omfatter også henholdsvis mors og fars reaktioner, når der er skænderier i hjemmet, og eventuelle voldshandlinger mod henholdsvis mor, far og søskende med oplysning om, hvem der er overgriberen.

Tilsvarende er de unges udsættelse for fysisk vold uden for hjemmet belyst ud fra spørgsmål om vold "nogensinde" og detaljerede spørgsmål om voldsudsættelse inden for sidste 12 måneder og det seneste tilfælde af vold. Spørgsmålene er udarbejdet på basis af anbefalinger fra Finkelhor og medarbejdere (19) og er modificeret i overensstemmelse med nordiske erfaringer om voldsforekomst blandt unge.

Helbredsproblemer, sundhedsadfærd

Spørgsmål om selvvurderet helbred og specifikke kroniske helbredsproblemer svarer til standarden i de nationale danske sundheds- og sygelighedsundersøgelser (20) og til spørgsmål, der blev stillet i den tidligere 9. klasses undersøgelse i 2002. Spørgsmålene er sammenlignelige med spørgsmål, der indgår i WHO's skolebørnsundersøgelser (21). I den aktuelle undersøgelse er der medtaget flere spørgsmål om mulig hash/marihuanyugning og brug af euforiserende stoffer, men i øvrigt samme spørgsmål om tobaksrygning, alkoholforbrug og motionsvaner som i 2002-undersøgelsen.

Psykisk trivsel og modstandskraft

Et andet centralt tema er psykisk sårbarhed og modstandskraft med henblik på at analysere de mulige sammenhænge mellem udsættelse for overgreb, psykiske problemer og de unges modstandskraft over for følger af overgreb.

Når man skal undersøge et stort antal unges psykiske trivsel, er spørgeskemaer udfyldt af de unge selv mest hensigtsmæssige, men ideelt set burde de unges forældre og lærere også udfylde tilsvarende spørgeskemaer for at få et så nuanceret billede af de unge som muligt. Dog forhindrede nærværende undersøgelses krav om anonymitet dette, og yderligere er der ingen faste regler for, hvordan man skal fortolke uoverensstemmelserne mellem de forskellige svar-

personers vurdering af den samme person. Erfaringerne tyder på, at forældre, lærere og de unge har hver deres måde at besvare spørgsmålene på: Forældre vil typisk sammenligne den unge med eventuelle søskende, lærere vil sammenligne den unge med klassens øvrige elever, og den unge vil sammenligne sig selv med, hvordan han/hun havde det før i tiden. Alt sammen betyder det, at man selv med oplysninger fra flere informanter i bedste fald må nøjes med et groft skøn over de unges psykiske trivselstilstand.

Ud fra erfaringer i bl.a. svenske spørgeskemaundersøgelser blandt unge (22) blev det valgt at inkludere tre forskellige skalaer til at vurdere de unges psykiske trivsel og social adfærd.

Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)

En af de standardiserede målemetoder til at afdække psykisk sårbarhed og trivsel hos børn og unge er SDQ (23). Det er et relativt kort spørgeskema bestående af 25 spørgsmål. Der er 20 spørgsmål om symptomer på adfærdsvanskeligheder, opmærksomhedsforstyrrelser (ADHD), emotionelle vanskeligheder (angst og depression) og problemer med jævnaldrende. Der er fem spørgsmål til hvert problemområde. Derudover er der fem spørgsmål omhandlende pro-social adfærd.

Ud fra svarene på de 20 spørgsmål om problemer konstrueres der en overordnet problemskala med værdier fra 0 til 40 ud fra, at svaret " *passer ikke*" har værdien 0, svaret " *passer delvis*" har værdien 1 og svaret " *passer godt*" har værdien 2.

Desuden kan der konstrueres fire underordnede skalaer, som belyser, i hvor høj grad den unges eventuelle problemer særligt drejer sig om specielle områder; adfærdsvanskeligheder, opmærksomhedsforstyrrelser (ADHD), emotionelle vanskeligheder (angst og depression) og/eller problemer med jævnaldrende.

Når man vurderer, om den unge er i risiko for dårlig psykisk trivsel, gøres det ud fra, om den unge har rapporteret så mange problemer at han/hun ligger blandt de øverste 10 pct. på en skala (90 percentilen). Det kan gøres ud fra totalskalaen (tærskelværdi for at være i risikozonen er på 17 points), men også ud fra de fire underordnede skalaer for de forskellige psykiske problemer.

Christchurchskalaen

I 2002-undersøgelsen blev benyttet otte spørgsmål til at belyse, om de unge havde symptomer på angst og depression. Spørgsmålene var udarbejdet på baggrund af WHO's Composite International Diagnostic Interview (CIDI) (24) og har tidligere være benyttet i Christchurchundersøgelsen i New Zealand(25-27). For at undersøge eventuelle forskelle i unge danske skole-

elevs symptomer fra 2002 til 2008 blev spørgsmålene igen anvendt i nærværende undersøgelse og benævnes her Christchurchskalaen.

Skalaen består som nævnt af spørgsmål om 8 forskellige psykiske helbredsproblemer, der er oplevet mindst to uger inden for det seneste år, og som gør det muligt at afgrænse angst og depression. Ingen af de otte spørgsmål kan bruges til at stille konkrete psykiatriske diagnoser, endelige påvise, at en person har været udsat for en specifik negativ begivenhed. Dertil er de for brede og uspecifikke, men symptomerne ses ofte ved både lette og svære angst- og depressionstilstande og kan have sammenhæng med overgrebsoplevelser.

Ud fra svarene på de otte spørgsmål om ængstelighed og depression er der konstrueret en skala som har værdierne 0 til 16 ud fra, at svaret "nej" eller "ved ikke" havde værdien 0, svaret "måske" havde værdien 1 og svaret "ja" havde værdien 2.

Modificeret Hopkins symptom checklist 25

Hopkins Symptom Checklist (HSCL) blev oprindeligt udviklet til at måle ændringer i psykiske symptomer før og efter psykoterapeutisk behandling. HSCL har vundet stor udbredelse, idet skemaet på samme måde som SDQ giver pålidelige og gyldige svar.

Der findes flere udgaver af spørgeskemaet med fra 25 op til 92 spørgsmål. HSCL-25 omfatter 25 symptomer, og de unge er spurgt, om de inden for den sidste uge har haft nogle af disse.

Ti symptomer vedrører tegn på angst:

- Hovedpine
- Rysteture
- Svimmelhed
- Nervøsitet
- Bange uden grund
- Bekymring
- Hjertebanken
- Anspændt eller stresset
- Angst/panikanfald
- Rastløshed, kan ikke sidde stille

13 symptomer vedrører tegn på depression:

- Uoverkommelighed, mangel på energi
- Selvbejdelse
- Let til gråd

- Tabt seksuel interesse
- Selvmordstanker
- Følelse af håbløshed
- Tristhed
- Følelse af ensomhed
- Fornemmelse af at være fastholdt
- Bekymring
- Tabt interesse
- Fornemmelse af at alt er besværligt
- Fornemmelse af at være værdiløs.

To symptomer er om somatisering:

- Dårlig appetit
- Søvnbesvær.

Der kan svares: "Nej", "Lidt", "Ret meget" eller "Virkelig meget" til hvert spørgsmål.

Det blev besluttet i nærværende undersøgelse at stryge spørgsmålet om "tabt seksuel interesse", da hovedparten af de unge sandsynligvis ikke har et regelmæssigt seksualliv, og spørgsmålet derfor vil være irrelevant. Til gengæld blev der tilføjet to ekstra spørgsmål med henblik på at belyse omfanget af tanker om selvskade og selvskadende adfærd:

- Har du haft lyst til at skære i dig selv?
- Har du tilføjet dig selv fysisk skade?

Den modificerede HSCL-25 omfatter således 26 spørgsmål.

I lighed med SDQ kan man ud fra de unges besvarelse af den modificerede udgave af HSCL beregne 90 percentilen som skæringspunkt til at afgrænse højrisikogrupper.

Belastende oplevelser

Børn og unge kan blive ofre for en række andre uønskede oplevelser end seksuelle overgreb og vold, som også kan påvirke deres trivsel og udvikling negativt. Der er medtaget spørgsmål om sådanne oplevelser inden for de sidste 12 måneder med henblik på at vurdere den mulige betydning af en eller flere belastninger for de unges psykiske trivsel og for at inddrage en sådan sammenhæng i analyserne af seksuelle overgreb og voldsudsættelse i forhold til de unges svar på spørgsmålene om psykiske problemer.

Der er medtaget spørgsmål om følgende begivenheder de seneste 12 måneder:

- Alvorlig sygdom
- Alvorlig ulykke
- Alvorlig sygdom i nærmeste familie
- Alvorlig ulykke i nærmeste familie
- Dødsfald i nærmeste familie
- Forældre flyttet fra hinanden
- Brudt kæresteforhold
- Kæledyr dødt
- Ejendele stjålet

Familie og hverdag

For at belyse de mulige sammenhænge mellem familiestruktur, familiens socioøkonomiske forhold, den unges relation til forældre og andre voksne samt kontakt til skolekammerater og andre i fritiden indgår der i undersøgelsen en række spørgsmål, der tidligere er afprøvet i nordiske skolebørnsundersøgelser. Vi har modificeret en række spørgsmål ud fra vores erfaring fra den tilsvarende undersøgelse i 2002, idet vi specielt har ønsket at kunne vurdere betydningen af de unges familiære omstændigheder i forhold til deres egen modstandskraft og sårbarhed over for overgreb.

I 2002 undersøgelsen var der ikke medtaget oplysninger om forældres socioøkonomiske status, dvs. uddannelse, erhvervstilknytning og familiens økonomi. I denne undersøgelse er der medtaget spørgsmål om fars og mors uddannelse og om deres erhverv og arbejdsfunktion. Det viste sig, at en betragtelig del af de unge ikke kunne besvare disse spørgsmål, hvorfor vi har måttet se bort fra disse spørgsmål til at karakterisere deres sociale baggrund. Dette resultat er i overensstemmelse med hvad, der beskrives i en undersøgelse ”*Hvad kan børn svare på?*” (28).

V har dog haft mulighed for at bruge de unges svar om forældres erhvervstilknytning og hjemmets økonomi til en vurdering af familiens socioøkonomiske forhold.

Spørgsmål om samvær omkring måltider, fortrolighed med forældre eller evt. stedforældre og forældrenes viden om, hvem de unge tilbringer deres fritid med, er medtaget til at belyse forældre-barnrelationer.

Forebyggelse

Undersøgelsens sidste tema er de unges viden om forebyggelse af overgreb belyst ud fra spørgsmål om, hvilken undervisning de har modtaget herom i skolen.

Derudover indgår der til sidst i undersøgelsen to spørgsmål, der besvares med fritekst, og hvor de unge har haft mulighed for at beskrive deres egen holdning til, hvorfor nogle voksne behandler børn dårligt, og hvorledes overgreb mod børn undgås.

4. Deltagende skoler og elever

Vi kontaktede de samme 320 skoler, der var udvalgt til at deltage i undersøgelsen *Unge Trivsel 2002*. Udvalget af skoler fra 2002 blev suppleret med 18 efterskoler, hvoraf 7 skoler deltog, samt 4 nye skoler fra et område præget af store skoleomstruktureringer.

Ud af de 320 skoler var 25 lukket siden 2002, havde ikke længere en 9. klasse eller var under ombygning og var således uden mulighed for at deltage. Der kom tilbagemelding fra i alt 72 skoler, at de ikke kunne deltage. De vigtigste årsager hertil var, at eleverne i 9. klasse allerede havde deltaget i andre spørgeskemaundersøgelser og/eller at der var for mange andre aktiviteter i skolens 9. klasse til, at der var tid til at de kunne deltage i undersøgelsen. Der var ingen afslag pga. undersøgelsens temaer.

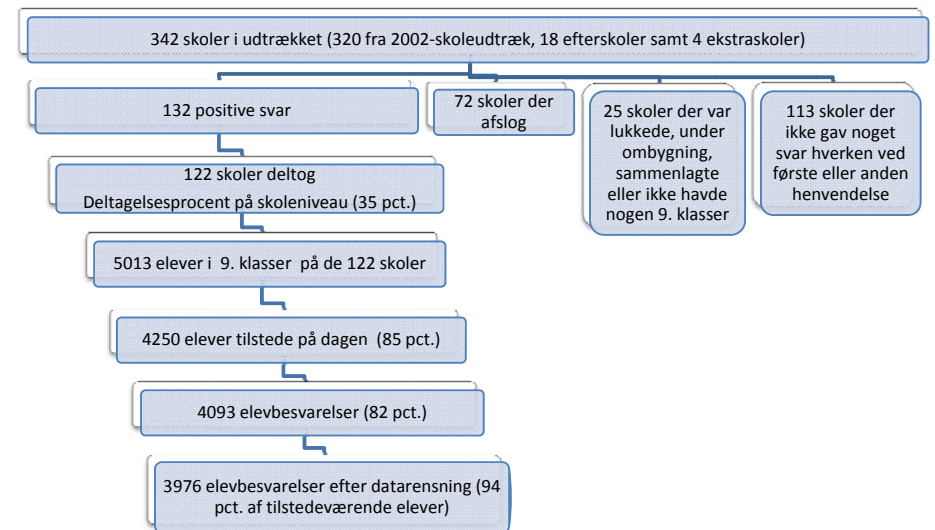
Vi fik ikke svar fra 113 skoler, trods en gentagen henvendelse ca. fire uger efter første anmodning om deltagelse samt i forbindelse med undersøgelsens anden runde i efteråret 2008.

I undersøgelsens første runde i foråret 2008 meldte i alt 90 skoler tilbage, at de gerne ville deltage. I anden runde af undersøgelsen i efteråret 2008 kom der yderligere positiv tilbagemelding fra 42 skoler, således at i alt 132 skoler gav tilsagn om at deltage. Blandt disse var der dog 10 skoler, som sidenhen måtte melde fra pga. tidspres i forbindelse med eksamen og andet. De 122 deltagende skoler havde i alt 5.013 elever i 9. klasse, blandt dem var 4.250, 85 pct. tilstede på dataindsamlingstidspunktet. Det relative høje fravær, 15 pct., er af samme størrelsesorden som i 2002-undersøgelsen og kan sammenlignes med, at ca. hver fjerde af eleverne i den aktuelle undersøgelse angav, at de havde været fraværende fra skole pga. sygdom inden for de sidste 14 dage.

Alle tilstedeværende elever fik mulighed for at deltage i undersøgelsen. Ud af de 3.250 tilstedeværende elever blev der sikret besvarelser fra 3.093, 98 pct.

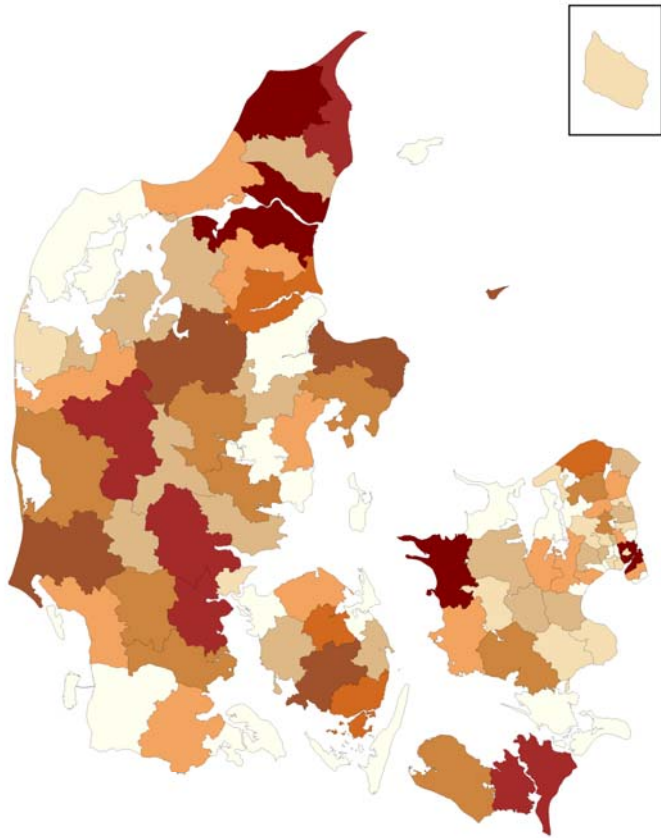
Data blev som beskrevet i det foregående kapitel overført til en SAS datafil og gennemgået mhp. at udskille usammenhængende svar. Der blev identificeret 10 besvarelser med umiddelbart utroværdige oplysninger, to deltagere angav en alder under 14 år, og yderligere 105 besvarelser måtte ekskluderes pga. fejl i proceduren, der betød at nogle data gik tabt. Der indgår derefter oplysninger om 3.976 elever, hvilket svarer til 6 pct. af 15-årige i Danmark. Blandt de i alt 3.976 elever havde 43 ikke givet oplysning om deres køn. De fleste analyser tager således udgangspunkt i de 3.933 elever, der har oplyst køn.

Figur 4.1. Deltagelse, frafald og svarprocent

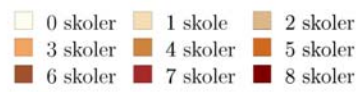

Undersøgelsen har dækket langt de fleste af landets kommuner med deltagelse af fra en enkelt op til 8 skoler i de enkelte kommuner. Kortet på følgende side viser de deltagende skolars geografiske fordeling i Danmark og viser, at undersøgelsen kan betragtes som landsdækkende, idet der er deltagende skoler både på Bornholm, Fyn, i Sønderjylland, Vestjylland, Nordjylland, i de fleste områder på Sjælland og Hovedstadsregionen.

Geografisk dækning, 122 skoler i de nye kommuner

Antal skoler pr kommune

Deltagernes køn, alder og herkomst

I alt 3.933 elever havde givet oplysning om deres køn, men oplysningen mangler for 43 elever. Blandt disse var der lidt flere drenge, 1.991, end piger, 1.942. Drenge udgjorde således knap 51 pct. af svarpersonerne. Samlet var 95 pct. af de unge 15 år og ældre, 2/3 var 15 år, godt og vel 1/4 var 16 år. Fem pct. var 14 år. Elevernes gennemsnitsalder var 15,4 år (Tabel 4.1).

248 af de unge oplyste, at de ikke var født i Danmark, dvs. 6,3 pct., en lidt større andel af pigerne end drengene. Danmarks Statistik angiver, at 6,4 pct. af landets 15-årige (pr. 1. januar 2008) er født i andet land end Danmark.

Unge, der oplyste, at de ikke var født i Danmark, blev spurgt om deres eget fødeland. Alle unge har tillige besvaret spørgsmål om, hvor deres far og mor er født. Ud fra disse oplysninger er de unge inddelt i ni kategorier af herkomst:

1. Dansk, den unge og begge forældre er født i Danmark
2. Vestlig efterkommer, den unge er født i Danmark, mens forældre (den ene eller begge) er født i et vestligt land, inklusive Grønland, Vesteuropa, USA, New Zealand og Australien
3. Ikke-vestlig efterkommer, den unge er født i Danmark, mens forældre (den ene eller begge) er født i et ikke-vestligt land, såsom Østeuropa, Mellemøsten, Afrika og Asien
4. Efterkommer vestlig/ikke vestlig, den unge er født i Danmark, den ene forælder født i vestligt land mens den anden forælder er født i ikke-vestligt land
5. Vestlig indvandrer, den unge er født i et andet vestligt land end Danmark
6. Ikke-vestlig indvandrer, den unge er født i ikke-vestligt land
7. Indvandrer vestlig/ikke-vestlig, den unge er født i andet land end Danmark, den ene forælder født i vestligt land, mens den anden forælder er født i ikke-vestligt land
8. Adopteret, den unge er født i Asien, Syd- og Mellemamerika eller Østeuropa og begge forældre født i Danmark
9. Uoplyst, dvs. utilstrækkelige oplysninger om den unges og/eller forældres fødeland.

Ud fra disse definitioner på herkomst kan i alt 81 pct. af de unge kategoriseres som "danske", ca. 5 pct. som vestlige efterkommere og knap 7 pct. som ikke-vestlige efterkommere (Tabel 4.2). Der er ca. 4 pct. indvandrere af ikke-vestlig herkomst, mens antallet af unge i de øvrige kategorier er lavt, fra 0,1 pct. indvandrere med forældre fra henholdsvis vestligt og ikke-vestligt land til 1 pct. indvandrere fra vestligt land. Gennemsnitsalder ved ankomst til Danmark er ca. 5 år for de 248 unge, som ikke er født i Danmark (data ikke præsenteret).

Tabel 4.1. Deltagernes køn, alder og egen herkomst.

	Drenge		Piger		Uoplyst
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Køn	1991	50,6	1942	49,4	43
Alder					43
	14 år	87	4,4	117	6,0
	15 år	1264	63,5	1348	69,5
	16 år	610	30,7	449	23,1
	17 år	29	1,5	27	1,4
Gennemsnitsalder i år	15,3		15,2		
Herkomst					42
	Født i Danmark	1879	94,3	1806	93,0
	Ikke-født i Danmark	112	5,7	136	7,0

Tabel 4.2. Antal og procentvis fordeling af de unge i de otte herkomstskategorier og uoplyste fordelt på køn.

	Drenge		Piger		Total	
	Anta	Procent	Anta	Procent	Anta	Procent
Dansk	1642	82,5	1557	80,2	3199	81,3
Efterkommer – Vestlig	101	5,1	117	6,02	218	5,5
Efterkommer – Ikke-vestlig	134	6,7	134	6,9	268	6,8
Efterkommer – Vestlig/ikke-vestlig	6	0,3	5	0,3	11	0,3
Indvandrer - Vestlig	15	0,8	24	1,3	41	1,0
Indvandrer – Ikke-vestlig	75	3,8	79	4,1	154	3,9
Indvandrer – vestlig/ikke-vestlig	2	0,1	3	0,1	5	0,1
Adopteret	6	0,3	15	0,8	21	0,5
Uoplyst	10	0,4	8	0,4	16	0,4

Vestlige lande: Norden, Grønland, Vesteuropa og Nordamerika, Australien, New Zealand

Ikke-vestlige lande: Tyrkiet, Libanon, Afghanistan, Pakistan, tidl. Jugoslavien, Mellemøsten, Afrika, Asien, Østeuropa, Syd- og Mellemamerika.

Sprog, der tales i hjemmet

Der blev spurgt om, hvilket sprog, der tales i de unges hjem. De unge havde overordnet mulighed for at svare: *Dansk, dansk og et andet sprog* eller *kun et andet sprog end dansk*.

Tabel 4.3 viser, at dansk er det hyppigst talte sprog. Det tales som eneste sprog i 88 pct. af de unges hjem. Knap 11 pct. taler både dansk og et andet sprog og godt og vel 1 pct. kun et andet sprog end dansk.

Der tales et væld af forskellige sprog i de unges familier. Tabel 4.4 viser mangfoldigheden af sprog, 62 sprog eller forskellige kombinationer af andre sprog end dansk.

De hyppigst talte sprog ud over dansk er arabisk, som tales i 58 hjem og i kombination med engelsk, kurdisk eller russisk i yderligere 3 hjem, i alt i 13 pct. af de hjem, hvor dansk ikke er hovedsprog. Engelsk alene tales i 52 hjem og i kombination med fx persisk, tamilsk eller polsk i 62 hjem, dvs. i 13 pct. af hjem med andet sprog end dansk. Serbokroatisk tales i 46 hjem og tyrkisk ligeledes i 46 hjem.

Tabel 4.4. Sprog, der tales i de unges hjem, fordelt på køn.

	Dreng		Piger	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Dansk	1750	88.0	1701	87.7
Dansk og et andet sprog	207	10.4	220	11.3
Andet sprog end dansk	31	1.6	19	1.0

Tabel 4. 4. Oversigt over sprog og sprogkombinationer talt i de unges hjem, enten alene eller i kombination med dansk. Antal hjem og procentvise fordeling.

Sprog	Antal	Procent	Sprog	Antal	Procent
<i>Arabisk</i>	58	11,9	<i>Armensk</i>	2	0,4
<i>Engelsk</i>	52	10,7	<i>Engelsk, Polsk</i>	2	0,4
<i>Serbokroatisk</i>	46	9,5	<i>Engelsk, Tamil</i>	2	0,4
<i>Tyrkisk</i>	46	9,5	<i>Italiensk</i>	2	0,4
<i>Persisk</i>	24	4,9	<i>Swahili</i>	2	0,4
<i>Pashto</i>	22	4,5	<i>Ungarsk</i>	2	0,4
<i>Kurdisk</i>	20	4,1	<i>Albansk, Tyrkisk</i>	1	0,2
<i>Tamil</i>	20	4,1	<i>Arabisk, Engelsk</i>	1	0,2
<i>Somali</i>	16	3,2	<i>Arabisk, Kurdisk</i>	1	0,2
<i>Urdu</i>	15	3,1	<i>Arabisk, Russisk</i>	1	0,2
<i>Albansk</i>	14	2,9	<i>Bengali</i>	1	0,2
<i>Vietnamesisk</i>	13	2,7	<i>Berbisk</i>	1	0,2
<i>Spansk</i>	12	2,5	<i>Bulgarsk</i>	1	0,2
<i>Tysk</i>	10	2,1	<i>Chin</i>	1	0,2
<i>Hollandsk</i>	9	1,9	<i>Engelsk, Somali</i>	1	0,2
<i>Polsk</i>	8	1,6	<i>Engelsk, Thailandsk</i>	1	0,2
<i>Svensk</i>	8	1,6	<i>Engelsk, Tysk</i>	1	0,2
<i>Fransk</i>	5	1,0	<i>Ewe, Fransk</i>	1	0,2
<i>Kurdisk, Tyrkisk</i>	5	1,0	<i>Filippinsk</i>	1	0,2
<i>Norsk</i>	5	1,0	<i>Filippinsk, Italiensk</i>	1	0,2
<i>Portugisisk</i>	5	1,0	<i>Hebraisk</i>	1	0,2
<i>Færøsk</i>	4	0,8	<i>Hindi</i>	1	0,2
<i>Grønlandsk</i>	4	0,8	<i>Kirundi</i>	1	0,2
<i>Indisk</i>	4	0,8	<i>Lettisk</i>	1	0,2
<i>Islandsk</i>	4	0,8	<i>Makedonsk</i>	1	0,2
<i>Kinesisk</i>	4	0,8	<i>Persisk, Urdu</i>	1	0,2
<i>Russisk</i>	4	0,8	<i>Punjabi</i>	1	0,2
<i>Thailandsk</i>	4	0,8	<i>Senegalesisk</i>	1	0,2
<i>Engelsk, Persisk</i>	3	0,6	<i>Tegnsprog</i>	1	0,2
<i>Pashto, Persisk</i>	3	0,6	<i>Tegnsprog, Tyrkisk</i>	1	0,2
			<i>Tjekkisk</i>	1	0,2
			<i>Turkmansk</i>	1	0,2

5. Familie, fritid og fritidsaktiviteter

De unge besvarede spørgsmål om deres familieforhold, hvem der bor i deres hjem, opvækstvilkår og forældrerelationer, deres fritid, samvær med kammerater og aktiviteter i fritiden.

Forældre og søskende

Størstedelen af de unge, 67 pct., bor i en såkaldt kernefamilie, dvs. de har ét hjem, hvor begge deres biologiske forældre bor. Godt og vel 7 pct. bor med deres biologiske forældre, men skiftevis hos den ene og hos den anden. Knap 18 pct. bor sammen med en af deres biologiske forældre og vedkommendes nye partner, heraf knap 14 pct. således, at de har to 2 hjem og 4 pct. i ét enkelt hjem (Tabel 5.1).

Der er en lidt større andel, der angiver at bo med alenemor, knap 6 pct., end med alenefar, 1,5 pct. I alt 28 af de unge, 0,7 pct. boede ikke hjemme og 26, ligeledes 0,7 pct. angav en anden type familieforhold.

Der blev yderligere stillet konkrete spørgsmål om, hvor mange hjem de unge har, og 21 pct. angav, at de havde to forskellige hjem (data ikke præsenteret).

Langt de fleste, 84 pct. bor sammen med søskende. To tredjedele bor kun sammen med biologiske søskende, knap 7 pct. sammen med både biologiske og ikke-biologiske søskende, og 2 pct. kun med ikke-biologiske søskende (Tabel 5.2).

Tabel 5.1. Fordelingen af de unge på familietype, antal og procentvise fordeling.

	Dreng		Piger		Total	
	Anta	Procent	Anta	Procent	Anta	Procent
Kernefamilie	1372	68,9	1280	65,9	2652	67,4
Biologiske forældre adskilt	144	7,2	142	7,3	286	7,3
Én sammenbragt familie	80	4,0	84	4,3	164	4,2
To sammenbragte familier	252	12,7	282	14,5	534	13,6
Alenefar	37	1,9	24	1,2	61	1,5
Alenemor	82	4,1	98	5,0	180	4,6
Ikke hjemme	10	0,5	18	0,9	28	0,7
Anden slags familie	12	0,6	14	0,7	26	0,7

Tabel 5.2. Søskende fordelt på biologiske og ikke-biologiske. Antal og procentvise fordeling.

	Dreng		Piger		Total	
	Anta	Procent	Anta	Procent	Anta	Procent
Kun biologiske søskende	1518	76,2	1439	74,10	2957	75,18
Kun stedsøskende	38	1,9	45	2,3	83	2,1
Både biologiske og stedsøskende	117	5,9	139	7,2	256	6,5
Ingen søskende	316	15,9	319	16,4	635	16,1

Forældre

De unge blev spurgt om deres far og mor lever, og hvis de var døde, blev de ikke spurgt om forældrenes alder, uddannelse eller aktuelle arbejde. Få af de unges forældre er døde, i flere tilfælde far end mor, henholdsvis godt og vel 2 pct. og knap 1 pct.

Tabel 5.3 præsenterer oplysninger om forældres alder og hvor de er født. Fædrene er relativt ældre end mødrene, idet hver femte far er ældre end 50 år mod knap hver tolvte mor. Flertallet af forældrene er i fyrrårs alderen. Et par procent af fædrene og mindre end 1 pct. af mødrene er ældre end 60 år,

Blandt fædrene er 17 pct. født i andet land end Danmark, blandt mødrene 16 pct., og hyppigst i et ikke-vestligt land, det svarer til lidt over halvdelen af alle forældre, der er født uden for Danmark.

Der indgik spørgsmål om henholdsvis fars og mors uddannelse. Som oplyst var der en betydelig andel af de unge, 35 pct. der ikke kunne besvare spørgsmålet. Vi har derfor ikke medtaget data i afrapporteringen.

De unge blev stillet konkrete spørgsmål om fars og mors arbejde, men deres svar er for uspecifikke til at det er meningsfuldt at medtage dem i denne rapport.

Tabel 5.3 Forældrenes alder og fødeland

	Drenge		Piger		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Lever din far?						
Ja	1935	97,5	1895	97,8	3830	97,7
Nej	49	2,5	42	2,2	91	2,3
Lever din mor?						
Ja	1965	98,2	1924	99,1	3889	99,0
Nej	21	1,1	17	0,9	38	1,0
Hvor gammel er din far?						
31-40 år	235	12,1	226	11,9	461	12,0
41-50 år	1289	66,5	1288	67,8	2577	67,1
51-60 år	360	18,6	323	17,0	683	17,8
over 60 år	37	1,9	45	2,4	82	2,14
ved ikke	18	0,9	17	0,9	35	0,91
Hvor gammel er din mor?						
31-40 år	466	23,7	448	23,3	914	23,5
41-50 år	1338	68,6	1327	69,0	2665	68,5
51-60 år	146	7,4	143	7,4	289	7,4
over 60 år	4	0,2	1	0,1	5	0,1
ved ikke	12	0,6	5	0,3	17	0,4
Din fars fødeland						
Dansk	1668	83,8	1607	82,75	3275	83,27
vestlig	59	3,0	78	4,02	137	3,48
Ikke-vestlig	187	9,4	187	9,63	374	9,51
Andet land/ ved ikke	24	1,2	25	1,29	49	1,25
Uoplyst	4	0,2	3	0,15	7	0,18
Irrelevant	49	2,5	42	2,16	91	2,31
Din mors fødeland						
Dansk	1679	84,3 %	1634	84,1 %	3313	84,2 %
Vestlig	84	4,2 %	94	4,8 %	178	4,5 %
Ikke-vestlig	181	9,1 %	181	9,3 %	362	9,2 %
Andet land/ ved ikke	22	1,1 %	14	0,7 %	36	0,9 %
Uoplyst	4	0,2 %	2	0,1 %	6	0,2 %
Irrelevant	21	1,1 %	17	1,0 %	38	1,0 %

Vestlige lande: Norden, Grønland, Vesteuropa og Nordamerika, Australien, New Zealand

Ikke-vestlige lande: Tyrkiet, Libanon, andre lande i Mellemøsten, Afghanistan, Pakistan, Tidl. Jugoslavien, Afrika, Asien, Østeuropa, Syd-og Mellemamerika.

Familiens socioøkonomi

De unges besvarelser om deres forældres uddannelse og arbejde er, som beskrevet, for upræcise til en socioøkonomisk gruppering. Derimod kunne de fleste af de unge oplyse deres forældres arbejdsstatus eller erhvervstilknytning, dvs. om de var i arbejde eller ej. Såfremt de unge svarede "Nej" på spørgsmålet, blev de spurgt om årsag til at henholdsvis far og mor ikke var i arbejde med følgende svarmuligheder:

- Syg/pensioneret
- Studerende
- Arbejdssøgende
- Hjemmegående (barselsorlov eller anden orlov)
- Ved ikke

Langt størstedelen af fædrene er i arbejde, 91 pct., og også næsten alle mødrene er i arbejde, 87 pct. En større andel af mødrene end af fædrene er syge/pensionerede, henholdsvis 6 pct. og 4 pct., ligeledes er en større andel af mødrene end fædrene hjemmegående, knap 2 pct. mod 0,3 pct. (Tabel 5.4).

På baggrund af disse oplysninger kan det belyses, hvor mange unge, der lever i en familie hvor begge forældre er uden for arbejdsstyrken pga. enten ikke at være i live, være arbejdsløse eller syge/pensioneret. Hvis de unge har angivet, at deres forældre studerer eller er hjemmegående, betragtes det i denne forbindelse som at være erhvervsaktiv. Tabel 5.5 viser, at 31 drenge og 42 piger levede i et hjem, hvor ingen af forældrene var i arbejde, svarende til knap 2 pct. af drengene og godt 2 pct. af pigerne.

Det var relativt få af de unge, der ikke kunne vurdere familiens økonomiske situation. I alt 195 svarende til 5 pct. kunne ikke besvare spørgsmålet. De unges svar vil formentlig være relationelle, dvs. afspejle en sammenligningsgruppe. Hvis ens klassekammerater har adgang til fritidsaktiviteter, elektronisk udstyr m.m., som ikke er mulig ud fra ens egen families økonomi, vil det være naturligt at vurdere familiens økonomi som vanskelig. Oplysninger om, at familien fx har en del økonomiske vanskeligheder behøver derfor ikke at betyde, at familien er fattig ud fra en veldefineret fattigdomsgrænse.

Knap 4 pct. af drengene og 7 pct. af pigerne vurderer, at deres familie har en del eller store økonomiske problemer, mens ca. 3/4 af drengene og knap 3/4 af pigerne vurderer familiens økonomi som rigtig god eller ganske god. Godt og vel hver sjette af de unge synes, at familiens økonomi hverken er god eller dårlig (Tabel 5.4).

Tabel 5.5. Forældres socioøkonomiske status

	Drenge		Piger		Total	
	Anta	Procen	Anta	Procen	Anta	procen
Din fars arbejdsstatus?						
I arbejde	1825	91,7	1767	91,0	3592	91,3
Syg/pensioneret	68	3,4	81	4,2	149	3,8
Studerende	4	0,2	5	0,3	9	0,2
Arbejdssøgende	15	0,8	18	0,9	33	0,8
Hjemmegående	7	0,4	4	0,2	11	0,3
Ved ikke	8	0,4	9	2,5	17	0,4
Død	49	2,5	42	2,2	91	2,3
Uoplyst	15	0,8	16	0,8	31	0,8
Din mors arbejdsstatus?						
I arbejde	1761	88,5	1680	86,5	3441	87,5
Syg/pensioneret	106	5,3	137	7,1	243	6,2
Studerende	18	0,9	20	1,0	38	1,07
Arbejdssøgende	23	1,2	31	1,6	54	1,4
Hjemmegående	33	1,7	39	2,0	72	1,8
Ved ikke	21	1,1	14	0,7	35	0,9
Død	21	1,1	17	0,9	38	1,0
Uoplyst	8	0,4	4	0,2	12	0,3
Hvordan er din families økonomiske situation?						
Den er rigtig god	548	27,6	446	23,0	994	25,3
Den er ganske god	931	46,9	937	48,3	1868	47,6
Den er hverken god eller dårlig	343	17,3	318	16,4	661	16,8
Vi har en del økonomiske vanskeligheder	68	3,4	114	5,9	182	4,6
Vi har store økonomiske vanskeligheder	11	0,6	16	0,8	27	0,8
Jeg ved ikke	86	4,3	109	5,6	195	5,0

Tabel 5.5. Forældres samlede erhvervstilknytning

	Drenge		Piger		Total	
	Anta	Procent	Anta	Procent	Antal	Procent
Den ene eller begge forældre har erhvervstilknytning	1960	98,4	1900	97,8	3860	98,1
Begge forældre uden erhvervstilknytning	31	1,6	42	2,2	73	1,9

Fortrolighed og samvær i familien

De unge er blevet spurgt om, hvor nemt eller svært de har det med at tale med deres forældre og stedforældre, hvis de selv har problemer, bekymringer eller sorger. Samvær ved måltider og forældres viden om de unges fritidsaktiviteter, skænderier og alkoholmisbrug er også faktorer, der afspejler familierelationerne.

Fortrolighed med forældre

Størstedelen af både drenge og piger svarer, at de har *nemt* eller *meget nemt* ved at tale med deres mødre og fædre, en lavere andel svarer, at de har tilsvarende *nemt* eller *meget nemt* ved at tale med stedforældre. Der er dog markante kønsforskelle i de unges fortrolighed med forældrene, idet 87 pct. af drengene mod 80 pct. af pigerne angiver at have *meget nemt* eller *nemt* ved at tale med deres mor, og henholdsvis 79 pct. af drengene og 59 pct. af pigerne med deres far (Figur 5.1 og 5.2).

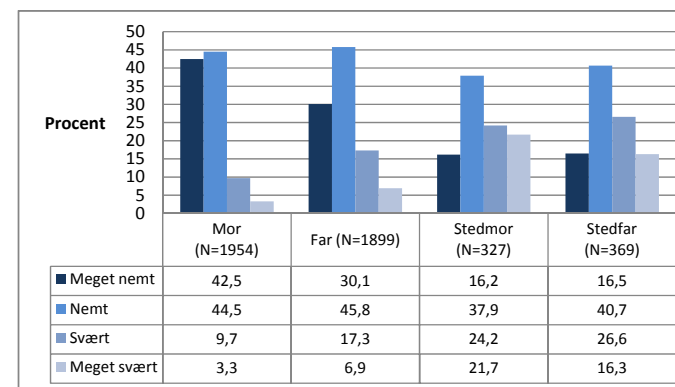
Det er også en større andel af pigerne, der angiver at have *svært* eller *meget svært* ved at tale med stedfar, 65 pct., mod 44 pct. af drengene, og en større andel af pigerne, 57 pct., har også *svært* ved at tale med stedmor mod 46 pct. af drengene.

Konflikter i familien

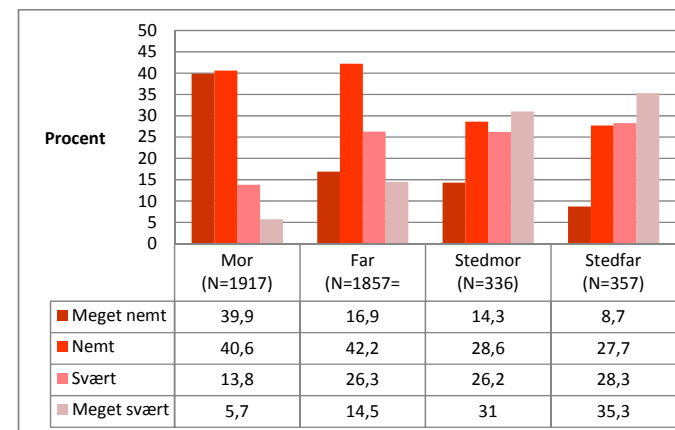
De unge er i forbindelse med spørgsmål om deres relation til familie og kammerater blevet spurgt om, hvorvidt de i forbindelse med en konflikt har oplevet forskellige typer af reaktion fra de voksne, som de bor sammen med. De voksne kan være far, mor, stedforælder eller andre. De unge kan have svaret, at der generelt ikke er konflikter i familien eller have svaret ”Ja” til have oplevet en eller flere af en række reaktioner, som voksne udviser/kan udvise ved konflikter.

Drengene angiver hyppigere end pigerne, at der ikke har været konflikter mellem dem selv og de voksne i familien, henholdsvis 13 pct. og 9 pct., og en stor andel af de unge, 76 pct. af drengene og 78 pct. af pigerne, at konflikter løses ved at man snakker sammen. Men ca. hver tredje har oplevet, at forældre var tavse og vrede, og ca. hver femte har oplevet kritik, skæld og hån i forbindelse med konflikter i familien (data ikke præsenteret).

Figur 5.1. Andel af drenge, der har meget nemt, nemt, svært eller meget svært ved at tale med forældre og evt. stedforældre.

Figur 5.2. Andel af piger, der har meget nemt, nemt, svært eller meget svært ved at tale med forældre og evt. stedforældre.

Samvær ved måltider.

Størstedelen af de unge svarer, at de dagligt eller flere gange om ugen spiser aftensmad sammen med deres forældre eller de voksne, som de bor sammen med. Der er kun få kønsforskelle heri, en lidt mindre andel af pigerne end af drengene spiser aftensmad sammen med forældrene hver dag.

Det er få, i alt 159 af de unge, ca. 3 pct., der kun spiser sammen med deres forældre én gang om måneden eller sjældnere (Tabel 5.6). I alt 193 af de unge var efterskoleelever, og blandt dem var der naturligvis en større andel, 12 pct., der oplyste at spise aftensmad med forældre højst én gang om måneden eller angav, at spørgsmålet var irrelevant.

Forældres kendskab til de unges fritidsliv

Oplysninger om, hvorvidt forældrene ved, hvem de unge tilbringer deres fritid sammen med, kan suppleres beskrivelsen af de unges relationer til deres forældre. De unge blev derfor spurgt, om deres forældre har kendskab til, hvem de tilbringer deres fritid sammen med.

Det er kun få, der har svaret, at deres forældre *aldrig* ved, hvem de er sammen med i deres fritid, 3 pct. af drengene og 2 pct. af pigerne. Flertallet, ca. 2/3 af både drenge og piger mener, at deres forældre *altid* ved, hvem de er sammen med i fritiden, og ca. 1/3 at deres forældre *nogle gange* ved det (Tabel 5.7).

Nogle få af de unge, i alt 38, svarer, at de *ikke er sammen med nogen i fritiden*.

Tabel 5.6. Andel af unge, der spiser aftensmåltider sammen i familien, fordelt på hyppigheden, fra hver dag til meget sjældent

	Drenge		Piger		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor ofte plejer du og dine forældre (voksne du bor sammen med) at spise aftensmad sammen?						
Hver dag	1243	63,0	1073	55,9	2316	59,5
Flere gange om ugen	585	29,7	694	36,1	1279	32,9
Én gang om ugen	69	3,5	71	3,7	140	3,6
Cirka én gang om måneden	12	0,6	13	0,7	25	0,6
Meget sjældent	43	2,2	54	2,8	97	2,5
Ikke relevant	21	1,1	16	0,8	37	0,9

Tabel 5.7. De unges oplysninger om deres forældres kendskab til deres fritid.

	Drenge		Piger		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Ved dine forældre hvem du er sammen med i din fritid?						
Altid	1238	62,7	1290	67,0	2528	64,8
Nogle gange	652	33,1	581	30,2	1233	31,6
Næsten aldrig	61	3,1	39	2,1	100	2,6
Jeg er ikke sammen med nogen i fritiden	23	1,2	15	0,8	38	1,0

Skænderier mellem forældre

De unge blev spurgt om, hvor ofte de inden for de seneste 12 måneder har været vidne til skænderier mellem deres forældre.

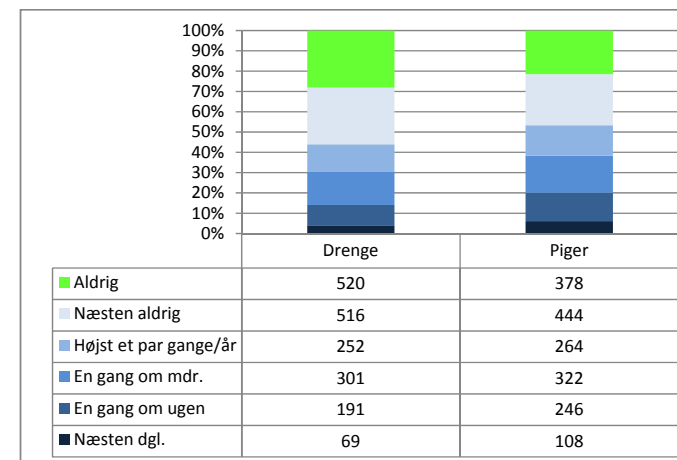
Det er en større andel af piger end drenge, der har været vidne til – eller har bemærket skænderier mellem forældrene, henholdsvis knap 20 pct. og 13 pct.. Langt de fleste unge rapporterer, at deres forældre aldrig eller sjældent skændes, dvs. højst et par gange om året, knap 66 pct. af drengene og 57 pct. af pigerne. Figur 5.3 viser både antal drenge og piger med de forskellige svar og den procentvise svar fordeling blandt drenge og piger.

Alkoholproblemer i familien

En anden faktor, der kan have betydning for de unges opvækstvilkår og trivsel, er, om de unge er vokset op med familiemedlemmer, som har et problematisk forbrug af alkohol. For at belyse dette er de unge blevet spurgt, om de har oplevet alkoholmisbrug i deres nærmeste familie. Det er et subjektivt mål, der tager udgangspunkt i de unges egne grænser for, hvornår de oplever, at et alkoholforbrug er blevet til misbrug. Netop spørgsmålets subjektive karakter giver indblik i, hvorvidt de unge selv har opfattet alkoholforbruget som problematisk eller ej, og kan derfor betragtes som en indikation på, at misbruget har haft en negativ virkning på de unge.

Det er en betænkelig høj andel af de unge, 18 pct. af drengene og 25 pct. af pigerne, der angiver, at de har oplevet misbrug af alkohol i deres nærmeste familie. Det er således samlet ca. hver femte elev i 9. klasse, der har oplevet problemer med alkohol i familien (Tabel 5.8).

Figur 5.3. Antal og den procentvise fordeling på hyppighed af skænderier mellem forældre, rapporteret af drengene og pigerne.

Tabel 5.8. Alkoholmisbrug i nærmeste familie.

	Drenge		Piger		Total	
	Antal	Procen	Antal	Procen	Antal	Procen
Har du oplevet alkoholmisbrug i din nærmeste familie?						
Ja	347	17,7	471	24,6	818	21,1
Nej	1619	82,4	1447	75,4	3066	78,9

Familierelaterede risikofaktorer

Det er vist i tidligere undersøgelser at en række familiære faktorer, fx forældres erhvervstilknytning, fortroligheden til mor, samværet mellem forældre og unge samt alkoholvaner i familien, kan have eller få betydning for unges udsathed for vold (29) og for deres trivsel (30). De fleste unge er ikke udsat for nogen af disse faktorer, mens andre oplever en række problemer i familien, såsom arbejdsløshed, manglende fortrolighed med forældre og alkoholmisbrug. For at skabe overblik over hvor mange unge, som er særligt udsatte, har vi analyseret en samlet risikoudsættelse ud fra en sammentælling af risici.

Forældres manglende erhvervstilknytning betragtes i denne forbindelse som en risiko, hvis begge forældre enten er døde, syge/pensioneret eller arbejdsløse. Ligeledes betragtes det, at have svært eller meget svært ved at tale med sin mor om problemer (fordi mor afspejler også far), samt det at familien har store økonomiske vanskeligheder som risikofaktorer. Forældres daglige eller ugentlige skænderier, sjældent fællesspisning i familien, dvs. højst en gang om ugen, forældres manglende viden om unges omgangskreds samt alkoholmisbrug i den nærmeste familie vurderes ligeledes som risikofaktorer for de unges trivsel og udvikling. I alt drejer det sig om syv forskellige risikofaktorer:

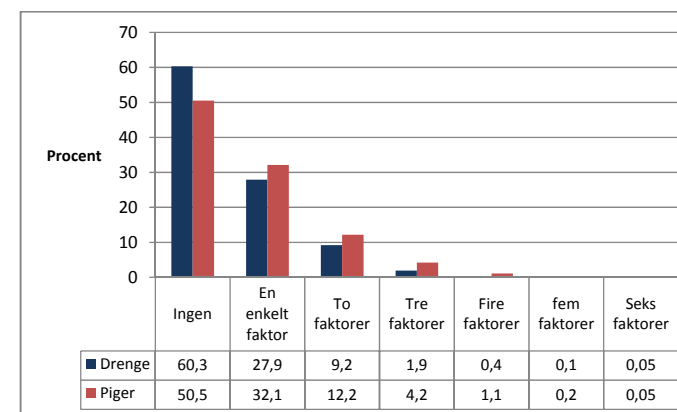
- Begge forældre er uden for erhverv (dvs. er døde, syge/pensioneret, arbejdssøgende)
- Svært eller meget svært ved at tale med mor
- Store vanskeligheder i familiens økonomi
- Spiser sjældent middagsmad sammen med forældre (højst en gang om ugen)
- Forældre skændes dagligt eller ugentligt
- Forældre har næsten aldrig kendskab til, hvem man er sammen med i fritiden
- Alkoholproblemer i nærmeste familie.

Det er en større andel af pigerne end af drengene, der rapporterer en eller flere af disse risikofaktorer i familien, knap 50 pct. af pigerne mod 40 pct. af drengene. Det er en relativ lille andel af de unge, der rapporterer en forekomst af tre eller flere risikofaktorer, knap 3 pct. af drengene og knap 6 pct. af pigerne (Figur 5.4).

Der er ingen af de unge, der har rapporteret, at alle syv forskellige risikofaktorer forekommer i deres familie.

I analyserne indgår alle unge også selv om de ikke har svaret på alle spørgsmål.

Figur 5.4 Andel af drenge og piger, der rapporterer fra ingen op til 6 forskellige familiære risikofaktorer.

Fritid

De fleste af de unge tilbringer oftest fritiden sammen med venner, enten en enkelt ven eller grupper af venner, men hver tiende af de unge er mest alene. Pigerne er oftere end drengene sammen med en kæreste, henholdsvis 12 pct. og 9 pct. Oplysninger om de unges fritid er præ-senteret i Tabel 5.9.

De unge er oftest sammen med deres venner mindst 2-3 dage om ugen. Det er knap 3/4 af drengene og pigerne. Mindre end hver femte er højst sammen med venner en dag om ugen, og få, ca. 7 pct. er mest alene.

De unges venner er overvejende jævnaldrende med dem selv, dog er der knap 12 pct. af drenge og 17 pct. af pigerne som svarer, at deres venner er ældre end dem selv og 1-2 pct. af de unge som svarer, at de venner, som de oftest er sammen med, er voksne.

De unge er også blevet spurgt om, hvor ofte og hvornår de opholder sig på offentlige steder, såsom gadehjørner, cafeer og indkøbscentre. Det er en mindre andel af pigerne, 10 pct., end af drengene, 20 pct., der aldrig opholder sig disse steder. Der er tilsvarende en større andel af pigerne, der er sådanne steder 2-3 dage om ugen. Relativt få af de unge, 1-2 pct. opholder sig på disse offentlige steder hver dag inklusiv i weekenden.

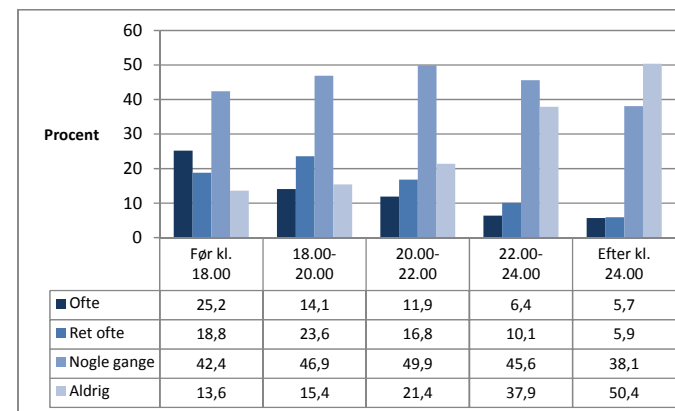
Tabel 5.9. De unges relationer til venner og deres ophold på offentlige steder.

	Drengene		Piger		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvem er du oftest sammen med i fritiden?						
Én til tre venner	630	32,0	561	29,2	1191	30,6
En gruppe venner	601	30,5	581	30,3	1182	30,4
Kæresten	168	8,5	223	11,6	391	10,1
Familien	324	16,5	403	21,0	727	18,7
Jeg er mest alene	246	12,5	152	7,9	398	10,2
Hvor tit er du sammen med venner efter skole?						
Højst én dag om ugen	362	18,4	364	18,9	726	18,6
2-3 dage om ugen	795	40,3	790	41,1	1585	40,7
4-6 dage om ugen	457	23,2	444	23,1	901	23,1
Hver dag også i weekenden	212	10,8	203	10,6	415	10,7
Jeg er mest alene	145	7,4	122	6,3	267	6,9
Hvor gamle er de venner du oftest er sammen med?						
Yngre end dig	39	2,0	36	1,9	75	1,9
Jævnaldrende	1636	82,8	1492	77,5	3128	80,2
Lidt ældre	234	11,9	327	17,0	561	14,4
Voksne	22	1,1	38	2,0	60	1,5
Ikke relevant	44	2,2	32	1,7	76	2,0
Hvor ofte opholder du dig på offentlige steder (cafeer, indkøbscentre mv.)?						
Aldrig	389	19,8	182	9,5	571	14,7
Højst én dag om ugen	967	44,1	880	45,8	1747	44,9
2-3 dage om ugen	565	28,7	717	37,3	1282	33,0
4-6 dage om ugen	111	5,6	123	6,4	234	6,0
Hver dag også i weekenden	35	1,8	20	1,0	55	1,4

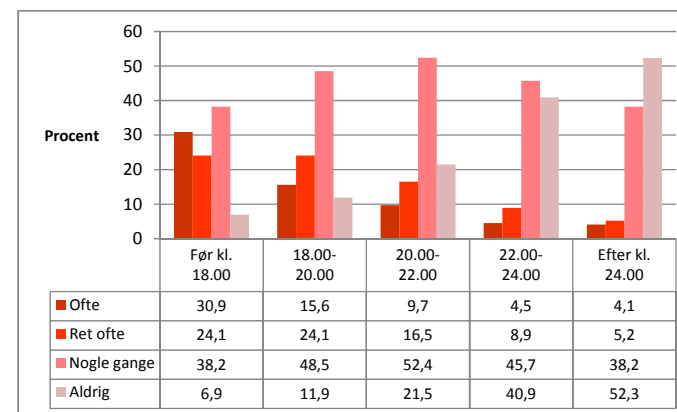
Figurene 5.5 og 5.6 viser, hvilke tidspunkter drengene og pigerne angiver at befinde sig på offentlige steder. Der er ikke markante forskelle mellem drengene og pigerne.

Knap hver ottende af drengene og knap hver tiende af pigerne angiver, at de ofte eller ret ofte er ude efter kl. 24.00. Samlet er lidt under halvdelen af de unge enten ofte, ret ofte eller nogle gange ude efter midnat.

Figur 5.5. Andel af drenge, der opholder sig ude (i offentlige rum), fordelt på tidspunkter

Figur 5.6. Andel af piger, der opholder sig ude (i offentlige rum), fordelt på tidspunkter

Fritidsaktiviteter

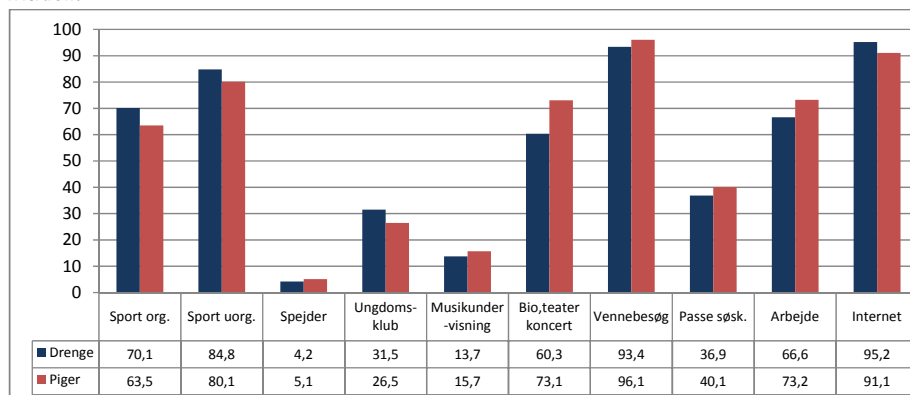
De unge blev spurgt om, hvor ofte de inden for den seneste måned har deltaget i nogle af følgende fritidsaktiviteter:

- Organiseret sport
- Ikke-organiseret sport
- Spejder
- Ungdomsklub
- Musikundervisning
- Biograf- teater-koncert
- Passe mindre søskende
- Erhvervsarbejde
- Internet-brug

Svarmulighederne var *ofte, ret ofte, nogle gange og aldrig*. Hvis de unge svarede ofte, ret ofte eller nogle gange, er de i den følgende beskrivelse samlet i en kategori, har haft den pågældende aktivitet.

Stort set alle unge har besøgt venner og brugt Internet i løbet af den sidste måned. Der er ingen kønsforskelle i disse aktiviteter. Drengene har oftere end piger deltaget i organiseret og uorganiseret sport, og pigerne har oftere været i biograf/teater/koncert. En omtrent lige stor andel af drengene og pigerne, ca. 40 pct., har passet mindre søskende. En stor andel af de unge, knap 3/4 af pigerne og 2/3 af drengene har deltidsjob i fritiden.

Figur 5.7. Procentvis andel af drenge og piger, der har en eller flere forskellige aktiviteter i fritiden.

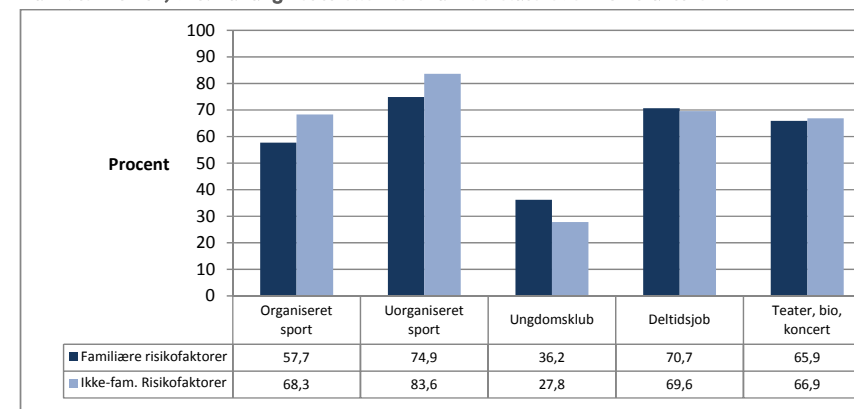
Fritidsaktiviteter i forhold til familiære risici

De unges "familiære risiko" er tidligere beskrevet ud fra forældres erhvervsstatus, familiens økonomi, fortrolighed med mor, skænderier mellem forældre, hyppighed af aftensmåltider sammen med familien, forældres kendskab til, hvem den unge omgås med i fritiden og alkoholproblemer i familien.

Familiær risiko er her defineret som tilstedeværelse af mindst to af de ovenfor beskrevne faktorer, som er vist i fodnote til figur 5.8. Denne figur viser, at unge med "familiær risiko" mere sjældent end unge uden sådan risiko deltager i organiseret og uorganiseret sport i fritiden og hyppigere kommer i ungdomsklub sammenlignet med unge, der ikke har tilsvarende risiko. Forskellene er statistisk signifikante ($p < 0,0001$).

Der er derimod ingen forskelle i de to grupper af unge med hensyn til at have deltidsjob og gå i biograf, til koncert eller i teatret.

Figur 5.8. Andel af unge med forskellige former for fritidsaktiviteter blandt unge med og uden "familiær risiko", dvs. har angivet to eller flere familierelaterede "risikofaktorer".

Risikofaktorer:

- Begge forældre er uden for erhverv
- Familiens økonomi er vanskelig
- Svært eller meget svært ved at tale med mor
- Forældre skændes dagligt eller mindst en gang om ugen
- Spiser sjældent sammen med familien (dvs. højst en gang om ugen)
- Forældre har næsten aldrig kendskab til, hvem den unge er sammen med i fritiden
- Alkoholproblemer i nærmeste familie.

6. Trivsel og sundhedsvaner

Undersøgelsens fokus er at belyse forekomsten og karakteren af overgreb i barndom og den tidlige ungdom, men heri indgår også at vurdere de mulige helbredsmæssige følger af sådanne overgreb. Der indgår derfor en række spørgsmål i undersøgelsen, der belyser de unges egen vurdering af deres generelle helbred, eventuelle kroniske helbredsproblemer og deres sundhedsadfærd, dvs. deres motionsvaner, tobaksrygning, alkoholvaner og brug af euforiserende stoffer, hash, amfetamin, kokain og andet. De unges psykiske trivsel beskrives i et følgende kapitel.

Selvrapporeret helbred

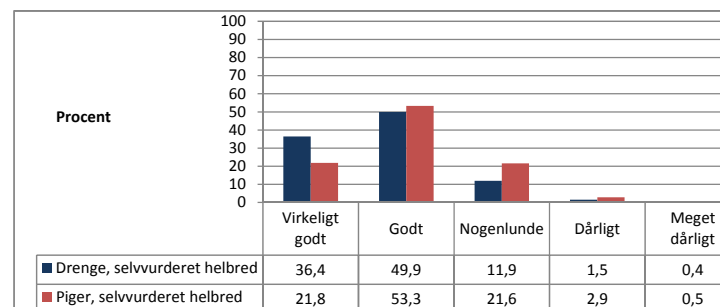
På spørgsmålet: "Hvordan synes du dit helbred er normalt?" var der mulighed for at svare: *Virkeligt godt*, *godt*, *nogenlunde*, *dårligt* eller *meget dårligt*. Et flertal af de unge, 80 pct. vurderer, at deres eget helbred er virkeligt godt eller godt, men knap 3 pct. vurderer, at det er dårligt eller meget dårligt (Figur 6.1).

Der er en markant større andel af pigerne end drengene, som vurderer, at deres helbred kun er nogenlunde, henholdsvis knap 22 pct. og 12 pct. ($p < 0.001$).

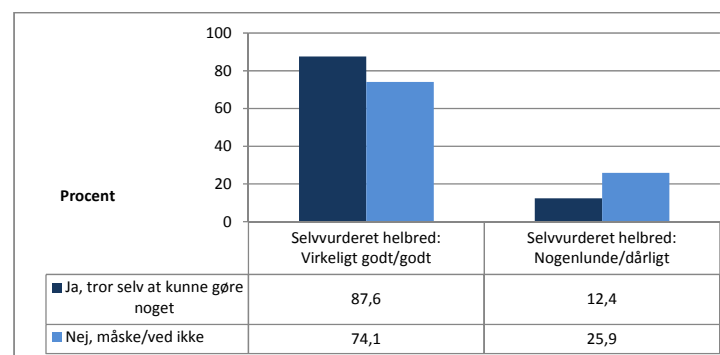
At tro på, at man selv kan gøre noget for sit helbred er brugt som en indikator for de unges viden om sammenhænge mellem sundhed og egen sundhedsadfærd og betragtes som et udtryk for *self-efficacy*, dvs. ens egen tro på at kunne gøre en forskel. Svarene *Nej* og *Måske* angiver lav tro på egen indflydelse. I alt 90 pct. af de unge svarede "Ja", den samme andel af drengene og pigerne.

Der er markant sammenhæng mellem at vurdere sit helbred som nogenlunde eller dårligt og mene, at man ikke selv kan gøre noget for sit helbred, både for drenge og piger (Figur 6.2 og 6.3).

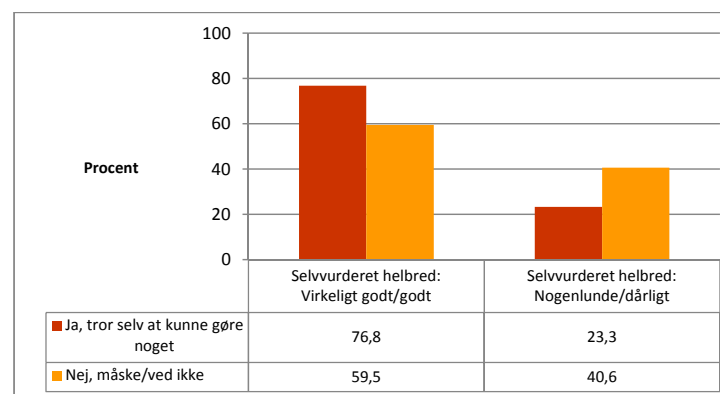
Figur 6.1. Selvvurderet helbred blandt drenge og piger.

Figur 6.2. Selvvurderet helbred i forhold til at tro på egen indflydelse herpå blandt drenge.

Figur 6.3. Selvvurderet helbred i forhold til at tro på egen indflydelse herpå blandt piger

Helbred i forhold til herkomst

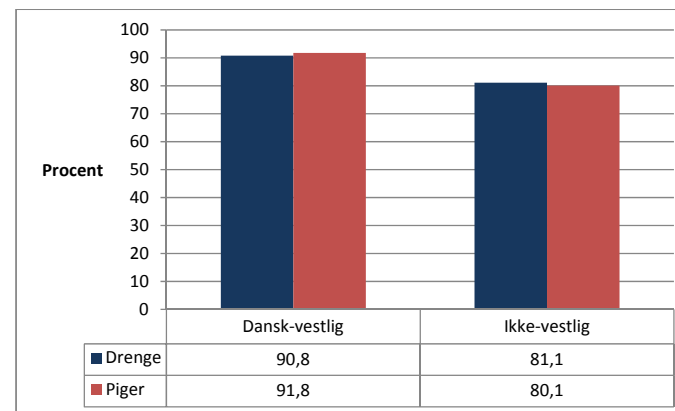
Det er muligt at opdele de unges herkomst, som beskrevet i kapitel 4, i dansk/vestlig og ikke-vestlig herkomst:

- Dansk-vestlig herkomst omfatter unge født i Danmark med forældre født i Danmark og unge, der selv og/eller forældrene er født i vestligt land (Norden, Grønland, Vesteuropa og Nordamerika, Australien, New Zealand).
- Ikke-vestlig herkomst omfatter unge, der selv og/eller forældrene er født i ikke-vestligt land (Tyrkiet, Libanon, øvrige lande i Mellemøsten, Afghanistan, Pakistan, tidl. Jugoslavien, Afrika, Asien, Østeuropa, Syd- og Mellemamerika) samt ud af vestlig og ikke-vestlig herkomst.

Der er ingen forskelle i de unges selv vurderede helbred i forhold til, om de har en vestlig eller ikke-vestlig herkomst. Det gælder for både drengene og pigerne (data ikke præsenteret).

Men der er markante forskelle i forhold til de unges herkomst i, hvorvidt de svarer ”ja” til, at man selv kan gøre noget for sit helbred, idet 91 pct. af unge af dansk eller anden vestlig herkomst svarede ja mod ca. 81 pct. af unge af ikke-vestlig herkomst ($p < 0.0001$).

Figur 6.4. Andel af drenge og piger, der tror de selv kan gøre noget for deres helbred, i forhold til dansk-vestlig og ikke-vestlig herkomst

Dansk-vestlig herkomst omfatter unge født i Danmark med forældre født i Danmark og unge, der selv eller hvis forældre er født i vestligt land.

Ikke-vestlig herkomst omfatter unge, der selv eller hvis forældre er født i ikke-vestligt land.

Fravær på grund af sygdom

Det er en betragtelig andel af de unge, der rapporterer fravær fra skolen inden for de seneste 14 dage pga. sygdom, i alt 26 pct. af drengene og 31 pct. af pigerne. Det kan relateres til, at 16 pct. af eleverne var fraværende fra skoleklassen på undersøgelsestidspunktet.

Der er markant sammenhæng mellem at have været fraværende fra skolen inden for de seneste 14 dage og at vurdere sit helbred som kun *nogenlunde*, *dårligt* eller *meget dårligt*, hvis disse oplysninger sammenlignes med ikke at rapportere fravær og vurdere helbredet som godt ($p < 0,0001$).

Blandt drenge med godt eller virkeligt godt helbred har 24 pct. været fraværende fra skolen inden for de sidste 14 dage mod 38 pct. af drenge, der vurderer deres helbred som nogenlunde eller dårligt. Blandt pigerne er der endnu større forskelle, 25 pct. af piger med godt eller virkeligt godt helbred har været fraværende mod 50 pct. af pigerne, der vurderer deres helbred som nogenlunde, dårligt eller meget dårligt.

Kroniske helbredsproblemer

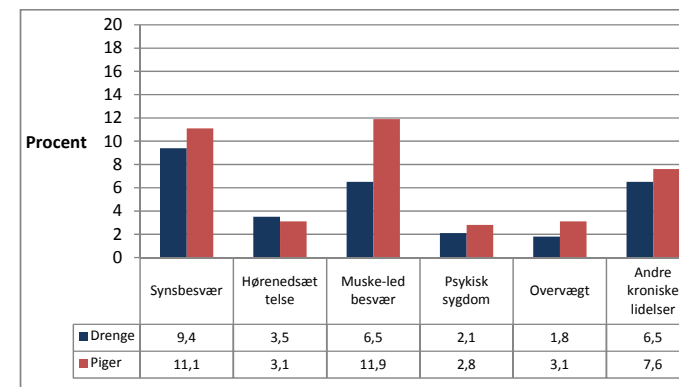
De unge blev spurgt, om de har kroniske helbredsproblemer eller medfødte lidelser eksemplificeret ved fem forskellige typer problemer og med mulighed for at angive "ja" til andre kroniske lidelser.

Synsbesvær er det hyppigst rapporterede kroniske helbredsproblem, i alt angivet af hver tiende elev, mens kun ca. 3 pct. angiver høreproblemer. Der er kønsforskelle i andelen, der rapporterer muskel- og ledbesvær, næsten en dobbelt så stor andel af pigerne end andelen blandt drengene. Figur 6.5 viser den rapporterede forekomst af en række kroniske helbredsproblemer blandt drengene og pigerne og viser, at det gennemgående er en større andel af pigerne end drengene, der rapporterer de forskellige helbredsproblemer.

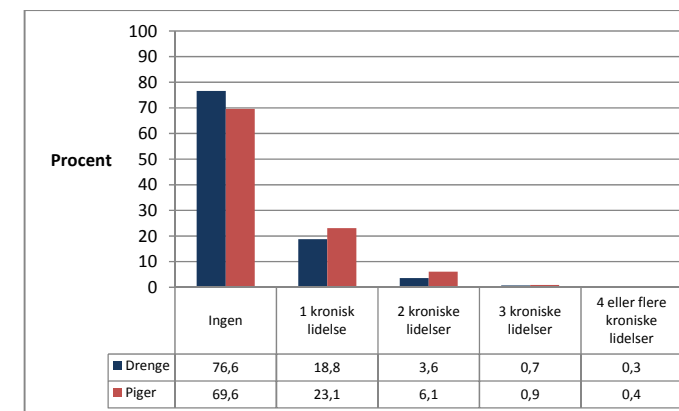
Der er relativt få, der selv angiver overvægt som et kronisk helbredsproblem, og relativt flere piger end drenge, henholdsvis 3 pct. og 2 pct.

Når forekomsten af en eller flere af de beskrevne kroniske helbredsproblemer analyseres samlet, er der 23 pct. af pigerne og 19 pct. af drengene, der har rapporteret et enkelt problem, mens 1 pct. af drengene og godt og vel 1 pct. af pigerne rapporterer tre eller flere forskellige helbredsproblemer (Figur 6.6).

Figur 6.6. Andel af drenge og piger med kroniske helbredsproblemer.

Figur 6.6. Andel af drenge og piger, der rapporterer fra et til fire kroniske Helbredsproblemer.

Overvægt

På basis af de unges selvrapporterede højde og vægt er der udregnet BMI (body mass index), som er relateret til standarder for definition af overvægt blandt 14-17-årige (31). Overvægtig svarer til et BMI på over 25. Blandt drengene var andelen af overvægtige i alt 14 pct. og blandt pigerne 9 pct. Det vil sige, at de unges egen vurdering af overvægt som et kronisk helbredsproblem kønsmæssigt fordeler sig anderledes end overvægt beregnet ud fra højde og vægt, hvor 1,5 gange så mange drenge som piger defineres som overvægtige, mens det omvendt er 1,5 gange så mange piger som drenge, der selv vurderer overvægt som et kronisk helbredsproblem.

Det er ikke overraskende, at overvægt beregnet ud fra de unges selvrapporterede højde og vægt er hyppigere forekommende end rapporteringen af overvægt som et kronisk helbredsproblem, selv blandt piger. Det vil sige, at de unge har en højere grænse for at betragte sig som overvægtige og at angive det som et helbredsproblem, og at det ikke stemmer overens med det objektive mål, et BMI over grænseværdien for normalvægt.

Sundhedsadfærd

Fysisk aktivitet, tobaksrygning, alkohol og euforiserende stoffer har betydning for unges trivsel. Tobaksrygning kan yderligere betragtes som en indikator på "risikoadfærd" i dagens samfund, hvor der er massiv oplysning om tobaksrygnings skadelige effekter. I undersøgelsen indgår der spørgsmål om, hvor hyppigt de unge dyrker hård motion, om de ryger tobak, hvor ofte de drikker alkohol, og om de har røget hash eller har taget forskellige typer euforiserende stoffer (Tabel 6.1).

Motion

Et stort flertal af drengene, 80 pct., dyrker en eller flere former for hård motion hver uge, det gør 74 pct. af pigerne ligeledes. Det er relativt få af drengene, mindre end hver tiende, der enten aldrig dyrker hård motion eller højst gør det hver anden måned, mod godt og vel hver ottende af pigerne.

Tobaksrygning

Godt og vel hver tiende af drengene og hver ottende af pigerne ryger dagligt, mens knap tre ud af fire drenge og to ud af tre piger aldrig har røget eller kun har prøvet at ryge en enkelt gang. Blandt drengene har knap hver syvende forsøgt at ryge, inden de var fyldt 13 år, blandt pigerne var det hver ottende.

Alkohol

Knap halvdelen af de unge, en lidt lavere andel blandt drengene, 43 pct., end blandt pigerne, 47 pct., drikker aldrig alkohol eller højst en gang om måneden. Der er markante kønsforskelle i andelen, der hyppigt drikker alkohol, idet knap hver femte af drengene og hver ottende af pigerne angiver, at de drikker alkohol 2-3 gange om ugen eller hyppigere ($p < 0,0001$).

Hver fjerde af de unge har aldrig drukket sig fuld. Knap halvdelen har været fulde mange gange, dvs. mere end fire gange, og hver tredje af drengene og hver fjerde af pigerne har været fulde mere end 10 gange.

Blandt drengene havde 8 pct. prøvet at være fulde, før de fyldte 13 år, blandt pigerne 6 pct. Knap hver tredje var 15 år eller ældre, første gang de var fulde.

Tabel 6.1. Unges rapportering af deres sundhedsadfærd.

	Drenge		Piger	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor ofte dyrker du hård motion (løbetræner, fodbold, andet)?				
Aldrig	113	5,7	156	8,1
Højst hver anden måned	70	3,6	109	5,7
En gang om måneden	201	10,2	263	13,7
Hver uge	957	48,6	982	51,2
Dagligt	627	31,9	407	21,2
Ryger du?				
Nej, jeg har aldrig røget	959	48,8	847	44,1
Nej, jeg har kun prøvet enkelte gange	466	23,7	415	21,6
Nej, jeg er holdt op	49	2,5	73	3,8
Ja, men sjældent	79	4,0	90	4,7
Ja, men kun når jeg er til fest	190	9,7	241	12,6
Ja, hver dag	224	11,4	253	13,2
Hvor gammel var du, da du første gang røg en cigaret?				
Jeg har aldrig røget	947	48,7	801	42,1
11 år	149	7,7	132	6,9
12 år	113	5,8	111	5,8
13 år	182	9,4	235	12,4
14 år	251	12,9	304	16,0
15 år eller ældre	302	15,5	318	16,7
Hvor ofte drikker du alkohol, dvs. øl, vin eller spiritus – også når du kun har drukket lidt?				
Aldrig	292	14,8	320	16,7
En gang om måneden eller mere sjældent	554	28,1	587	30,6
2-4 gange om måneden	743	37,7	783	40,8
2-3 gange om ugen	300	15,2	211	11,0
4 gange om ugen eller mere	80	4,1	19	1,0
Har du nogensinde drukket dig fuld i øl, vin eller spiritus?				
Nej, aldrig	450	22,9	544	28,4
Ja, 1 gang	201	10,2	196	10,2
Ja, 2-3 gange	325	16,5	313	16,3
Ja, 4-10 gange	343	17,4	367	19,2
Ja, mere end 10 gange	649	33,0	496	25,9

Euforiserende stoffer

De unge blev spurgt om de "nogensinde" har røget hash eller taget forskellige euforiserende stoffer, og hvor ofte de i så fald har gjort det:

- Aldrig
- 1-2 gange
- 3-9 gange
- 4-10 gange eller flere

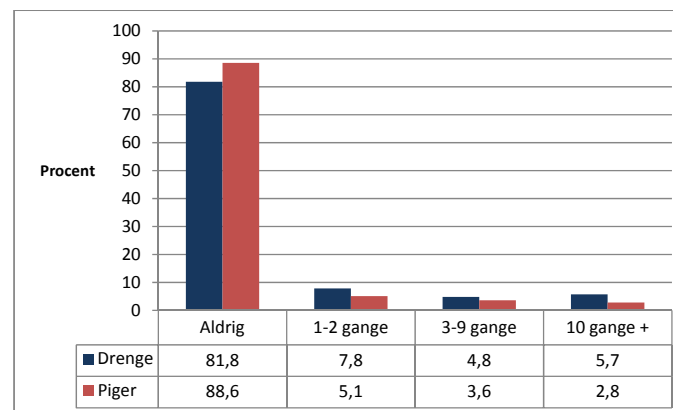
Ved spørgsmål om hash/marihuanygning var der tillige spørgsmål om muligt forbrug inden for den sidste måned med tilsvarende svarkategorier for antal gange.

Hash/marihuana

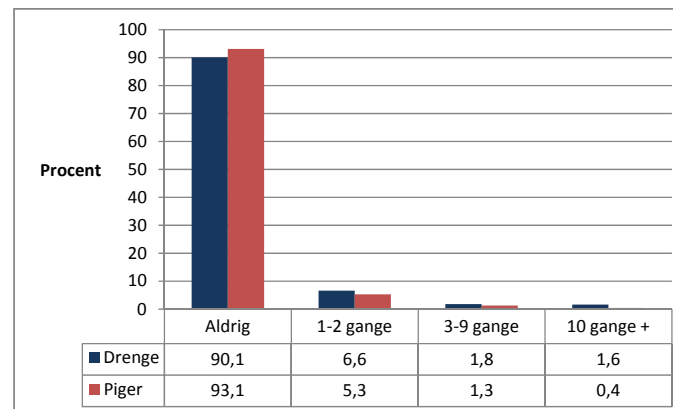
I alt har 15 pct. af de unge "nogensinde" prøvet at ryge hash eller marihuana, en større andel af drengene, 18 pct., end pigerne, 11 pct. (Figur 6.7)

De fleste unge, 90 pct. af drengene og 93 pct. af pigerne, oplyser, at de ikke har røget hash/marihuana inden for den sidste måned. Men i alt 65 drenge, svarende til 3 pct. af drengene, og 32 piger, svarende til knap 2 pct. af pigerne, oplyser, at de i løbet af en måned har haft et jævnligt forbrug, dvs. har røget stoffet tre gange eller oftere (Figur 6.8).

Figur 6.7. Andel af drenge og piger, der aldrig har røget hash/marihuana, eller som har prøvet det, fra et par gange til mere end ti gange.

Figur 6.8. Andel af drenge og piger, der har røget hash inden for den sidste måned med angivelse af antal gange.

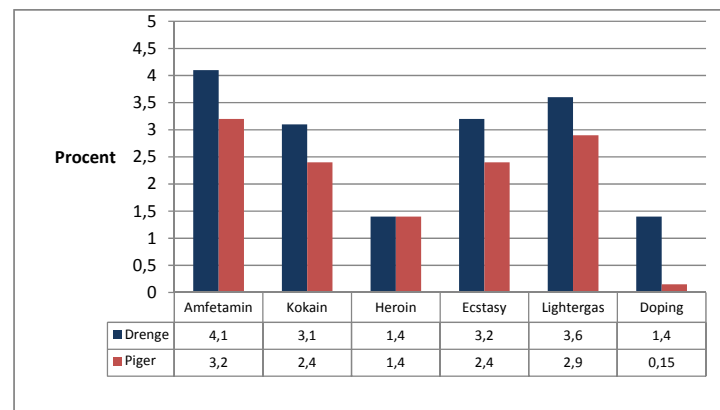
Andre euforiserende stoffer

Det er relativt få unge, der har prøvet forskellige typer euforiserende stoffer, 7,8 pct. af drenge og 6,4 pct. af pigerne har prøvet et eller flere stoffer. Der er tendens til kønsforskelle i andelen, der har taget andre euforiserende stoffer end hash/marihuana, idet en lidt større andel blandt drengene end blandt pigerne har gjort dette (Figur 6.9).

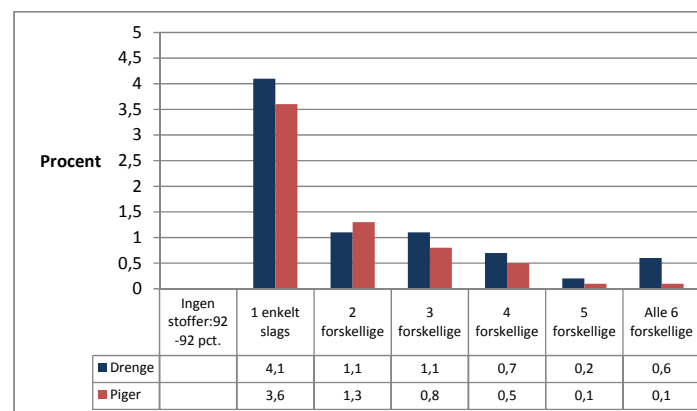
Amfetamin er det stof, som flest har prøvet, 4,1 pct. af drengene og 3,2 pct. af pigerne, mens kokain, ecstasy og lightergas er prøvet af godt og vel 3 pct. af drengene, og 2 til 3 pct. af pigerne. Doping er prøvet af en større andel af drenge end piger.

For langt de fleste af de unge, der har prøvet euforiserende stoffer, drejer det sig om et enkelt stof. Men 12 drenge oplyser, at de har prøvet alle de seks forskellige stoffer. Det har kun to piger (Figur 6.10).

Figur 6.9. Andel af drenge og piger, der har prøvet forskellige euforiserende stoffer

Figur 6.10. Andel af drenge og piger, der har ikke prøvet nogen eller op til 6 forskellige euforiserende stoffer

Sundhedsmæssig risikoadfærd

Tobaksrygning, hyppigt at drikke alkohol, hashrygning og aldrig eller meget sjældent at dyrke hård motion kan betragtes som en sundhedsmæssig risikoadfærd. Sundhedsvaner i ungdommen genspejler sig hyppigt i sundhedsvaner i voksenalderen, hvor rygning, stort alkoholforbrug og sparsom fysisk aktivitet er stærke risikofaktorer for at udvikle en række sygdomme, specielt hjerte- og karsygdomme, leversygdomme og sukkersyge. Hashrygning blandt unge er desuden relateret til skolefravær og kan øge risikoen for alvorlige psykiske lidelser.

At have prøvet andre euforiserende stoffer end hash/marihuana er ikke inkluderet, idet det er en så relativ lille andel af de unge, der rapporterer denne adfærd.

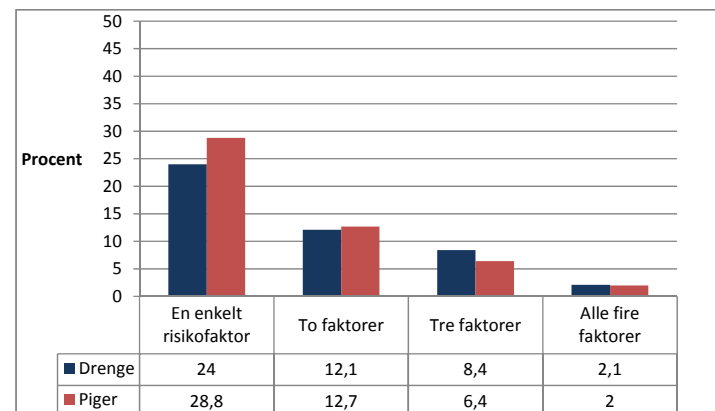
Det er lidt over halvdelen af de unge, som samlet rapporterer en positiv sundhedsadfærd. Det vil sige, de er ikke-rygere, drikker kun sjældent alkohol, ryger ikke hash/marihuana og er fysisk aktive, dvs. de dyrker jævnligt hård motion (Figur 6.12).

Det er et mindretal af de unge, der rapporterer en omfattende sundhedsmæssig risikoadfærd, dvs. tobaksrygning, hashbrug, hyppigt alkoholforbrug og sparsom fysisk aktivitet, i alt 2 pct. af drengene og pigerne.

Figur 6.11 viser andelen af drenge og piger, som rapporterer fra en til alle fire former for "risikoadfærd". I alt 23 pct. af drengene og 21 pct. af pigerne rapporterer to eller flere af de beskrevne risikofaktorer.

Der er markante sammenhænge mellem at være fysisk meget aktiv, dvs. at dyrke hård motion dagligt eller mindst hver uge, og derudover også at have en "sund" adfærd, dvs. ikke ryge tobak, relativt sjældent drikke alkohol og aldrig have røget hash. Det er illustreret i Figur 6.12, der viser, at over tre fjerdedele af de unge, der er fysisk aktive har en sundhedsadfærd, der kan betegnes som "sund". Der er markant forskel i de to grupper vedrørende tobaksrygning og hashrygning både for drenge og piger, men ingen forskelle i hyppig alkoholindtag for drengene og kun en lille tendens til forskel for pigerne (Figur 6.12).

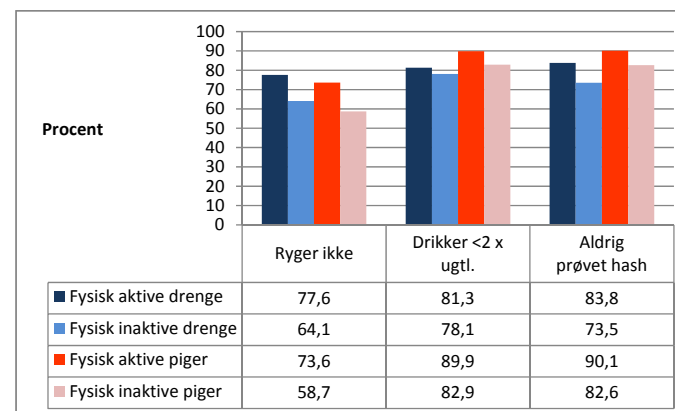
Figur 6.11. Andel af drenge og piger med "risikoadfærd" fordelt på forekomst af en til fire af de beskrevne former for "risikoadfærd".

Risikofaktorerne er:

- Tobaksrygning, dagligt til fest eller mere sjældent
- Alkoholindtag mere end to gange ugentligt
- Hashrygning, nogensinde
- Fysisk inaktiv, hård motion mindre end en gang om måneden

Figur 6.12. Andel af drenge og piger med "sund" adfærd fordelt på fysisk aktive og fysisk inaktive.

7. Seksuelle erfaringer og overgreb

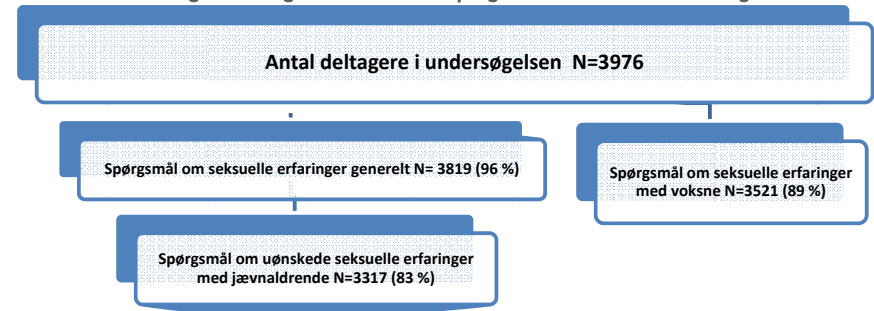
Et overordnet formål har været at beskrive unges tidlige seksuelle erfaringer, både de ønskede og uønskede erfaringer med jævnaldrende samt seksuelle kontakter og erfaringer som man har haft under den seksuelle lavalder med voksne, hvor der har været en aldersforskel på 5 år og mere. Spørgsmålene herom blev stillet efter de unge havde besvaret spørgsmål om deres trivsel og sundhedsvaner. De unge blev indledningsvist spurgt, om de ville besvare spørgsmål om seksuelle erfaringer, og de blev i tekst og ved oplæsning af teksten gjort opmærksomme på, at de ved at trykke på "gå videre" ikke ville blive præsenteret for spørgsmål om seksuelle erfaringer.

Der blev desuden givet information om muligheden for kontakt til en psykolog (den ene af undersøgelsens projektledere), og de blev mindet om, at undersøgelsen er anonym, og at ingen derfor kan vide, hvem der har svaret, og hvad de har svaret.

Ud af de i alt 3.976 elever i 9. klasse, der har deltaget i undersøgelsen, ville 3.819 gerne svare på de første spørgsmål om seksuelle erfaringer, svarende til 96 pct., heraf ville 3.317, 83 pct. af undersøgelsens deltagere gerne svare på spørgsmål om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende. Blandt de 17 pct. der ikke ville svare på disse spørgsmål kan der meget vel indgå nogle, som ikke har haft nogen af den slags oplevelser og derfor ikke har følt det oplagt at svare på spørgsmålene, eller ikke har haft lyst til at svare trods sådanne oplevelser.

De unge blev ligeledes spurgt om de ville besvare spørgsmål om evt. seksuelle erfaringer med voksne, det ville 3.521, svarende til 89 pct. af dem, der deltog i undersøgelsen.

Elevernes deltagelsesvillighed vedrørende spørgsmål om seksuelle erfaringer

De elever, der ikke har villet svare på spørgsmål om deres seksuelle erfaringer, er blevet ført videre i spørgeskemaet uden at blive præsenteret for spørgsmålene.

Tabel 7.1 viser andelen af drenge og piger, der overordnet har villet svare på spørgsmål om seksuelle erfaringer, spørgsmål om uønskede erfaringer med jævnaldrende og spørgsmål om erfaringer med voksne.

Det er gennemgående en større andel af piger end drenge, som var villige til at svare på spørgsmål om deres seksuelle erfaringer, både når det gælder deres erfaringer overordnet, samt når de bliver spurgt til uønskede erfaringer med jævnaldrende og erfaringer med voksne.

Næsten alle piger, 98 pct., og drenge, knap 97 pct., har svaret på de første spørgsmål om seksuelle erfaringer til trods for, at emnet, seksuelle erfaringer, generelt betragtes som følsomt. Det er en lavere andel, der ville svare på spørgsmål om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, henholdsvis 84 pct. af drengene og 90 pct. af pigerne. Blandt de unge, der ikke har ønsket at svare, kan der både være unge, som ikke har lyst til at svare, og som omtalt, unge der ikke har haft erfaringer af denne karakter.

Der kan være kulturelle og sociale forskelle i åbenhed omkring seksuelle erfaringer. Vi har derfor vurderet svarvillighed vedrørende seksuelle erfaringer ud fra, om de unge var af dansk-vestlig eller ikke-vestlig herkomst (Figur 7.1).

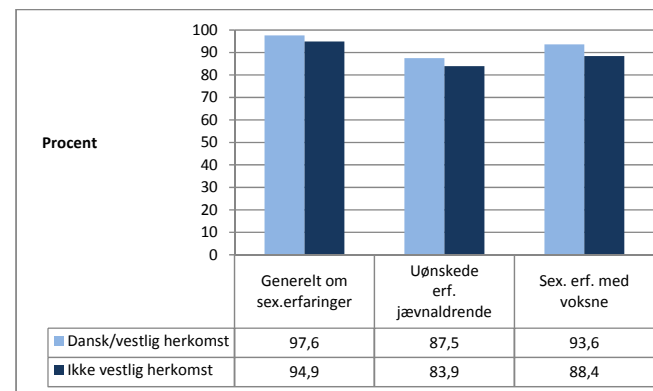
Figuren viser, at der er en lidt større andel af unge med dansk eller vestlig herkomst, som har været villige til at svare på spørgsmål omkring seksuelle erfaringer, end unge med en ikke-vestlig herkomst. Det bør dog bemærkes, at der er en rimelig god svarprocent også blandt de unge med ikke-vestlig herkomst, da mellem 84 pct. og 95 pct. af disse unge har villet svare på spørgsmål om deres seksuelle erfaringer i relation til almindelige erfaringer, uønskede erfaringer med jævnaldrende og erfaringer med voksne.

Der blev først stillet spørgsmål om de unges generelle seksuelle erfaringer bl.a. i relation til første kys, kæresteforhold og pornoforbrug. Dernæst er de unge blevet spurgt om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. erfaringer gjort imod den unges vilje af personer, der højst har været fire år ældre end den unge. Det kan således være personer, der er yngre end 15 år, såfremt de unge rapporterer uønskede seksuelle erfaringer, da de selv var meget unge. Krænkeren har således i ca. 15 pct. af de rapporterede uønskede seksuelle erfaringer været under 15 år og dermed under den kriminelle lavalder. Spørgsmål om seksuelle kontakter eller erfaringer med voksne inden det fyldte 15 år blev stillet til sidst i temaet.

Tabel 7.1. De unges villighed til at svare på spørgsmål om seksuelle erfaringer

		Drenge		Piger		Total	
		Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Vil du svare på spørgsmål om seksuelle erfaringer?	Ja	1903	96,4	1886	98,3	3789	97,3
	Nej	71	3,6	32	1,7	103	2,6
Vil du svare på spørgsmål om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende?	Ja	1591	84,0	1701	90,4	3292	87,1
	Nej	306	16,1	180	9,6	486	12,96
Vil du svare på spørgsmål om seksuelle erfaringer med voksne?	Ja	1730	91,3	1766	94,6	3496	93,0
	Nej	164	8,7	100	5,4	264	7,0

Figur 7.1. Andel af unge, der ville svare på spørgsmål om seksuelle erfaringer, opdelt på dansk/vestlig herkomst og ikke-vestlig herkomst.

Dansk-vestlig herkomst omfatter unge født i Danmark med forældre født i Danmark og unge, der selv eller hvis forældre er født i vestligt land.

Ikke-vestlig herkomst omfatter unge, der selv eller hvis forældre er født i ikke-vestligt land.

Tidlige seksuelle erfaringer

Det er en relativ lille andel af de unge, der aldrig har kysset nogen, ca. hver ottende af drenge og hver femte af pigerne. I modsætning hertil angiver mere end hver tredje af drengene og knap hver fjerde af pigerne, at de allerede har kysset nogen, før de fyldte 11 år. Spørgsmålet var om alder ved første kys på munden, men kan måske af nogle af de unge være tolket på anden måde end et spørgsmål om seksuelle kys (Tabel 7.3).

Langt de fleste af drengene, 77 pct., angiver, at de ser porno, mod kun 15 pct. af pigerne. Blandt de 1452 drenge, der ser porno, svarer flertallet, 77 pct., at de ser porno alene, i modsætning hertil ser pigerne oftere porno med en kæreste eller med venner. Blandt drengene er der omtrent en lige stor andel, der ser porno næsten dagligt, ugentligt og sjældent, mens hovedparten af pigerne, 85 pct., kun sjældent ser porno (Tabel 7.3 og 7.4).

Tabel 7.3. Unges tidlige seksuelle erfaringer, fordelt på køn

	Drenge		Piger	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Alder ved første kys?				
Under 11 år	651	34,6	445	23,7
11 år	163	8,7	141	7,5
12 år	252	13,4	230	12,2
13 år	246	13,1	294	15,6
14 år	218	11,6	331	17,6
15 år eller ældre	105	5,6	124	6,6
Har ikke kysset nogen	248	13,2	313	16,7
Har eller har du haft en kæreste?				
Ja	1496	78,7	1360	72,2
Nej	405	21,3	524	27,8
Ser du nogensinde pornofilm eller pornoblade?				
Ja	1452	77,1	273	14,5
Nej	430	22,8	1606	85,5

Tabel 7.4. Karakteren af drenge og pigers brug af porno, blandt dem der ser porno

	Drenge (N=1452)		Piger (N=273)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvem er du sammen med når du ser porno?				
Mest alene	1268	88,1	156	58,4
Sammen med en kæreste	42	2,9	30	11,2
Sammen med venner	130	9,0	81	30,3
Hvor ofte ser du porno?				
Omtrent hver dag	418	29,1	5	1,9
Højest én gang om ugen	520	36,2	36	13,4
Sjældent	499	34,7	227	84,7

Kæresteforhold

Der var i alt 2.856 unge, der svarede, at de har eller har haft en kæreste, dvs. tre ud af fire af de 15-16-årige, en lidt større andel af drengene, 79 pct., end pigerne, 72 pct.

De unge blev stillet en række yderligere spørgsmål om deres kæresteforhold, for det første om kærestens køn. Hovedparten af drengene havde kun været kæreste med piger, og hovedparten af pigerne kun kæreste med drenge, for begge køn 98 pct. Det var således kun enkelte af de unge, der angav, at deres kærester havde haft samme køn som dem selv, eller at de havde haft kærester af begge køn, i alt ca. 2 pct. (Tabel 7.5).

Halvdelen af de unge med kæresteerfaringer har været i seng med en kæreste, samme andel af drengene og pigerne. Disse unge blev spurgt om, hvordan de havde oplevet *den første gang*, de havde sex med en kæreste. Langt de fleste, 85 pct. af drengene, angav, at de havde haft lyst og havde følt sig parat, mens en mindre andel af pigerne, 72 pct. havde haft lyst og været parat. En relativt stor andel af pigerne, ca. 21 pct., havde ikke været parate, 13 pct. syntes, at det var for tidligt, men dog alligevel OK, mens en mindre andel, 8 pct., angav at være blevet presset dertil eller udelukkende at have gjort det, fordi kæresten ønskede det. Det var kun meget få drenge, der havde haft tilsvarende oplevelser i forbindelse med den første sex (Tabel 7.3).

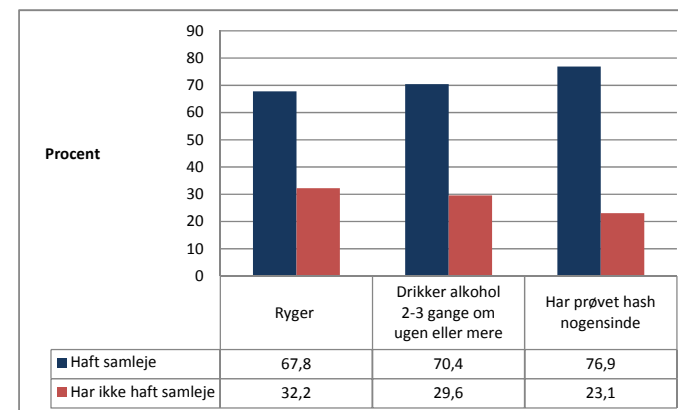
Både blandt drengene og blandt pigerne var der ca. 6 pct., der ikke kunne huske, hvordan det havde været første gang de havde sex.

En analyse af de unge med kæresteerfaringer viser, at der er markant sammenhæng mellem egen risikoadfærd, dvs. rygning, hyppigt alkoholforbrug samt erfaring med hash og tidlig seksuel debut ($p < 0.0001$), idet unge med risikoadfærd oftere har haft sex med en kæreste end unge, som ikke har samme risikoadfærd (Figur 7.2).

Tabel 7.5. Kæresteerfaringer fordelt på køn

	Drenge(N=1496)		Piger (N=1.360)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Din kærestes køn?				
Kun drenge	15	1,0	1331	98,2
Kun piger	1461	98,0	10	0,7
Både drenge og piger	15	1,0	14	1,0
Har du været i seng med en kæreste?				
Ja	746	50,1	670	49,4
Nej	743	49,9	687	50,6
Første gang du var i seng med en kæreste – hvordan var det?				
Jeg havde lyst til det – var parat	637	85,4	484	72,2
Jeg syntes det var for tidligt – men ok	45	6,0	89	13,3
Det var for tidligt men kæresten ønskede det	6	0,8	23	3,4
Jeg blev presset	3	0,4	28	4,2
Ved ikke – kan ikke huske	51	6,5	41	6,1
Uoplyst	4	0,5	5	0,8

Figur 7.2. Sammenhæng mellem tidlig seksuel debut og rygning, alkoholforbrug samt erfaring med hash blandt unge med kæresteerfaring (N=2856).

Uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende

De unge blev efter spørgsmål om almene seksuelle erfaringer spurgt, om de havde haft seksuelle oplevelser med jævnaldrende, som de ikke ønskede, dvs. var blevet påtvunget. Det indledende spørgsmål var:

”De næste spørgsmål handler om uønskede seksuelle oplevelser, som du har haft med jævnaldrende, det vil sige nogen som er højst 5 år ældre end dig. Vil du svare på spørgsmål herom?”

Der blev derefter stillet følgende spørgsmål til de i alt 3.392 unge, der sagde *ja* til at besvare spørgsmålene om uønskede oplevelser. Disse spørgsmål og de unges svarfordeling er vist i Tabel 7.6 og dækker:

1. Erfaringer uden fysisk kontakt
2. Erfaringer med fysisk kontakt, men ikke samleje eller forsøg derpå,
3. Oralsex
4. Vaginalt eller analt samleje eller forsøg derpå.

Tabellen viser antal og andel af drenge og piger, der har haft en eller flere af de fire typer af uønskede oplevelser med jævnaldrende, blandt de unge der ville svare på spørgsmål herom. Ud af de 3.392 unge, der ønskede at besvare spørgsmålene, havde 25 ikke angivet deres køn. De indgår derfor ikke i de følgende resultater.

I alt havde 308 piger, svarende til 18 pct. af de piger, der svarede på spørgsmålene om uønskede seksuelle oplevelser med jævnaldrende, og 74 drenge, 5 pct., oplevet en eller flere af de fire typer seksuelle overgreb fra jævnaldrende. Det er således en markant større andel af pigerne end drengene, der har været udsat for uønskede seksuelle handlinger fra jævnaldrende (Tabel 7.6). Det svarer til, at en større andel af piger end drenge ikke oplevede sig parate til sex første gang, og at nogle har oplevet at blive presset dertil.

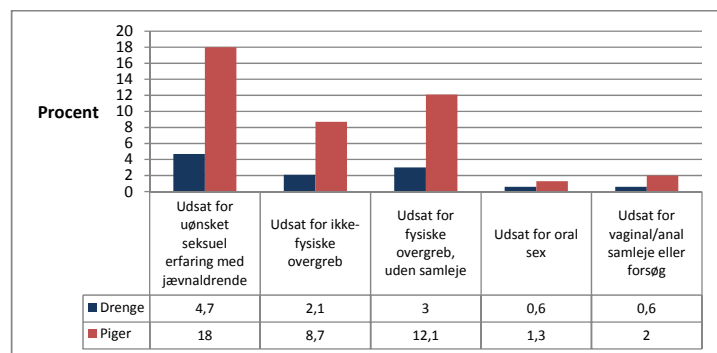
Tabel 7.6 Antal og andel af drenge og piger, der har haft forskellige typer af uønskede erfaringer med jævnaldrende.

	Drenge		Piger		
	Anta	procen	Anta	Procen	
Har du været udsat for at en jævnaldrende imod din vilje har blottet sig for dig, tvunget dig til at blotte dig, fotograferet dig nøgen eller udsat dig for andre former for seksuelle ting uden direkte at røre dig?	Ja	33	2,1	148	8,7
	Nej	1557	97,9	1548	91,3
Har du været udsat for at en jævnaldrende imod din vilje har rørt dine kønsdele, tvunget dig til at røre ham/hende eller har forsøgt at klæde dig af for at have sex med dig?	Ja	48	3,0	204	12,1
	Nej	1540	97,0	1489	87,9
Har du imod din vilje haft oralsex med en jævnaldrende?	Ja	9	0,6	22	1,3
	Nej	1579	99,4	1670	98,7
Har en jævnaldrende imod din vilje forsøgt eller haft samleje/ analsex med dig?	Ja	10	0,6	34	2,0
	Nej	1573	99,4	1655	98,0
Har du oplevet et eller flere af de nævnte overgreb?	Ja	74	4,7	308	18,0
	Nej/uoplyst	1517	95,3	1393	82,0
Hvor mange forskellige typer overgreb har du oplevet?	Ikke oplevet overgreb	1517	95,4	1393	81,9
	1 overgreb	55	3,5	226	13,3
	2 overgreb	14	0,9	69	4,1
	3 overgreb	3	0,2	8	0,5
	4 overgreb	2	0,1	5	0,3

Forekomst af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende

I alt 9 pct. af pigerne mod 2 pct. af drengene rapporterede at have været udsat for uønskede seksuelle handlinger uden fysisk kontakt – 12 pct. af pigerne mod 3 pct. af drengene overgreb med fysisk kontakt men ikke samleje, og 2 pct. af pigerne mod 0,6 pct. af drengene samleje eller analsex. Det var en lavere andel, der rapporterede oralsex, 1 pct. af pigerne og 0,5 pct. af drengene, som vist i Figur 7.3.

Figur 7.3. Andel af drenge og piger, der rapporterer uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, fordelt på at have været udsat "nogensinde" og været udsat for de fire typer af overgreb

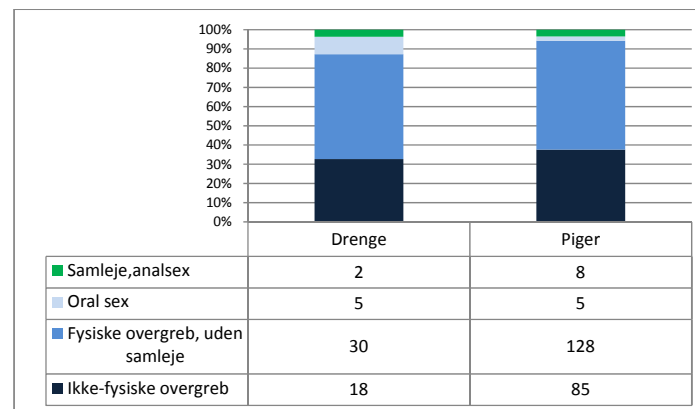

De fleste, 226 piger, 73 pct., og 55 drenge, 74 pct., havde kun været udsat for en enkelt type af de fire slags seksuelle overgreb, mens et fåtal, 5 piger og 2 drenge, rapporterede, at de havde været udsat for alle fire typer overgreb.

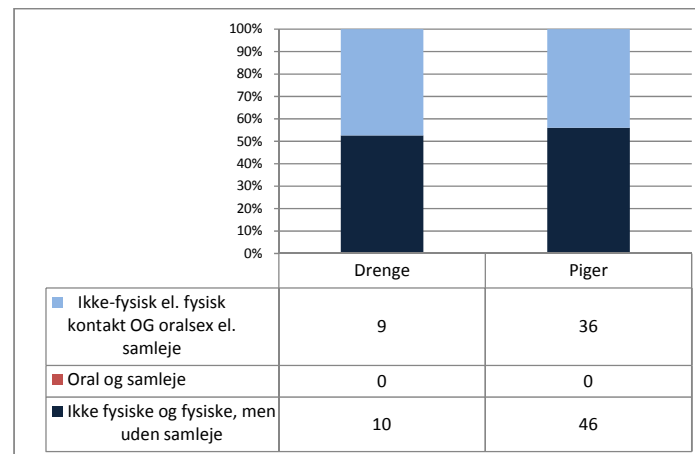
Figur 7.4 viser fordelingen på type af overgreb blandt de drenge og piger, der kun har rapporteret én enkelt type overgreb. Blandt pigerne drejer det sig relativt hyppigere end blandt drengene alene om seksuelle overgreb uden fysisk kontakt. Drengene rapporterede relativt hyppigere end pigerne uønsket oralsex, men det drejer sig kun om enkelte unge.

Det var færre af de unge, i alt 19 drenge og 82 piger, der havde været udsat for flere forskellige typer af seksuelle overgreb fra jævnaldrende, og blandt dem havde godt og vel 50 pct. af drengene og 56 pct. af pigerne kun været udsat for mindre vidtgående erfaringer, dvs. overgreb der ikke omfattede oralsex, samleje eller forsøg derpå. De øvrige, 47 pct. af drengene og 44 pct. af pigerne havde været udsat for både en mindre vidtgående form for overgreb (ikke-fysisk eller fysisk kontakt uden samleje) og et mere vidtgående overgreb (oralsex, analsex eller samleje) (Figur 7.5).

Figur 7.4. Procentvis fordeling af typen af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende blandt 55 drenge og 226 piger, der kun har rapporteret én enkelt type overgreb

Figur 7.5. Procentvis fordeling af type af uønskede seksuelle erfaringer blandt 19 drenge og 82 piger, der har rapporteret flere typer overgreb, med angivelse af antal drenge og piger

De unges egen vurdering i forhold til seksuelt overgreb

Selvom der blev spurgt om *uønskede seksuelle oplevelser* er det langt fra alle disse oplevelser, der af de unge er vurderet til at være seksuelle overgreb.

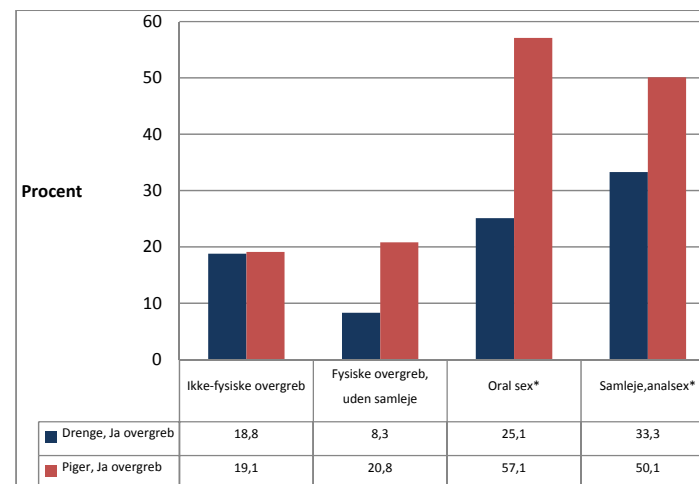
Blandt de unge, som rapporterer uønsket seksuel erfaring med en jævnaldrende, er det en fjerdedel af drengene og knap halvdelen af pigerne, som har vurderet mindst en af deres erfaringer som et seksuelt overgreb. Figur 7.6 viser, at det er de mest vidtgående af de uønskede seksuelle oplevelser, dvs. oralsex og samleje eller analsex, der oftest blev vurderet som overgreb. Databegrænsninger i relation til oralsex og samleje/analsex gør afrapporteringen af de unges vurdering heraf meget usikker.

Der er omtrent den samme andel af drengene og pigerne, 19-20 pct., der svarer ”Ja” til, at de ikke-fysiske seksuelle oplevelser var et seksuelt overgreb. Uønskede overgreb med berøring men ikke samleje blev af 21 pct. af pigerne vurderet som seksuelle overgreb mod kun af 8 pct. af drengene.

Som vist i Figur 7.3 har 4,7 pct. af drengene og 18,0 pct. af pigerne rapporteret at have været udsat for en eller flere typer af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende. Men som vist i Figur 7.6 er det langt fra alle, der har vurderet, at det var et seksuelt overgreb.

Hvis der alene medtages de erfaringer, der er vurderet som et overgreb, skønnes det, at 1 pct. af drengene og knap 8 pct. af pigerne har været udsat for seksuelle overgreb fra jævnaldrende. Denne beregning er dog behæftet med usikkerhed, da det ikke er alle unge med uønskede erfaringer, som har svaret på spørgsmålet, om de syntes oplevelsen var et seksuelt overgreb eller ej. Data er præsenteret i tabellerne 7.7 til 7.10, sidst i dette kapitel.

Figur 7.6. Drenges og pigers vurdering af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende: Andel ud af de unge, der har haft erfaringen, som vurderer det som et seksuelt overgreb

* Datagrundlaget er begrænset pga. af manglende besvarelser.

Fortalt om oplevelse til andre

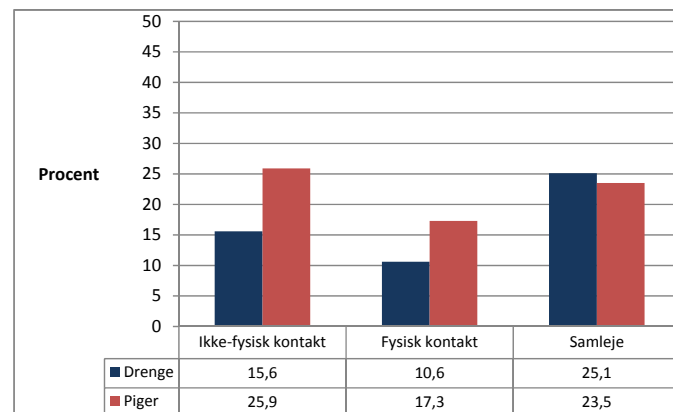
Det er gennemgående en større andel af pigerne end drengene, der har fortalt andre om de uønskede seksuelle oplevelser med jævnaldrende, fx har 70 pct. af pigerne mod 48 pct. af drengene fortalt om ikke-fysiske oplevelser, og 69 pct. af pigerne om fysiske overgreb mod 52 pct. af drengene. Derimod er der omtrent en lige stor andel, der har fortalt andre om oplevelse af uønsket samleje eller analsex (data præsenteret i tabeller 7.7 til 7.10, bagest i kapitlet).

Vold og belønning/betaling

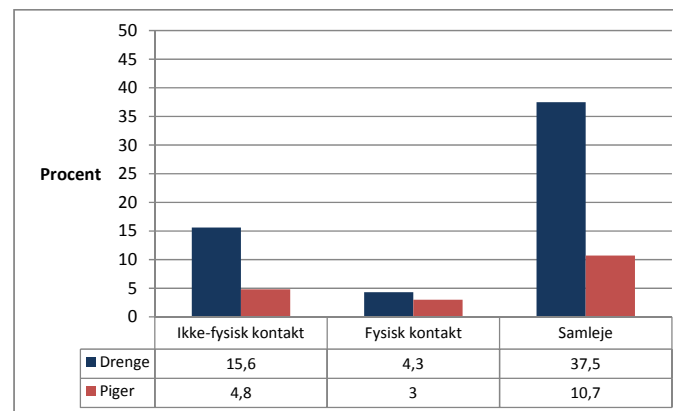
Blandt de piger, der rapporterer at have haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, har ca. hver fjerde oplevet, at der blev anvendt vold, når overgrebet havde karakter af ikke-fysisk kontakt eller omfattede samleje. En tilsvarende andel af drengene har oplevet vold ved analsex (samleje), mens en lavere andel, 15 pct. og 10 pct. angav vold i forbindelse med erfaringer, der alene omfattede ikke-fysisk og fysisk kontakt uden samleje (Figur 7.7).

Det er en markant større andel af drengene end pigerne, der har modtaget betaling eller anden form for belønning i forbindelse med uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, godt og vel tre gange så mange drenge som piger ved ikke-fysisk seksuel kontakt og samleje. Mere end hver tredje dreng, der har oplevet analsex/samleje har således gjort det mod betaling/belønning (Figur 7.8).

Figur 7.7. Andel af drenge og piger, der rapporterer at være udsat for vold i forbindelse med uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, fordelt på type af erfaring.

Figur 7.8. Andel af drenge og piger, der har modtaget betaling eller anden belønning i forbindelse med uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, fordelt på type af erfaring.

”Samleje” omfatter vaginalt samleje og analsex samt forsøg herpå.

Krænkeren

Relationen mellem den unge og den jævnaldrende krænker er relativt ens for drengene og pigerne, bortset fra at 7 piger, men ingen drenge angiver, at personen, som udsatte dem for oralsex imod deres vilje, var en ukendt/anden person (dvs. ikke var en ven/kammerat, kæreste, familiemedlem eller træner/pædagog). Data er præsenteret i tabellerne 7.7-7.10.

Figur 7.9 præsenterer fordelingen af krænker efter type af uønsket seksuel erfaring, uden kønsopdeling. Hver af de unge med de forskellige typer uønskede seksuelle erfaringer kan have angivet flere krænker.

To piger har haft uønskede ikke-fysiske seksuelle oplevelser med piger og uønsket fysisk berøring uden samleje med piger. Alle andre piger angav, at krænkeren havde været en dreng eller ung mand.

Blandt drengene var andelen af uønsket sex med person af samme køn langt højere. Henholdsvis 33 pct., 27 pct., 17 pct. og 37 pct. har oplevet uønskede ikke fysiske, fysiske berøringer men ikke samleje, oralsex og anal samleje med en dreng eller ung mand.

Bortset fra oplevelser af uønsket oralsex er der ikke store kønsforskelle i de unges angivelser af, hvor mange forskellige personer, der har udøvet overgrebene. Det er oftest en enkelt krænker, men dog angiver enkelte drenge, at de har haft oralsex og samleje med flere end syv forskellige personer (tal vist i tabellerne 7.9 og 7.10, bagest i kapitlet).

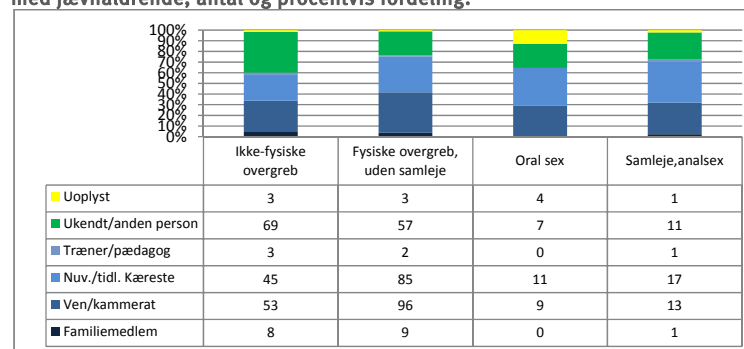
Alder

I langt de fleste tilfælde var krænkeren yngre end 18 år, blandt drenge imellem 66 pct. og knap 90 pct. afhængigt af om det drejede sig om uønskede erfaringer uden fysisk kontakt, med fysisk kontakt men uden samleje eller samleje/ analsex og blandt piger i mellem 70 pct. og 80 pct. for alle typer af uønskede seksuelle erfaringer (Figur 7.10 og 7.11).

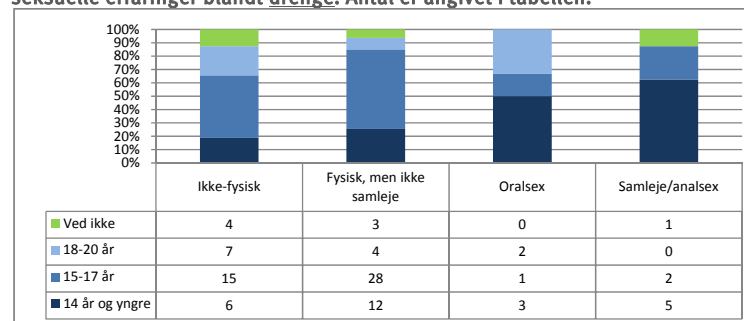
Drenge har relativt hyppigere end piger haft erfaringer med oral- og analsex (samleje) med 14-årige og yngre, mens piger relativt hyppigere end drenge angiver, at krænkeren var 15-17 år.

De unge havde selv oftest været ældre end 12 år, dvs. teenagers, da de var udsat for de uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dog var 1/4 af de relativt få drenge, der rapporterede analsex (samleje) 12 år eller yngre mod kun hver syvende af pigerne, der rapporterede samlejeforsøg/samleje.

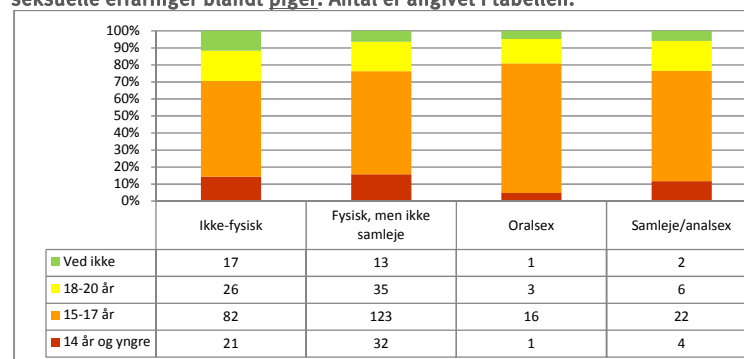
Figur 7.9. Relationen til krænkeren inden for de fire typer af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, antal og procentvis fordeling.

Figur 7.10. Procentvis fordeling af krænkers alder inden for de fire typer af uønskede seksuelle erfaringer blandt drenge. Antal er angivet i tabellen.

Figur 7.11. Procentvis fordeling af krænkers alder inden for de fire typer af uønskede seksuelle erfaringer blandt piger. Antal er angivet i tabellen.

Sted

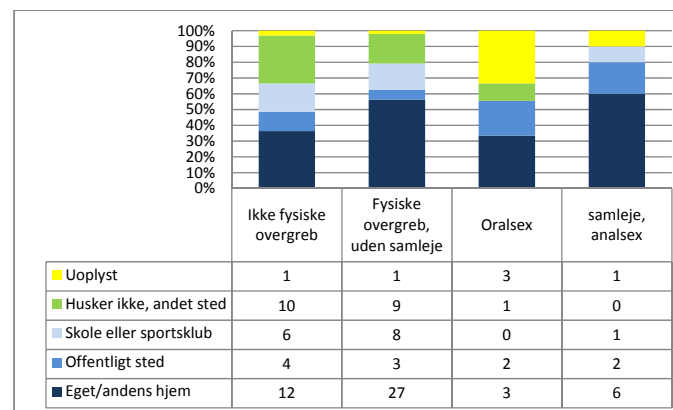
De unges uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende er primært foregået i deres eget eller den andens hjem.

Det var meget få af de unge med mere vidtgående uønskede seksuelle erfaringer, dvs. oralsex, analsex eller samleje, som angiver, at det fandt sted i/ved skolen eller i en sportsklub. Men i alt 16, der har været udsat for mindre vidtgående handlinger, fx blevet tvunget til at blotte sig eller se på nogen blotte sig, har oplevet det i/ved skolen eller i en sportsklub. Det gjaldt også for 17, der mod deres vilje var blevet seksuelt berørt, men uden samleje (Figur 7.12 og 7.13).

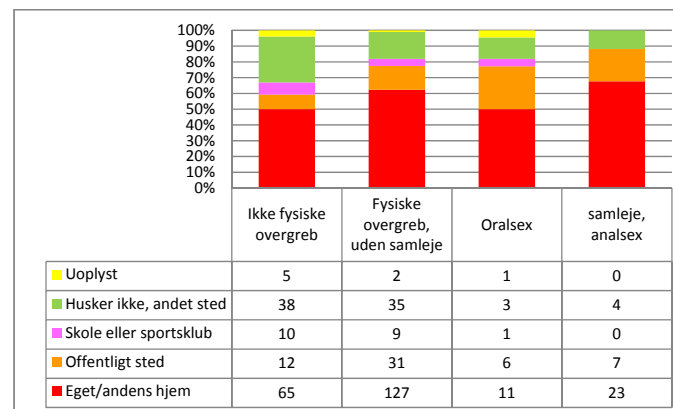
De unge rapporterer relativt hyppigt, at de mere vidtgående overgreb, såsom oralsex eller samleje/analsex, er blevet gennemført på et offentligt sted, såsom et indkøbscenter, en park, eller offentligt transportmiddel.

En relativ stor andel af både drenge og piger har ikke kunnet huske hvor overgrebet fandt sted eller overgrebet foregik et andet sted end de opstillede svarkategorier (Figur 7.12 og 7.13).

Figur 7.12. Sted for de uønskede seksuelle oplevelser, fordelt på type for drenge. Antal og procentvis fordeling.

Figur 7.13. Sted for de uønskede seksuelle oplevelser, fordelt på type for piger. Antal og Procentvis fordeling.

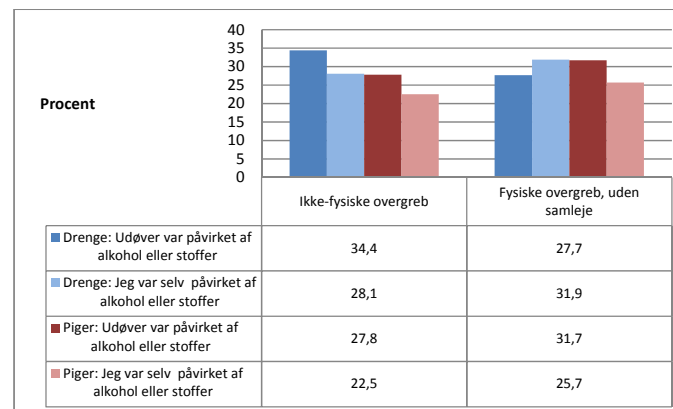
Offentligt sted; Station, indkøbscenter, gaden eller i park, offentlig transport, udendørs i nærheden af den unges hjem.

Alkohol og stoffer

De unge blev spurgt, om de selv eller udøveren var påvirket på tidspunktet for det seksuelle overgreb. Det er her kun muligt at rapportere på de unges tilstand i forbindelse med ikke-fysiske og fysiske overgreb uden samleje pga. databegrænsning.

Der er ikke markante kønsforskelle eller forskelle i andelen af unge, der angiver, at de selv var påvirket af alkohol eller stoffer i forhold til, at krænkeren var påvirket. Men der er en tendens til, at andelen af piger, der selv var påvirket, er lavere end andelen af drenge (Figur 7.15).

Figur 7.15. Andel af drenge og piger med uønskede seksuelle kontakter med jævnaldrende, der selv havde været påvirket af alkohol – og andelen af krænkere der var påvirkede.

Data om vidtgående seksuelle erfaringer, analsex/samleje er ikke medtaget.
Data er for begrænsede.

De unges vurdering i forhold til sted og relation til krænker

Det er muligt at sammenholde de unges egen vurdering af, om deres oplevelse var et overgreb eller ej med stedet, hvor overgrebet fandt sted, og med den unges relation til krænkeren.

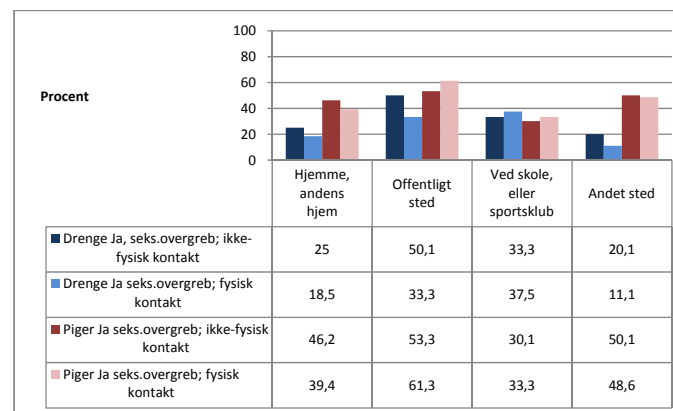
I figurerne 7.16 og 7.17 er de uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende inddelt i overgreb uden fysisk kontakt og overgreb med fysisk kontakt, men uden samleje. I figurerne indgår der ikke data om erfaringer med oralsex, samleje/analsex, idet, som oplyst, en betragtelig andel af de unge med disse erfaringer ikke har besvaret spørgsmålet, om de vurderede det som et seksuelt overgreb eller ej.

En større andel af pigerne end drengene vurderer overgreb i hjem som et seksuelt overgreb. Blandt både drenge og piger, der har haft uønskede seksuelle erfaringer ved skole eller i sportsklub er det ca. hver tredje, der vurderer, at det var et seksuelt overgreb. To ud af tre piger, der har været udsat for uønsket fysisk kontakt på offentligt sted, vurderer at det var et seksuelt overgreb. Halvdelen af drengene udsat for et ikke-fysisk overgreb på et offentligt sted har vurderet denne oplevelse til at være et seksuelt overgreb (Figur 7.16).

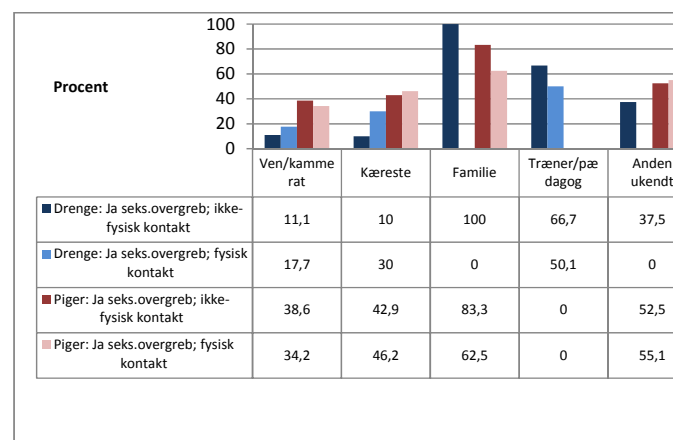
Figur 7.17 viser de unges vurdering af de to kategorier af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende i forhold til deres relation til krænkeren. Der er en større andel af pigerne end drengene, der har vurderet både ikke-fysisk og fysisk kontakt fra en ven, kæreste eller anden person som et overgreb. Antallet af krænkelser begået af jævnaldrende familiemedlemmer eller jævnaldrende trænere eller pædagoger er begrænsede og må derfor tages med forbehold. Det er således kun fem drenge, der har rapporteret de to typer uønskede, seksuelle erfaringer med træner/pædagog.

De unges detaljerede svar på spørgsmål om karakteren af de forskellige typer af overgreb er vist i de følgende fire tabeller, 7.7 til 7.10, en for hver af de fire typer af uønskede seksuelle oplevelser med jævnaldrende.

Figur 7.16. Andel drenge og piger, der har oplevet de uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende som et seksuelt overgreb i forhold til stedet for overgreb og typen af overgreb.

Figur 7.17. Andel drenge og piger, der har oplevet de uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende som et seksuelt overgreb, i forhold til deres relation til krænkeren og typen af overgreb.

Tabel 7.7. Uønskede seksuelle erfaringer af ikke-fysisk karakter med jævnaldrende

	Dreng (N=33)		Pige (N=148)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor mange gange er du blevet udsat for uønskede ikke-fysiske overgreb fra en jævnaldrende?				
En enkel gang	16	53,3	75	51,4
2-3 gange	6	20,0	49	33,6
4-6 gange	0	0	13	8,9
7-10 gange	2	6,7	1	0,7
Mere end 10 gange	6	20,0	8	5,5
Hvor mange forskellige personer har udsat dig for dette?				
En person	19	59,4	93	63,7
2-3 personer	5	15,6	42	28,8
4-6 personer	2	6,3	7	4,8
7-10 personer	1	3,1	0	0
Mere end 10 personer	5	15,6	4	2,7
Hvor gammel var du første gang det skete?				
10 år eller yngre	4	12,5	18	12,4
11 år	1	3,1	6	4,1
12 år	1	3,1	11	7,6
13 år	5	15,6	21	14,5
14 år	10	31,3	53	36,6
15 år eller ældre	11	34,4	36	24,8
Hvor gammel var personen?				
11 år eller yngre	0	0	5	3,4
12-14 år	6	18,8	16	11,0
15-17 år	15	46,9	82	56,2
18-20 år	7	21,9	26	17,8
Ved ikke	4	12,5	17	11,6
Var det en dreng/mand eller pige/kvinde?				
Dreng/mand	10	31,3	144	98,6
Pige/kvinde	22	68,7	2	1,4
Hvem var det? (opdelt i kategorier)				
En ven eller kammerat	9	27,3	44	29,7
Nuværende eller tidligere kæreste	10	30,3	35	23,7
Familemedlem	2	6,1	6	4,1
Træner/pædagog	3	9,1	0	0
Ukendt/anden person	8	24,2	61	41,2
Uoplyst	1	3,0	2	1,4
Hvor skete det?				
Hjemme	8	25,0	23	16,1
I en andens hjem	4	12,5	42	29,4
I nærheden af mit hjem	2	6,3	5	3,5
I skolen, uden for skolen eller på skolevej	1	3,1	7	4,9
Sportsklub eller idrætsforening	5	15,6	3	2,1
På et offentligt sted (fx station eller indkøbscenter)	1	3,1	6	4,2
På gaden eller i park	0	0	16	11,2
I tog, bus eller lignende	1	3,1	3	2,1
Andet sted	8	25,0	22	15,4
Husker ikke	2	6,3	16	11,2

	Dreng		Pige	
Brugte personen vold eller trusler?				
Ja	5	15,6	38	25,9
Nej	27	84,4	109	74,2
Fik du betaling/belønning?				
Ja	5	15,6	7	4,8
Nej	27	84,4	140	95,2
Var du beruset eller påvirket?				
Ja	9	28,1	33	22,5
Nej	23	71,9	114	77,6
Var personen beruset eller påvirket				
Ja	11	34,4	40	27,8
Nej	21	65,6	104	72,2
Syntes du at det var et seksuelt overgreb?				
Ja	6	18,8	28	19,1
Nej	20	62,3	66	44,9
Måske	3	9,4	41	27,9
Ved ikke	3	9,4	12	8,2
Har du fortalt det til nogen?				
Ja	16	48,5	104	70,3
Nej	12	36,4	35	23,7
Uoplyst	5	15,2	9	6,1

Tabel 7.8. Uønskede seksuelle erfaringer med fysisk berøring.

	Dreng (N=48)		Piger (N=204)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor mange gange er du blevet udsat for uønskede ikke-fysiske overgreb fra en jævnaldrende?				
En enkel gang	24	50,0	115	56,7
2-3 gange	14	29,2	58	28,6
4-6 gange	2	4,2	10	4,9
7-10 gange	2	4,2	10	4,9
Mere end 10 gange	6	12,5	10	4,9
Hvor mange forskellige personer har udsat dig for dette?				
En person	27	57,5	141	69,5
2-3 personer	13	27,7	49	24,1
4-6 personer	3	6,4	6	2,9
7-10 personer	0	0	3	1,5
Mere end 10 personer	4	8,5	4	2,0
Hvor gammel var du første gang det skete?				
10 år eller yngre	3	6,4	16	7,9
11 år	1	2,1	4	2,0
12 år	2	4,3	11	5,4
13 år	3	6,4	21	10,3
14 år	16	34,0	74	36,5
15 år eller ældre	22	46,8	77	37,9
Hvor gammel var personen?				
11 år eller yngre	2	4,3	1	0,5
12-14 år	10	21,3	31	15,3
15-17 år	28	59,6	123	60,6
18-20 år	4	8,5	35	17,2
Ved ikke	3	6,4	13	6,4
Var det en dreng/mand eller pige/kvinde?				
Dreng/mand	13	27,1	201	99,0
Pige/kvinde	35	72,9	2	1,0
Hvem var det? (grupperet i kategorier)				
En ven eller kammerat	17	35,4	79	38,7
Nuværende eller tidligere kæreste	20	41,7	65	31,9
Familiemedlem	1	2,1	8	3,9
Træner/pædagog	2	4,2	0	0
Ukendt/anden person	7	14,6	50	24,5
Uoplyst	1	2,1	2	1,0
Hvor skete det?				
Hjemme	13	27,7	38	18,8
I en andens hjem	14	29,8	89	44,1
I nærheden af mit hjem	0	0	6	3,0
I skolen, uden for skolen eller på skolevej	8	17,0	8	4,0
Sportsklub eller idrætsforening	0	0	1	0,5
På et offentligt sted (fx station eller indkøbscenter)	2	4,3	5	2,5
På gaden eller i park	1	2,1	18	8,9
I tog, bus eller lignende	0	0	2	1,0
Andet sted	7	14,9	32	15,8
Husker ikke	2	4,3	3	1,5

	Dreng (N=48)		Piger (N=204)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Brugte personen vold eller trusler?				
Ja	5	10,6	35	17,3
Nej	42	89,4	167	82,7
Fik du betaling/belønning?				
Ja	2	4,3	6	3,0
Nej	45	95,7	196	97,0
Var du beruset eller påvirket?				
Ja	15	31,9	52	25,7
Nej	32	68,1	150	74,3
Var personen beruset eller påvirket?				
Ja	13	27,7	64	31,7
Nej	34	72,3	138	68,3
Syntes du at det var et seksuelt overgreb?				
Ja	4	8,3	42	20,8
Nej	36	75,0	93	46,0
Måske	6	12,5	47	23,3
Ved ikke	2	4,2	20	9,9
Har du fortalt det til nogen?				
Ja	25	52,1	141	69,1
Nej	17	35,4	54	26,5
Uoplyst	6	12,5	9	4,4

Tabel 7.9. Uønskede seksuelle erfaringer omfattende *oralsex*

	Dreng (N=9)		Piger (N=22)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor mange gange er du blevet udsat for uønskede ikke-fysiske overgreb fra en jævnaldrende?				
En enkel gang	4	57,1	14	63,6
2-3 gange	2	28,6	3	13,6
4-6 gange	0	0	1	4,6
7-10 gange	1	14,3	3	13,6
Mere end 10 gange	0	0	1	4,6
Hvor mange forskellige personer har udsat dig for dette?				
En person	3	50,0	15	68,2
2-3 personer	2	33,3	6	27,3
4-6 personer	0	0	0	0
7-10 personer	1	16,7	1	4,6
Mere end 10 personer	0	0	0	0
Hvor gammel var du første gang det skete?				
10 år eller yngre	2	33,3	1	4,8
11 år	2	33,3	0	0
12 år	0	0	0	0
13 år	0	0	4	19,1
14 år	0	0	10	47,6
15 år eller ældre	2	33,3	6	28,6
Hvor gammel var personen?				
11 år eller yngre	2	33,3	0	0
12-14 år	1	16,7	1	4,8
15-17 år	1	16,7	16	76,2
18-20 år	2	33,3	3	14,3
Ved ikke	0	0	1	4,8
Var det en dreng/mand eller pige/kvinde?				
Dreng/mand	1	16,7	21	100
Pige/kvinde	5	83,3	0	0
Hvem var det? (grupperet i kategorier)				
En ven eller kammerat	3	33,3	6	27,3
Nuværende eller tidligere kæreste	3	33,3	8	36,4
Familiemedlem	0	0	0	0
Træner/pædagog	0	0	0	0
Ukendt/anden person	0	0	7	31,8
Uoplyst	3	33,3	1	4,6
Hvor skete det?				
Hjemme	2	33,3	3	14,3
I en andens hjem	1	16,7	8	38,1
I nærheden af mit hjem	1	16,7	3	14,3
I skolen, uden for skolen eller på skolevej	0	0	1	4,8
Sportsklub eller idrætsforening	0	0	0	0
På et offentligt sted (fx station eller indkøbscenter)	0	0	1	4,8
På gaden eller i park	1	16,7	2	9,5
I tog, bus eller lignende	0	0	0	0
Andet sted	0	0	2	9,5
Husker ikke	1	16,7	1	4,8
Brugte personen vold eller trusler?				
Ja	2	33,3	11	52,4
Nej	4	66,7	10	47,6

Tabel 7.10. Uønskede seksuelle erfaringer omfattende *samleje/analsex*

	Dreng (N=10)		Piger (N=34)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor mange gange er du blevet udsat for uønskede ikke-fysiske overgreb fra en jævnaldrende?				
En enkel gang	4	44,4	20	58,8
2-3 gange	0	0	8	23,5
4-6 gange	1	11,1	3	8,8
7-10 gange	3	33,3	2	5,9
Mere end 10 gange	1	11,1	1	2,9
Hvor mange forskellige personer har udsat dig for dette?				
En person	5	62,5	25	73,5
2-3 personer	0	0	7	20,6
4-6 personer	1	12,5	2	5,9
7-10 personer	1	12,5	0	0
Mere end 10 personer	1	12,5	0	0
Hvor gammel var du første gang det skete?				
10 år eller yngre	1	12,5	2	7,1
11 år	1	12,5	0	0
12 år	2	25,0	2	7,1
13 år	1	12,5	3	10,7
14 år	1	12,5	11	39,3
15 år eller ældre	2	25,0	10	35,7
Hvor gammel var personen?				
11 år eller yngre	2	25,0	0	0
12-14 år	3	37,0	4	11,8
15-17 år	2	25,0	22	64,7
18-20 år	0	0	6	17,7
Ved ikke	1	12,0	2	5,9
Var det en dreng/mand eller pige/kvinde?				
Dreng/mand	3	37,5	34	100
Pige/kvinde	5	62,5	0	0
Hvem var det? (grupperet i kategorier)				
En ven eller kammerat	2	20,0	11	32,4
Nuværende eller tidligere kæreste	4	40,0	13	38,2
Familiemedlem	0	0	1	2,9
Træner/pædagog	1	10,0	0	0
Ukendt/anden person	2	20,0	9	26,5
Uoplyst	1	10,0	0	0
Hvor skete det?				
Hjemme	3	33,3	7	20,6
I en andens hjem	3	33,3	16	47,1
I nærheden af mit hjem	0	0	2	5,9
I skolen, uden for skolen eller på skolevej	1	11,1	0	0
Sportsklub eller idrætsforening	0	0	0	0
På et offentligt sted (fx station eller indkøbscenter)	2	22,2	1	2,9
På gaden eller i park	0	0	4	11,8
I tog, bus eller lignende	0	0	0	0
Andet sted	0	0	3	8,8
Husker ikke	0	0	1	2,9
Brugte personen vold eller trusler?				
Ja	2	25,0	8	23,5
Nej	6	75,0	26	76,5
Fik du betaling/belønning?				
Ja	3	37,5	3	10,7
Nej	5	62,5	25	89,3

Seksuel kontakt med voksne

Alle de unge er blevet spurgt, om de ville svare på spørgsmål om seksuel kontakt/erfaring med voksne, som de eventuelt har haft inden de var fyldt 15 år. En voksen blev i denne forbindelse defineret som en person, der var 5 eller flere år ældre end dem selv på tidspunktet for den seksuelle kontakt. I alt 3.521 ville gerne besvare spørgsmålene, svarende til 89 pct. af de unge, der deltog i undersøgelsen.

Det første spørgsmål var om, hvorvidt de "nogensinde" havde set porno med voksne. Det havde 5 pct. af drengene og 2 pct. af pigerne (Tabel 7.11).

I alt 34 drenge, 2,0 pct., og 137 piger, 7,8 pct., svarede /a på spørgsmålet, om de havde haft seksuel kontakt eller erfaring med en voksen inden de fyldte 15 år. Spørgsmålet blev stillet uden at anvende begrebet uønsket eller betegnelsen seksuelt overgreb, men er iflg. straffeloven et overgreb, da den unge er under 15 år. Unge, der angav at have haft seksuel kontakt/erfaring med voksne, blev efterfølgende stillet en række spørgsmål, der afdækker karakteren af og omstændighederne ved disse seksuelle erfaringer, herunder om de unge selv vurderer erfaringen som et seksuelt overgreb.

På spørgsmålet om de unge selv har vurderet, at det var et seksuelt overgreb, svarede 29 pct. af de 137 piger og 12 pct. af de 34 drenge, der har rapporteret seksuel kontakt med voksne, /a eller *Måske*. Men en stor andel har ikke besvaret spørgsmålet, 38 pct. af drengene og 25 pct. af pigerne. I alt svarede 50 pct. af drengene og 39 pct. af pigerne *Nej*, og 7 pct. af pigerne *Ved ikke* (Tabel 7.11).

Med det betydelige forbehold, at spørgsmålet kun er besvaret af ca. 2/3 af drengene og 3/4 af pigerne, som har svaret "/a" til at have haft seksuel kontakt med voksne, skønnes det, når man overfører resultatet til alle unge, som har villet svare på spørgsmål om seksuel kontakt/erfaringer med voksne, at mindre end 1 pct. af drengene og ca. 2 pct. af pigerne selv vurderer at have været udsat for et seksuelt overgreb fra en voksen før 15-års alderen.

Vold, tvang og trusler

Knap 3/4 af dem, der har haft seksuel kontakt/erfaringer med voksne, har besvaret spørgsmål, om der blev anvendt tvang, trusler eller fysisk vold. I alt har 40 af de 137 piger og 4 af de 34 drenge, der har rapporteret kontakt med voksne, angivet, at de var udsat for fysisk vold, har følt sig tvunget eller presset til de seksuelle handlinger. Det svarer til knap 30 pct. af pigerne og 12 pct. af drengene.

Tabel 7.11. Antal og andel af drenge og piger med seksuelle kontakter med voksne før 15-års alderen - og de unges svar på, om det var et seksuelt overgreb eller ej

		Drenge		Piger	
		Antal	Procent	Antal	Procent
Har du set porno med en voksen?	Ja	92	5,32	43	2,44
	Nej	1636	94,68	1721	97,56
Har du haft seksuel kontakt med en voksen inden du fyldte 15 år?	Ja	34	2,0	137	7,8
	Nej	1694	98	1622	92,2
Svar på egen vurdering i forhold til seksuelt overgreb					
	"Ja" eller "Måske" seksuelt overgreb	4	11,8	39	28,5
	"Nej" ikke et overgreb	17	50,0	54	39,4
	"Ved ikke"	0	0	10	7,3
	Ikke besvaret spørgsmålet	13	38,2	34	24,8

De 34 drenge og de 137 piger, der svarede /a til at have haft seksuelle erfaringer med voksne inden 15 års alderen, har oplyst hvilke typer seksuelle handlinger, som det har drejet sig om. De er inddelt i 5 forskellige kategorier; Ikke fysisk kontakt, fysisk kontakt uden på tøjet, fysisk kontakt under tøjet, vaginalt/analt samleje og andet (Figur 7.18).

Figur 7.17. Kategorier af seksuel kontakt med voksne

Ikke fysisk kontakt	Fysisk kontakt - uden på tøjet	Fysisk kontakt - nøgen	samløje	Andet
<ul style="list-style-type: none"> • Et forslag eller tilbud om at gøre noget seksuelt • uden at den voksne rørte dig eller der skete andet • Den voksne blottede sine kønsdele • Du blottede dig 	<ul style="list-style-type: none"> • Befamlet • Den voksne rørte ved dine kønsdele (uden på tøjet) • Du rørte ved den voksnes kønsdele (uden på tøjet) 	<ul style="list-style-type: none"> • Den voksne berørte/befamlede dine kønsdele mens du var nøgen • Du rørte den voksnes kønsdele, mens han/hun var nøgen • Efterlignet samleje, uden det blev gennemført 	<ul style="list-style-type: none"> • "samleje" er ikke nærmere beskrevet i spørgsmålet 	<ul style="list-style-type: none"> • Andet: uden det skal mulighed for nærmere beskrives

Karakteren af seksuel kontakt med voksne

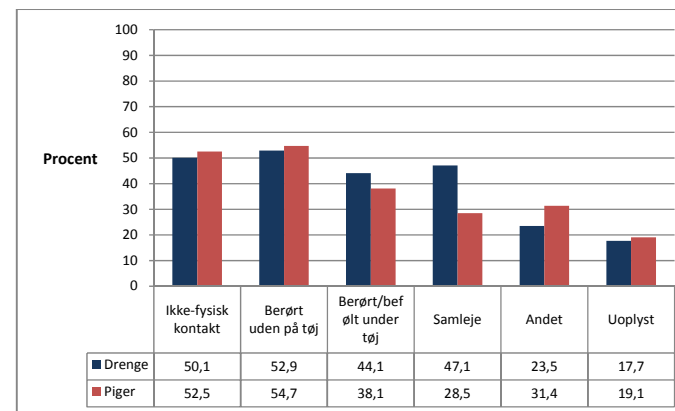
Over halvdelen af de unge med erfaringer med voksne har været udsat for forskellige former for ikke-fysisk kontakt og været seksuelt berørt uden på tøjet, mens en lavere andel har været udsat for de mere vidtgående former for seksuel kontakt med voksne. De unge har kunnet angive flere typer erfaringer (Figur 7.18).

Blandt drenge og piger, der har haft seksuel kontakt med voksne, er det omtrent den samme andel, der har rapporteret ikke-fysisk kontakt eller at være berørt uden på tøjet. Det har ca. halvdelen.

Drenge har markant hyppigere end piger har haft samleje/analsex med en voksen, henholdsvis knap halvdelen af de 34 drenge mod noget under hver tredje af de 137 piger.

Knap hver femte af de unge har ikke svaret på karakteren af den seksuelle kontakt, og knap hver tredje pige og knap hver fjerde dreng har angivet at kontakten omfattede "andet" end de præciserede kategorier.

Figur 7.18. Andel af drenge og piger der har haft forskellige typer af seksuelle erfaringer blandt 34 drenge og 137 piger med seksuel kontakt/erfaring med voksne inden 15 års alderen.

Relation til den voksne og omstændigheder

I lighed med, at de unge har kunnet angive flere typer erfaringer, har de også kunnet angive flere forskellige voksne, som de har haft seksuelle erfaringer med. De voksne er inddelt i følgende kategorier af relationer til den unge:

- Voksen kæreste/ven
- Familienmedlem: Forældre, stedforældre, bedsteforældre
- Søskende, kusiner, fætre
- Omsorgspersoner: Lærere, pædagoger, trænere
- Bekendte: Forældres venner, personer på arbejde, bekendte men ikke venner, andre voksne
- Ukendte personer
- Uoplyst.

Både drenge og piger angiver hyppigst, at den seksuelle kontakt med en voksen var med en ven/kæreste, en bekendt eller ukendt person, henholdsvis 41 pct. af de 34 drenge og 38 pct. af de 137 piger med seksuelle erfaringer med voksne. En relativ større andel af drengene, 24 pct., end pigerne, 14 pct., angav den voksne som et familiemedlem, dvs. far/mor, stedfar, morbror eller bedsteforældre. Det var kun 9 pct. af de 34 drenge, i alt 3, og 5 pct. af de 137 piger, i alt 7, hvor den voksne var en omsorgsperson, dvs. pædagog, lærer eller træner (Figur 7.20).

Knap 20 pct. af drengene og 3 pct. af pigerne oplyste, at den seksuelle kontakt havde været med en voksen af samme køn som dem selv.

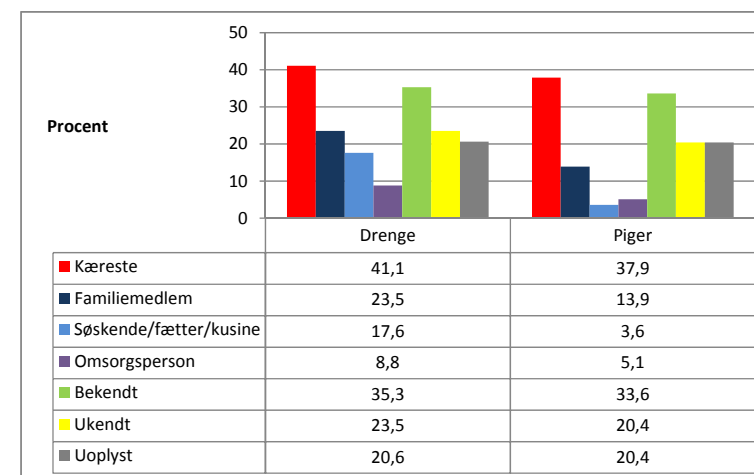
De fleste piger, knap 2/3, mod under 1/3 af drengene angav, at det var den voksne, der startede kontakten. Knap hver tredje dreng mod kun hver tiende pige angav, at det var dem selv der startede kontakten. Godt og vel hver tiende af drengene og knap hver tiende af pigerne har stadig seksuel kontakt med den voksne.

En større andel af piger end drenge med seksuelle erfaringer med voksne oplyser, at de selv havde været påvirket af alkohol, men tallene er usikre, da der er en relativ stor andel af drenge, der ikke har besvaret spørgsmålet.

Der er betydelige kønsforskelle i, hvorvidt de unge har fortalt om erfaringerne til andre. Det har 60 pct. af pigerne mod 28 pct. af drengene.

De unges detaljerede svar om seksuel kontakt med voksne er vist i Tabel 7.12.

Figur 7.20. Relationen til de voksne blandt 34 drenge og 137 piger, der har haft seksuelle erfaringer med voksne. Der kan være oplysninger om mere end en enkelt voksen.

Tabel 7.12 Karakteristika ved seksuel kontakt med voksne rapporteret af 34 drenge og 137 piger

	Drenge (N=34)		Piger (N=137)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvilke seksuelle erfaringer har du haft med voksne?*				
Et forslag eller tilbud om at gøre noget seksuelt uden at den voksne rørte dig eller der skete andet	12	35,3	59	43,1
Befamlet	13	38,2	41	29,9
Den voksne blottede sine kønsdele	8	23,5	32	23,4
Du blottede dig	16	47,1	66	48,2
Den voksne rørte ved dine kønsdele (uden på tøjet)	14	41,2	35	25,6
Du rørte ved den voksnes kønsdele (uden på tøjet)	13	38,2	44	32,2
Den voksne berørte/befamlede dine kønsdele mens du var nøgen	14	41,2	34	24,8
Du rørte den voksnes kønsdele, mens han/hun var nøgen	8	23,5	25	18,3
Efterlignet samleje, uden det blev gennemført	16	41,2	39	28,5
Samleje	8	23,5	43	31,4
Andet	4	17,7	24	19
Uoplyst				
Var det en dreng/mand eller pige/kvinde?				
Mand	6	17,7	105	76,6
Kvinde	22	64,7	4	2,9
Både en mand og kvinde	2	5,9	1	0,7
Uoplyst	4	11,8	27	19,7
Hvem var det?*				
Ukendt	8	23,5	28	20,4
Bekendt men ikke ven	4	11,8	18	13,1
Ven	5	14,7	30	21,9
Forældres ven	2	5,9	9	6,6
Fætter, kusine	2	5,9	3	2,2
Farbror, morbror, moster eller faster	0	0	5	3,7
Bedsteforældre	1	2,9	5	3,7
Bror	1	2,9	1	0,7
Søster	1	2,9	1	0,7
Far	2	5,9	4	2,9
Stedfar	1	2,9	1	0,7
Mor	2	5,9	0	0
Stedmor	0	0	1	0,7
Lærer	1	2,9	1	0,7
Pædagog/pædagogmedhjælper	2	5,9	2	1,5
Træner	0	0	4	2,9
Voksen kæreste	9	26,5	22	16,1
Person på dit arbejde	3	8,8	3	2,2
Anden voksen	6	17,7	16	11,7
Uoplyst	7	20,6	28	20,4
Foregår det stadig?				
Ja	4	11,8	13	9,5
Nej	25	73,5	105	76,6
Uoplyst	5	14,7	19	13,9
Hvem startede kontakten?				
Den voksne	10	29,4	83	60,6
Dig selv	9	26,5	15	11,0
Både den voksne og dig selv	3	8,8	5	3,7
Uoplyst	12	35,3	34	24,8
Blev du udsat for tvang, trusler eller pres?				
Ja	3	8,8	32	23,4
Nej	19	55,9	70	51,1
Uoplyst	12	35,3	35	25,6

Tabel 7.12 fortsat

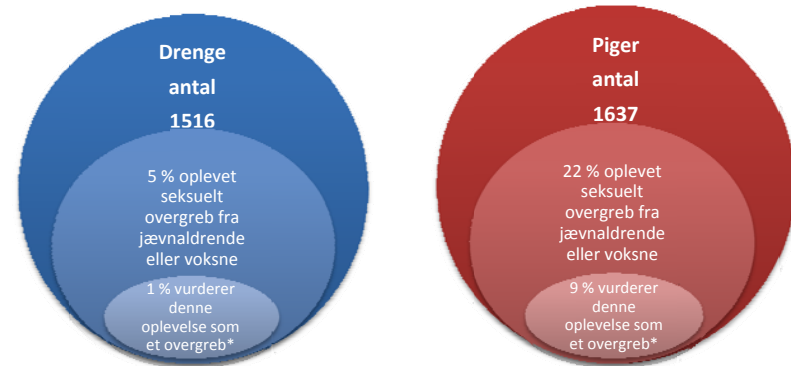
	Antal	Procent	Antal	Procent
Blev du udsat for fysisk vold?				
Ja	1	2,9	8	5,9
Nej	21	61,8	93	68,9
Uoplyst	12	35,3	34	25,2
Var personen påvirket af alkohol?				
Ja	4	11,8	35	25,6
Nej	16	47,1	65	47,5
Uoplyst	14	41,2	37	27,0
Var du selv påvirket af alkohol?				
Ja	4	11,1	25	18,0
Nej	17	47,2	77	55,4
Uoplyst	15	41,7	37	26,6
Syntes du at det var et seksuelt overgreb?				
Ja eller måske	4	11,8	39	28,5
Nej	17	50,0	54	39,4
Uoplyst	13	38,2	34	24,8
ved ikke	0	0	10	7,3
Har du fortalt om oplevelsen til nogen?				
Ja	10	29,4	82	59,9
Nej	9	26,5	16	11,7
Uoplyst	15	44,1	39	28,5

(*) Indikerer at det har været muligt at afgive mere end ét svar, altså summer procenterne ikke til 100.

8. Uønskede seksuelle oplevelser med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne

Blandt de drenge, som har besvaret spørgsmål om seksuelle erfaringer med jævnaldrende og voksne, har 5 pct. enten haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller har haft seksuelle erfaringer med voksne, mens de stadig var under den seksuelle lavalder. En femtedel, svarende til knap 1 pct. af alle drengene, har selv vurderet, at en eller flere af disse erfaringer var eller måske var et seksuelt overgreb.

Blandt pigerne har 22 pct. haft en eller flere uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller erfaringer med voksne. Der er en relativt stor andel af disse piger, der vurderer denne erfaring til at være et seksuelt overgreb, svarende til at 9 % af alle de piger, som har villet svare på spørgsmål om seksuelle erfaringer, og som har givet en vurdering af erfaringen i forhold til overgreb eller ej.

* Andelen af unge, der vurderer en seksuel erfaring til at være et seksuelt overgreb, er blevet beregnet med udgangspunkt i de unge, som både har rapporteret en seksuel erfaring og som har svaret på spørgsmålet om vurderingen. De 20 unge, som har rapporteret en erfaring, men har ikke vurderet denne, er udeladt i denne beregning.

Tages der udgangspunkt i de unges egen vurdering, er der således 1 pct. af drengene og 9 pct. af pigerne, som har været udsat for en seksuel kontakt med en jævnaldrende og/eller en voksen før de fyldte 15 år, som de selv vurderer som et seksuelt overgreb.

Der er således stor forskel mellem, hvad de unge selv vurderer som et overgreb, og det der kan defineres som strafbart: Seksuel kontakt mod ens vilje og enhver seksuel kontakt mellem en voksen og et barn under den seksuelle lavalder, 15 år.

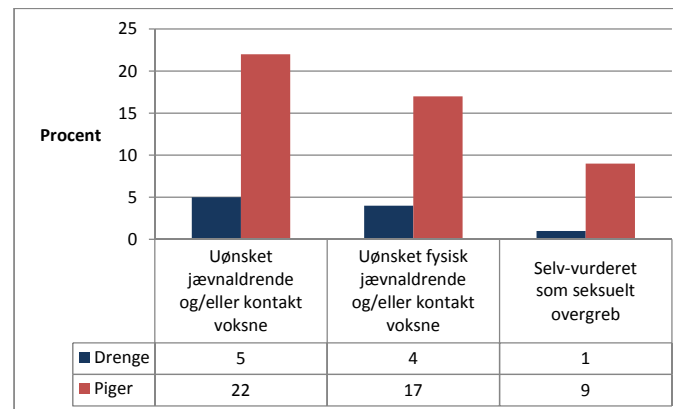
I alt har 67 drenge og 283 piger, svarende til 4 pct. af drengene og 17 pct. af pigerne, ud af de i alt 1.516 drenge og 1.637 piger, der har besvaret spørgsmålene om uønskede erfaringer med jævnaldrende og seksuel kontakt med voksne, haft mere vidtgående uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. uønsket fysisk seksuel kontakt, oralsex, samleje eller analsex med jævnaldrende, og alle typer seksuel kontakt med voksne før 15 års alderen (Figur 8.1).

I Figur 8.2 præsenteres andelen af drengene og pigerne, der har haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne, fordelt på antal af forskellige typer. Det omfatter tre typer uønskede erfaringer med jævnaldrende: Ikke-fysiske erfaringer, fysiske erfaringer men ikke samlejeforsøg, samleje/analsex/oralsex eller forsøg derpå med jævnaldrende - og enhver form for seksuel kontakt med voksne.

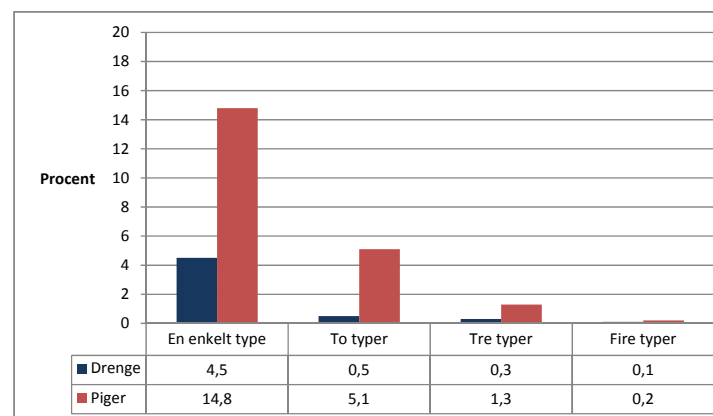
I alt har 68 drenge, knap 5 pct. af svarpersonerne, kun oplevet en enkelt type af de forskellige seksuelle handlinger, 7 har oplevet to forskellige, 4 tre forskellige og to alle fire typer. Blandt pigerne har 243, knap 15 pct. af svarpersonerne, oplevet en enkelt type handling, 84 har oplevet to forskellige, 22 tre forskellige og 3 piger angiver at have oplevet alle fire typer handlinger fra enten voksne eller som uønskede erfaringer med jævnaldrende.

Figur 8.1. Andel af drenge og piger med erfaringer om uønskede seksuelle kontakter med jævnaldrende og/eller med voksne, opdelt på:

1. Andel udsat for alle former for overgreb, dvs. uønsket seksuel erfaring med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne
2. Andel udsat for uønsket seksuel erfaring med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne men *eksklusive* "ikke-fysiske kontakter" med jævnaldrende
3. Andel, der har vurderet uønsket seksuel erfaring med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne overgreb som seksuelle overgreb.

Figur 8.2. Andel af drenge og piger, der rapporterer fra en enkelt op til fire typer af seksuelle overgreb: 3 typer af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller seksuel kontakt med voksne.

Blandt uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende er oralsex slået sammen med samleje/analsex.

9. Internetrelaterede seksuelle erfaringer

De unges seksuelle erfaringer med personer, som de har lært at kende over internettet, blev afdækket ud fra en række spørgsmål om deres generelle forbrug af internet og mobiltelefon og om eventuelle ubehagelige erfaringer hermed. Der blev stillet spørgsmål om, hvor mange SMS'er de sendte hver uge, hvor meget tid de i gennemsnittet brugte om ugen på Internettet, og bl.a. om Internetprofiler og brug af Messenger. I tilslutning hertil blev de unge spurgt om de var informeret om sikker chat, dvs. hvordan man undgår uønskede henvendelser via nettet, og hvor man kan få rådgivning. De unges svar på disse spørgsmål vil blive belyst i en særlig rapport, der udgives i samarbejde med Red Barnet, der inden for en årrække har iværksat konkrete initiativer for at forebygge overgreb på børn og unge via Internettet.

Blandt spørgsmålene om brug af Internet og mobiltelefon var der spørgsmål, som kan belyse de mulige erfaringer, som de unge har haft ved et face-to-face møde med personer, som de har lært at kende over internettet, såkaldte "virtuelle venner".

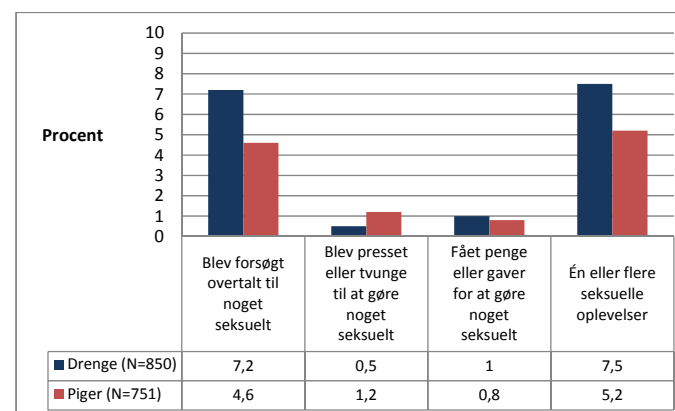
Mødet med en virtuel ven

De unge blev spurgt, om de har mødt nogen i virkeligheden, som de har lært at kende over internettet. Det har i alt 46 pct. af drengene og 41 pct. af pigerne. De 1.601 unge, som har mødt virtuelle venner i virkeligheden, har besvaret spørgsmål, der kan beskrive deres oplevelser i forbindelse med disse møder. I alt angiver 8 pct. af disse drenge og 5 pct. af pigerne, at de er blevet forsøgt presset til noget seksuelt, blevet presset eller tvunget til faktisk at gøre noget seksuelt eller har fået penge for noget seksuelt (Figur 9.1).

Hovedparten af de unge, som har været udsat for seksuelle krænkelser i forbindelse med mødet med virtuelle venner, svarer, at de havde lært personen at kende på et dansk netmødested (74 ud af 103, dvs. 72 pct.) eller i et lukket chatrum (33 ud af 103 dvs. 32 pct.), og at personen var jævnaldrende med dem selv eller kun lidt ældre end dem selv. Der er kun enkelte som svarer, at personen var en voksen.

En mindre andel (10 ud af 103, knap 10 pct.) oplyser, at hændelse blev filmet, og at optagelsen i enkelte tilfælde blev lagt på nettet eller på anden vis blev delt med en tredjepart.

Figur 9.1. Andel af drenge og piger blandt de unge, der har mødt en virtuel ven i virkeligheden, som rapporterer at have været udsat for forsøg på sex, være blevet presset til sex eller fået penge herfor og/eller udsat for én eller flere seksuelle oplevelser.

Alt i alt kan det i relation til internetrelaterede overgreb og krænkelser sammenfattes, at der er en gruppe unge, som oplever at blive krænket af en virtuel ven, men at mødet med en virtuel ven i de fleste tilfælde ikke medfører overgreb og krænkelser.

10. Vold i og uden for familien

I denne rapport omfatter oplysninger om vold de unges udsættelse for vold, både skældud, hån, trusler og fysisk vold med dem selv oplevet i og uden for familien og deres oplevelse af disse former for vold mod mor, far og/eller søskende i familien, dvs. om de har været vidne til vold i familien.

Vold omfatter således i denne undersøgelse også verbale overgreb. "Skældud er når de voksne slår med stemmen", sådan opfattes skældud og hån af mange børn og formentlig også af unge. Det er beskrevet af Erik Sigsgaard i bogen *Skældud*, der er baseret på interviews i børnehaver og en historisk gennemgang af skældud i børneopdragelse (32). Der er god grund til at "*skældud og hån*" medtages som en af de former for vold, som børn udsættes for i og uden for familien.

Ud fra detaljerede spørgsmål om forskellige reaktioner under skænderier i hjemmet er det muligt at inddele de unges evt. voldsudsættelse i ikke-fysisk vold, dvs. verbale overgreb, mildere fysisk vold og grov fysisk vold. Denne kategorisering følger international praksis (33). En tilsvarende inddeling er anvendt ved beskrivelse af oplevet vold mod mor, far og/eller søskende.

Villighed til at svare på spørgsmål om vold

De unge blev indledningsvist spurgt, om de ville svare på spørgsmål om konflikter i familien og eventuel forekomst af vold i og uden for familien. Det ville hovedparten af de unge gerne, i alt 97 pct. Det var en lidt større andel af pigerne end drengene, der svarede "Ja" på spørgsmålet, henholdsvis 98 pct. og 95 pct. (Tabel 10.1).

Der er en lidt større andel af unge med vestlig end med ikke-vestlig herkomst, som var villige til at svare på spørgsmålene, henholdsvis 97 pct. af de unge med vestlig baggrund og 93 pct. af de unge med ikke-vestlig baggrund (data ikke vist i tabellen).

Tabel 10.1. Andel drenge og piger der har været villige til at svare på spørgsmål om vold og konflikter.

	Drenge		Piger		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Vil du svare på spørgsmål om konflikter og vold?						
Ja	1865	95,0	1868	98,2	3733	96,6
Nej	99	5,0	34	1,8	133	3,4

Vold i familien

På trods af at forældres revselsesret er afskaffet i 1997, er der stadig børn og unge i Danmark, der bliver udsat for fysisk vold fra deres forældre. De unges udsættelse for skældud, trusler og/eller fysisk vold i forbindelse med skænderier med henholdsvis mor og far blev belyst ud fra spørgsmålet:

”Har din mor (far) gjort noget af følgende mod dig, når I skændes?”

Der var listet 15 forskellige reaktioner, fra at forælderen havde været sur og ikke villet tale om sagen, til at den unge havde fået bank eller var truet med våben (Tabel 10.2). Der kunne svares: *De seneste 12 måneder, tidligere* eller *aldrig*. De fleste af de unge, 91 pct. af drengene og 95 pct. af pigerne, har besvaret disse detaljerede spørgsmål om forældrenes reaktioner på skænderier i hjemmet.

En større andel af pigerne end drengene har været eller husker at have været udsat for mildere former for reaktioner fra far og/eller mor såsom at blive skældt ud, rystet, truet med vold eller slået med flad hånd inden for de seneste 12 måneder, fx rapporterer 21 pct. af pigerne mod 12 pct. af drengen at være blevet skældt, hånet eller såret af deres mor, og tilsvarende knap 20 pct. af pigerne og 13 pct. af drengene af deres far (Tabel 10.2).

Der er mindre kønsforskel i andelen, der angiver at have været udsat for grovere vold, såsom at have fået bank. Det har 0,4 pct. af drengene og af pigerne oplyst at have oplevet inden for de sidste 12 måneder fra mor, og henholdsvis 0,3 pct. og 0,2 pct. fra far (Tabel 10.2).

Tabel 10.2. Forældres reaktioner over for den unge ved skænderier/konflikter i familien, fordelt på køn og type af reaktioner.

	Dreng		Pige	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Antal der har besvaret et eller flere spørgsmål om hvordan konflikter eller skænderier i familien løses	1815	91,2	1839	94,7
Antal der ikke har besvaret spørgsmål	176	8,8	103	5,3
Forældres reaktioner på skænderier				
	<i>Seneste 12 mdr.</i>	<i>Tidligere</i>	<i>Seneste 12 mdr.</i>	<i>Tidligere</i>
Har din <u>mor</u> gjort en eller flere af disse ting mod dig, når I skændtes?				
Været sur eller ikke villet tale om sagen	26,7	23,6	33,5	24,6
Skældt ud, hånet eller såret dig	11,8	13,7	21,3	18,4
Kastet med ting eller sparket til ting	2,8	4,0	3,4	4,0
Truet med vold	0,9	2,3	1,6	3,1
Skubbet eller rystet dig voldsomt	1,3	4,5	3,5	6,1
Trukket dig i håret	0,7	2,2	1,2	2,7
Slået dig med flad hånd	1,8	6,0	3,3	8,3
Slået dig med knyttæve	0,7	0,8	0,7	1,1
Slået dig med en genstand	0,7	1,3	0,7	1,5
Sparket dig	0,6	1,4	0,8	1,3
Pisket dig (fx med bælte)	0,5	0,5	0,3	0,5
Givet dig bank	0,4	0,9	0,4	0,9
Truet dig med kniv eller andet våben	0,3	0,3	0,2	0,2
Brugt kniv eller andet våben	0,5	0,2	0,1	0,2
Gjort noget andet voldsomt	0,5	1,5	1,2	1,4
Har din <u>far</u> gjort en eller flere af disse ting mod dig, når I skændtes?				
Været sur eller ikke villet tale om sagen	23,1	22,9	28,8	24,0
Skældt ud, hånet eller såret dig	12,7	12,2	19,5	15,6
Kastet med ting eller sparket til ting	2,1	2,7	3,3	4,4
Truet med vold	1,5	3,3	2,6	2,4
Skubbet eller rystet dig voldsomt	1,7	5,5	4,3	5,9
Trukket dig i håret	0,6	1,3	0,9	1,2
Slået dig med flad hånd	1,6	4,3	2,8	5,9
Slået dig med knyttæve	0,9	1,1	0,6	0,9
Slået dig med en genstand	0,4	0,9	0,5	1,0
Sparket dig	0,7	1,3	0,4	1,0
Pisket dig (fx med bælte)	0,3	0,3	0,2	0,4
Givet dig bank	0,3	1,0	0,2	1,0
Truet dig med kniv eller andet våben	0,4	0,2	0,1	0,3
Brugt kniv eller andet våben	0,2	0,1	0,2	0,2
Gjort noget andet voldsomt	0,5	1,3	1,5	1,6

Forældrenes reaktioner ved skænderier med den unge i løbet af de seneste 12 måneder er opdelt i tre kategorier, jf. traditionel inddeling i voldsforskning (33):

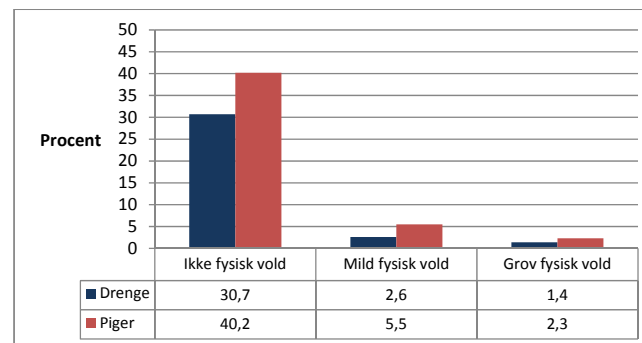
1. Verbal (ikke-fysisk vold); surhed, skældud, trusler, forældre smidt ting
2. Mildere fysisk vold; skubbet, rystet, trukket i håret, slået med flad hånd
3. Grov vold; slået med knytnæve, med genstand, sparket, truet med kniv eller andet våben eller andet voldsomt.

De unge har i højere grad været udsat for verbal ikke-fysisk vold fra deres mor end fra deres far, det gælder både drenge og piger. Mildere fysisk vold fra henholdsvis mor og far rapporteres af omtrent den samme andel af de unge, men omtrent dobbelt så hyppigt af piger som af drenge (Figur 10.2 og Figur 10.3).

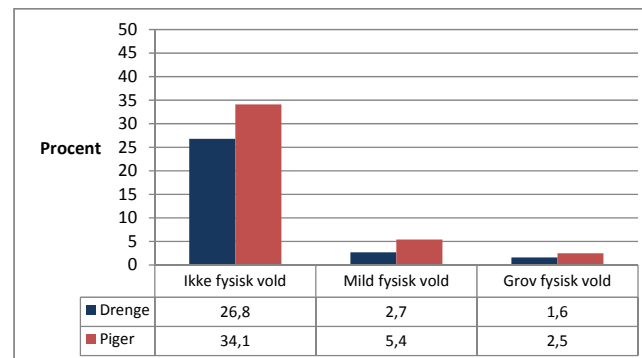
Det er omtrent samme andel af de unge, der angiver at have været udsat for grov fysisk vold fra henholdsvis mor og fra far, og det er en større andel af piger end drenge, der angiver at have været udsat herfor inden for de sidste 12 måneder (Figur 10.2 og Figur 10.3).

I alt angiver 0,7 pct. af drengene og 1,6 pct. af pigerne, at de har været udsat for alle tre typer af reaktioner fra deres mor, når de har skændtes. Det er samme andel af drengene, 0,7 pct., men en lidt større andel af pigerne, 1,8 pct., der angiver at have oplevet alle tre kategorier af vold fra far (data ikke præsenteret).

Figur 10.2. Andel af drenge og piger, der har været udsat for forskellige typer af vold fra mor i forbindelse med konflikter inden for de seneste 12 måneder.

Figur 10.3. Andel af drenge og piger, der har været udsat for forskellige typer af overgreb fra far i forbindelse med konflikter inden for de seneste 12 måneder.

Vold fra forældrene og de unges herkomst

Der har inden for det seneste år været opmærksomhed på, om børn af anden herkomst end dansk/vestlig i højere grad udsættes for fysisk vold/afstraffelse i hjemmet, end børn af dansk/vestlig herkomst. Denne undersøgelse finder, at dette ikke er tilfældet.

Vestlige lande inkluderer følgende lande: Danmark, andre vesteuropæiske lande, Grønland, USA, New Zealand og Australien. Ikke-vestlige lande de øvrige lande.

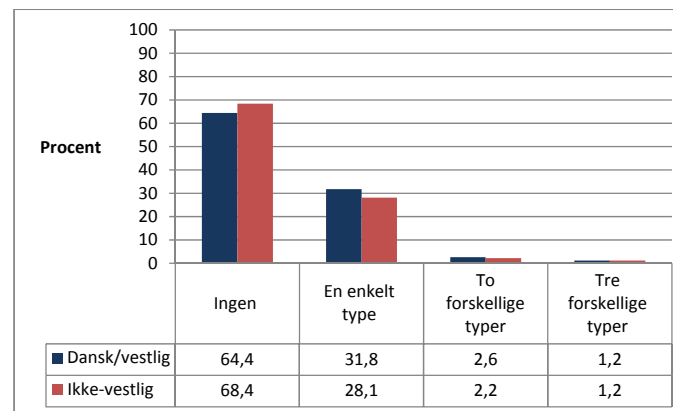
Figur 10.4 viser, at en lidt større andel af unge med ikke-vestlig herkomst end af unge med dansk/vestlig herkomst har angivet, at de *ikke* har oplevet nogen form for overgreb fra deres mor inden for de sidste 12 måneder. Tilsvarende er det en lidt lavere andel af de unge med ikke-vestlig herkomst, der har været udsat for enten en enkelt kategori eller for to kategorier af vold fra mor. Det er samme andel af unge af dansk/vestlig og ikke-vestlig herkomst, der har oplevet tre forskellige former for overgreb, dvs. både verbale (ikke-fysiske overgreb), mildere fysisk vold og grov fysisk vold fra mor.

I begge grupper af unge er det en relativ lav andel, 1,2 pct., der har været udsat for alle tre kategorier/typer af overgreb fra mor inden for de sidste 12 måneder.

De unges oplysninger om, hvorvidt de inden for de sidste 12 måneder har oplevet nogen form for vold fra deres far, viser tilsvarende, at der *ikke* er nogen markante forskelle mellem unge af dansk/vestlig herkomst og unge af ikke-vestlig herkomst. Der er tendens til, at unge af dansk/vestlig herkomst hyppigere har været udsat for nogen form for vold eller udsat for en enkelt type vold fra far end unge af ikke-vestlig herkomst. Men unge af ikke-vestlig herkomst rapporterer hyppigere at have oplevet to forskellige kategorier/typer af vold fra far (Figur 10.5).

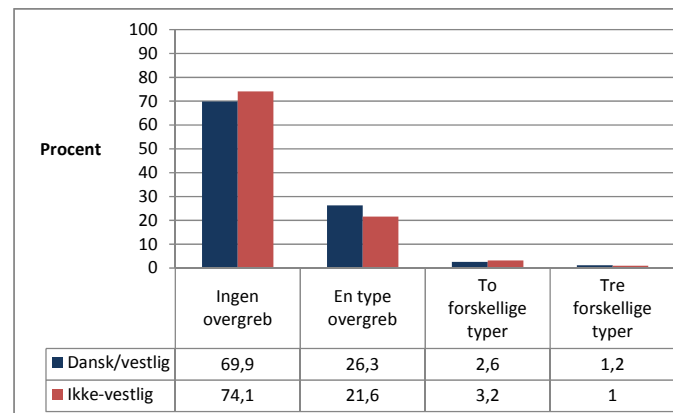
Det er en lige stor andel af unge med vestlig og ikke-vestlig herkomst, der rapporterer at have været udsat for alle tre typer af vold fra far inden for de sidste 12 måneder, 1,2 pct. og 1,0 pct.

Figur 10.4. Andel af unge af dansk/vestlig og ikke-vestlig herkomst, der inden for de sidste 12 måneder har oplevet vold fra mor, fordelt på ingen eller fra en til tre typer af overgreb

Tre typer af overgreb: Ikke-fysiske, mildere former for fysisk vold, grov fysisk vold.

Figur 10.5. Andel af unge af dansk/vestlig og ikke-vestlig herkomst, der inden for de sidste 12 måneder har oplevet vold fra far, fordelt på ingen eller fra en til tre typer af overgreb.

Typer af overgreb: Ikke-fysiske, mildere former for fysisk vold, grov fysisk vold.

Familiære faktorer og udsættelse for vold fra forældre

Det kan forventes, at en række familiære faktorer vil have betydning for unges udsættelse for vold. Det er de risikofaktorer, som vi tidligere har belyst: Unges fortrolighed med mor, skænderier mellem forældrene og andre familiære risikofaktorer fx alkoholmisbrug og dårlig økonomi.

Fortrolighed med forældre

Manglende fortrolighed med forældrene øger risikoen for, at de unge udsættes for verbal, ikke-fysisk vold og/eller fysisk vold ved konflikter i familien – eller omvendt, at sådanne reaktioner fra forældrenes side nedsætter de unges fortrolighed med forældrene (29). I analyserne indgår de unges fortrolighed med mor, idet der er stor overensstemmelse med de unges rapportering af fortrolighed med henholdsvis mor og far, således at ”*fortrolighed med mor*” afspejler fortrolighed med far.

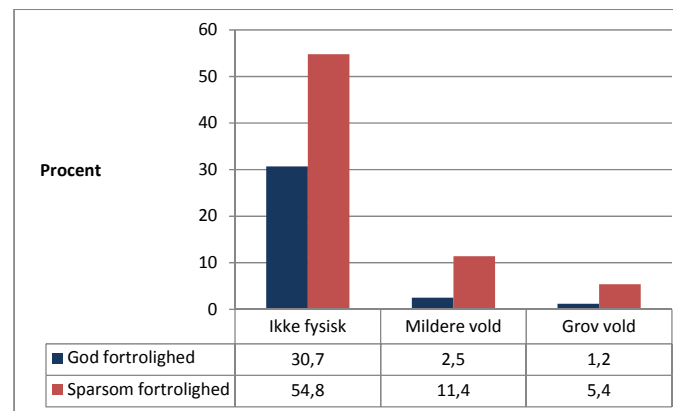
De unge havde inden de besvarede spørgsmål om vold, angivet om de har *meget nemt*, *nemt*, *svært* eller *meget svært* ved at tale med deres far, mor eller evt. stedforældre og bedsteforældre, når de har problemer. I det følgende indgår deres besvarelser om fortrolighed med mor, som er beskrevet i kapitel 4, i forhold til deres angivelser af at have været udsat for en eller flere af de tre kategorier af vold fra henholdsvis mor og far (Figur 10.6 og 10.7).

Der er markante forskelle i risikoen for at have været udsat for verbal og eller fysisk vold i forhold til at have en god fortrolighed med mor, dvs. at have meget nemt eller nemt ved at tale med mor - eller sparsom fortrolighed, dvs. at have svært eller meget svært ved at tale med mor, når de unge har problemer. Der er sammenfald mellem lav fortrolighed med mor og med far.

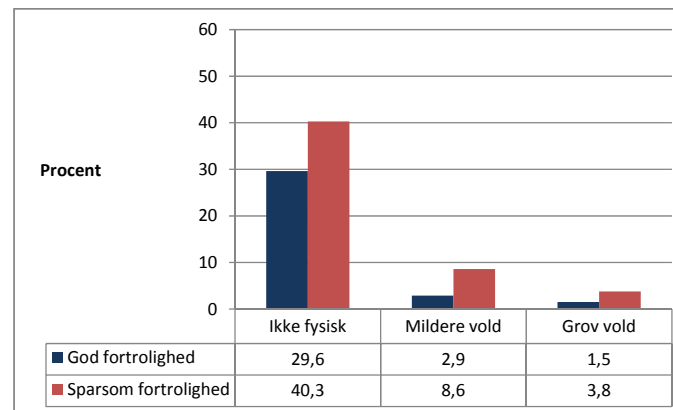
Således rapporterer mere end halvdelen af de unge med lav fortrolighed mod knap hver tredje af unge med god fortrolighed, at de har været udsat for verbal, ikke-fysisk vold fra deres mor inden for de sidste 12 måneder. Næsten fem gange så mange unge med sparsom fortrolighed med mor har været udsat for mildere og/eller grov fysisk vold fra mor, sammenlignet med unge, der har god fortrolighed med mor (Figur 10.6).

De unge med sparsom fortrolighed med mor har ligeledes hyppigere været udsat for vold fra far. Figur 10.7 viser, at 40 pct. af unge, der rapporterer sparsom fortrolighed med mor, har oplevet ikke-fysisk vold fra far, 9 pct. mildere former for fysisk vold og 4 pct. grov fysisk vold fra far mod betragtelig lavere andele blandt de unge, der rapporterer god fortrolighed med mor.

Figur 10.6. Andel af unge, der rapporterer forskellige former for vold fra mor i forhold til deres egen fortrolighed med mor.

Figur 10.7. Andel af unge, der rapporterer forskellige former for vold fra far i forhold til deres egen fortrolighed med mor.

Skænderi mellem forældre

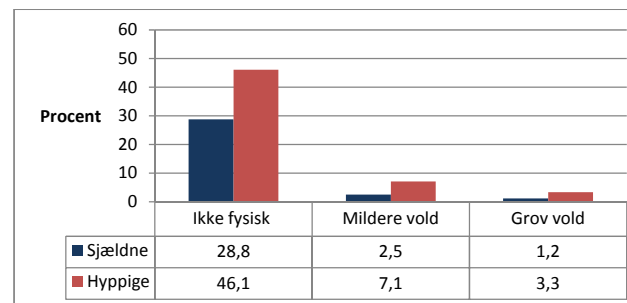
Det er heller ikke overraskende, at der er sammenhæng mellem omfanget af skænderier mellem forældre og unges risiko for at blive udsat for forskellige former for vold i hjemmet. Figur 10.8 viser, at de forskellige former for vold fra mor rapporteres fra 1,5 til ca. 3 gange hyppigere blandt unge, der angiver, at forældre skændes mindst en gang om måneden, sammenlignet med unge, hvis forældre kun sjældent skændes.

Der er samme mønster, hvad angår skænderier mellem forældre og de unges rapportering af udsættelse for forskellige typer vold fra far (Figur 10.9).

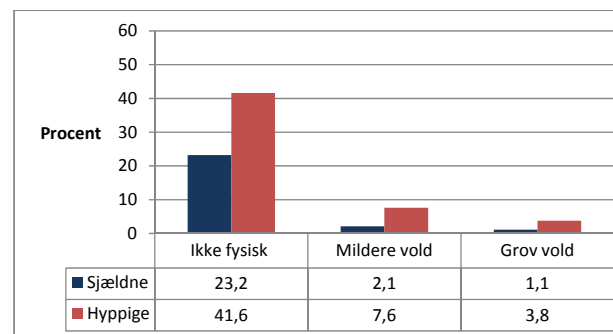
Unge egen risikoadfærd og udsættelse for vold fra forældre

Blandt 15-16-årige kan tobaksrygning, relativ hyppig indtagelse af alkohol samt hashrygning være indikatorer på "risikoadfærd". En større andel af de unge med risikoadfærd har været udsat for grov vold og for alle typer vold i familien, både fra mor og fra far, sammenlignet med andre unge. Eksempelvist er der en fem gange større andel, der har været udsat for grov vold fra far blandt unge med risikoadfærd end blandt unge uden sådan adfærd (Figur 10.10).

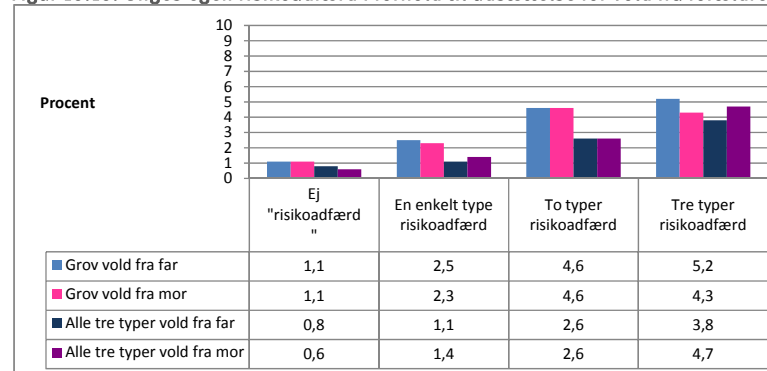
Figur 10.8. Andel af unge, der har været udsat for forskellige typer vold fra mor i forhold til deres oplevelse af skænderi mellem forældre, angivet som sjældne eller hyppige skænderier.

Figur 10.9. Andel af unge, der har været udsat for forskellige typer vold fra far i forhold til deres oplevelse af skænderi mellem forældre, angivet som sjældne eller hyppige skænderier.

Figur 10.10. Unge egen risikoadfærd i forhold til udsættelse for vold fra forældre.

Vidne til vold mod forældre

Børn og unge kan være vidne til alvorlige skænderier og vold mellem deres forældre, og det er påvist, at det øger risikoen for i voksenlivet selv at reagere på konflikter med vold og/eller selv at blive udsat for vold (34).

For at belyse omfanget af børn og unge som er vidne til vold mod forældre besvarede de unge spørgsmålet:

”Har du hørt eller set din mor (far) blive udsat for nogle af følgende ting i jeres hjem inden for de sidste 12 måneder?”

Der blev listet 11 forskellige typer vold fra skældud, hån, trusler om vold til slag og trusler med våben, og der blev spurgt, om det var oplevet en enkelt gang eller mange gange, og om hvem der havde gjort det mod moren. Der blev stillet tilsvarende spørgsmål om evt. vold mod far (Tabel 10.3).

De unge angav oftere at have oplevet skældud, hån og trusler om vold mod mor end mod far, og piger rapporterede oftere denne type vold end drenge. Bortset fra skældud svarer de unge hyppigere, at de har set eller hørt de forskellige typer vold mod mor eller far mange gange end en enkelt gang (Tabel 10.3).

Knap 10 pct. af pigerne og 6 pct. af drengene har mange gange været vidne til, at deres mor er blevet hånet, og ca. 4 pct. har oplevet, at deres mor mange gange har fået bank. Det er mere sjældent, at de unge er vidne til fysisk vold mod deres far, ca. halv så stor en andel rapporterer at have hørt eller set deres far blive udsat for bank sammenlignet med mor, og det er også en lavere andel, der har oplevet hån mod deres far end mod deres mor.

Tabel 10.3. Andel af drenge og piger, der har hørt eller set forskellige typer af vold mod mor og mod far.

	Drenge		Piger	
	Procent	Procent	Procent	Procent
	<i>Ja, en enkelt gang</i>	<i>Ja, mange gange</i>	<i>Ja, en enkelt gang.</i>	<i>Ja, mange gange</i>
Har du oplevet, at din mor har været udsat for en eller flere af disse reaktioner i jeres hjem inden for de seneste 12 måneder?				
Skældt ud	26,3	12,0	31,3	18,2
Hånet eller ydmyget	4,9	6,4	7,7	9,2
Truet med vold	1,1	4,6	1,7	5,3
Trukket i håret	0,4	4,4	0,7	4,3
Slået med flad hånd	0,8	4,5	1,2	4,7
Slået med knytnæve	0,2	6,0	0,6	4,6
Slået med en genstand	0,2	4,3	0,6	4,4
Fået bank	0,2	4,4	0,4	4,6
Angrebet med kniv	0,1	4,5	0,2	4,1
Truet med våben	0,1	4,4	0,3	4,0
Udsat for andet voldeligt	0,6	4,5	1,1	4,6
Har du oplevet, at din far har været udsat for en eller flere af disse reaktioner i jeres hjem inden for de seneste 12 måneder?				
Skældt ud	20,5	11,1	24,8	16,3
Hånet eller ydmyget	3,5	4,5	4,4	6,0
Truet med vold	0,4	2,4	0,3	2,5
Trukket i håret	0,0	2,4	0,1	2,3
Slået med flad hånd	0,4	2,4	0,5	2,6
Slået med knytnæve	0,4	2,4	0,2	2,4
Slået med en genstand	0,3	2,4	0,3	2,4
Fået bank	0,1	2,3	0,2	2,3
Angrebet med kniv	0,1	2,4	0,1	2,3
Truet med våben	0,1	2,3	0,1	2,3
Udsat for andet voldeligt	0,2	2,5	0,3	2,5

De forskellige typer af vold, som de unge har været vidne til imod deres mor og/eller far, er inddelt i de tre kategorier: Verbal (ikke-fysisk vold), mildere fysisk vold og grov fysisk vold. Det er primært i relation til fysisk vold, at der er forskel i forældres voldsudsættelse. Der er således omkring dobbelt så mange drenge og piger, som har set deres mor være udsat for mildere eller grov fysisk vold, end der er, som har set deres far være udsat for mild eller grov vold. Blandt piger har godt og vel 6 pct. og blandt drenge 5 pct. oplevet grov fysisk vold mod mor sammenlignet med, at 3 pct. har oplevet grov vold mod far.

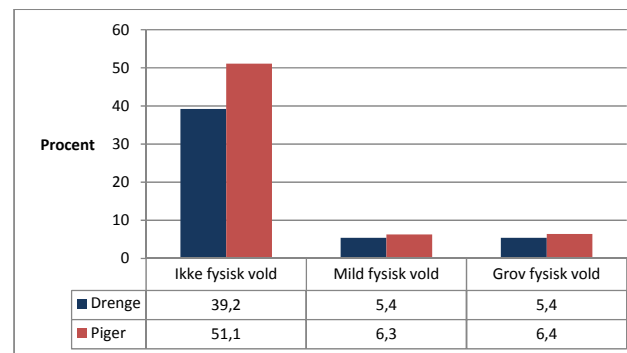
Det er en større andel af pigerne end drengene, der rapporterer vold mod mor, og det gælder alle tre kategorier/typer af vold. Der er en mindre kønsforskel i andelen der rapporterer fysisk vold mod far, men dog har en større andel af pigerne end drengene observeret verbal (ikke-fysisk) vold mod far (Figur 10.11 og 10.12).

Samlet har knap 5 pct. af drengene og godt og vel 5 pct. af pigerne været vidne til, at deres mor har været udsat for både ikke-fysisk vold (skældud, hån, trusler), mildere fysisk vold og grov fysisk vold – tilsvarende har henholdsvis knap 3 pct. af både drenge og piger været vidne til, at deres far har været udsat for alle tre typer vold (data ikke præsenteret).

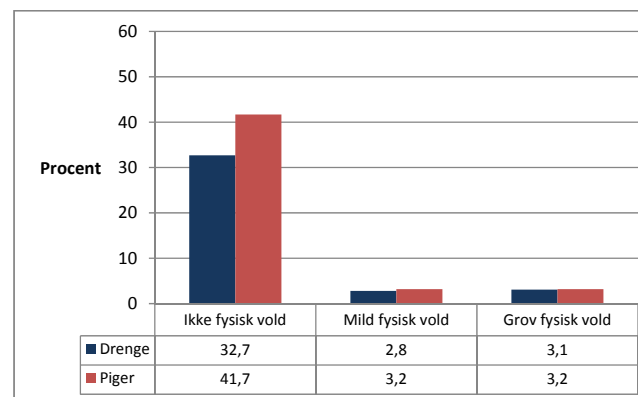
Der er ikke forskelle i andelen af unge med dansk/vestlig og ikke-vestlig herkomst, der har oplevet vold mod mor i deres hjem inden for de sidste 12 måneder. Lige mange unge af ikke-vestlig herkomst som unge af dansk/ikke vestlig herkomst har ikke hørt eller set vold mod deres mor. Men der er en større andel af unge af ikke-vestlig herkomst, der angiver at deres mor har været udsat for alle tre kategorier af vold (data ikke præsenteret).

Unge af dansk/vestlig herkomst har hyppigere end unge af ikke-vestlig herkomst oplevet nogen form for vold mod far i deres hjem det seneste år, men en lidt mindre andel har oplevet alle tre typer af vold mod far, henholdsvis 2,5 pct. af unge af dansk/vestlig herkomst mod 3,5 pct. af unge med ikke-vestlig herkomst (data ikke præsenteret).

Figur 10.11. Andel af drenge og piger, der har været vidne til forskellige typer vold mod mor i deres hjem inden for de sidste 12 måneder.

Figur 10.12. Andel af drenge og piger, der har været vidne til forskellige typer vold mod far i deres hjem inden for de sidste 12 måneder.

Voldsudøver til vold mod mor og far

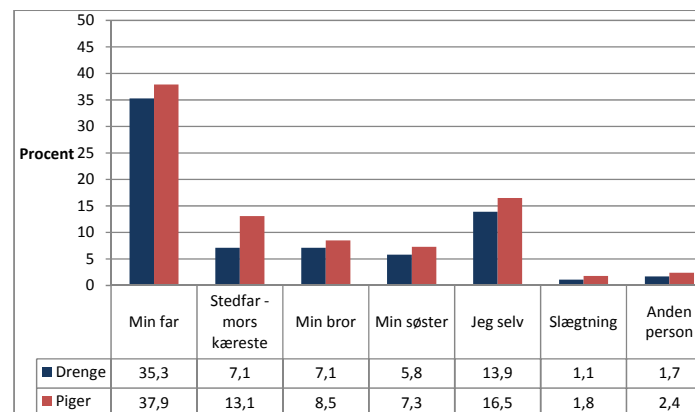
De unge, som har hørt eller set vold mod forældre er blevet spurgt om, hvem der udøvede volden. De har kunnet give svar om flere personer. De angiver, at det oftest er forældrene, der udøver den fysiske og ikke-fysiske vold mod hinanden. Det gælder både vold mod mor og mod far (Figur 10.13 og 10.14).

Knap halvdelen (44 pct.) af de drenge og piger, der har oplevet vold mod mor og/eller far i deres hjem i det seneste år, oplyser, at de det var deres biologiske mor, der enten har hånet, truet og/eller været fysisk voldelig over for deres far, mens andelen der angiver deres biologiske far som udøveren af vold over for mor er lavere, 35 pct. af drengene og 38 pct. af pigerne.

De unge rapporterer oftere, at en ny ægtefælle eller kæreste har udøvet volden, når der drejer sig om vold mod mor, end når det drejer sig om vold mod far. Således angiver godt og vel hver ottende af pigerne, der har oplevet vold mod mor, at stedfar/mors kæreste var voldsudøveren, mod hver tiende, at det var fars nye kone/kæreste, der udøvede vold mod far (Figur 10.13 og 10.14).

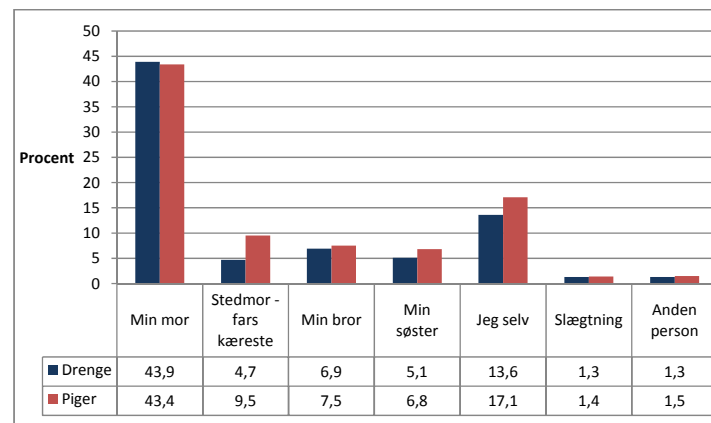
Både vold mod mor og vold mod far udøves relativt hyppigt af de unge selv. Således angiver 14 pct. af drengene og 17 pct. af pigerne, der har hørt eller set vold mod mor det seneste år, at de selv har udøvet nogen form for overgreb mod mor, inklusive ikke-fysiske overgreb, som skældud og hån, samt mildere og grov fysisk vold inden for de seneste 12 måneder. En tilsvarende andel af drengene og pigerne angiver sig selv som udøver af vold mod far (Figur 10.12 og 10.13).

Figur 10.13. De unges angivelse af hvem der udøvede vold mod deres mor. Andel blandt de drenge og piger, der har rapporteret at have set/hørt vold mod mor det seneste år.

Der har været mulighed for at afgive svar om flere forskellige personer.

Figur 10.14. De unges angivelse af hvem der udøvede vold mod deres far. Andel blandt de drenge og piger, der har rapporteret at have set/hørt vold mod far det seneste år.

Vold mod søskende

De unge blev også spurgt, om de inden for de sidste 12 måneder har hørt eller set en bror eller en søster blive udsat for de 11 beskrevne former for vold i deres hjem, og der blev ligeledes spurgt, om det var sket en enkelt eller mange gange, og om hvem der havde udøvet volden.

Tilsvarende de unges rapportering om overgreb mod dem selv, deres mor og/eller far er det en større andel af pigerne som har oplevet – eller husker at have oplevet, at en søskende har været udsat for en eller flere af de adspurgte former for vold. Knap to ud af tre drenge og tre ud af fire piger har oplevet, at en eller flere af deres søskende enten en enkelt gang eller flere gange inden for det sidste år har været udsat for verbal (ikke-fysisk) vold såsom skældud, hån eller trusler om vold (Tabel 10.4 og Figur 10.15).

Pigerne rapporterer næsten dobbelt så ofte som drengene at have set deres søskende blive udsat for mild eller grov vold i hjemmet. De fleste har kun oplevet én type overgreb mod søskende, langt oftest ikke-fysisk vold, men knap 2 pct. af drengene og 3 pct. af pigerne har oplevet søskende udsat for alle tre typer af overgreb inden for de sidste 12 måneder (data ikke vist).

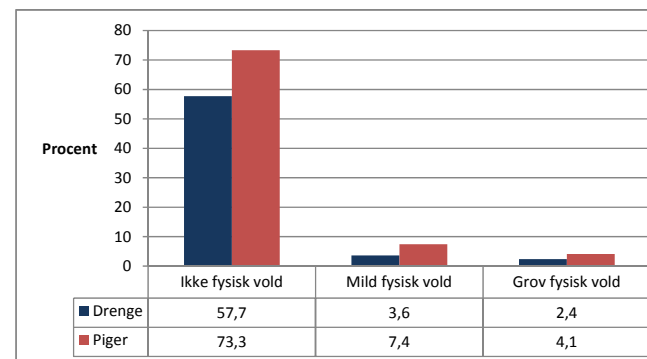
Både drengene og pigerne angiver, at det oftest var deres mor, der havde udøvet vold mod deres søskende. Blandt de unge, der har hørt eller set vold mod søskende, angiver ca. 50 pct. at det var mor mod knap 45 pct., at det var far. Blandt pigerne angav hver femte, at det var dem selv, der havde udøvet volden mod søskende, det inkluderer verbal vold. Blandt drengene var det ca. hver syvende.

Det er en højere andel af unge med ikke-vestlig herkomst, der rapporterer at de *ikke* inden for de sidste 12 måneder har oplevet nogen form for overgreb mod søskende i deres hjem, men en større andel rapporterer at have været vidne til, at deres søskende har været udsat for alle tre typer af vold, dvs. både ikke-fysisk, mildere og grov fysisk vold, 4,5 pct. mod 1,8 pct. af unge af dansk/vestlig herkomst (data ikke præsenteret).

Tabel 10.4. Antal og andel af drenge og piger, der har hørt eller set forskellige typer af overgreb mod en søskende de sidste 12 måneder, med angivelse af hyppighed.

	Drenge		Piger	
	Procent		Procent	
	Ja, en enkelt gang	Ja, mange gange	Ja, en enkelt gang.	Ja, mange gange
Har du oplevet, at en søskende har været udsat for en eller flere af disse reaktioner i jeres hjem inden for de seneste 12 måneder?				
Skældt ud,	28,3	28,8	34,2	38,8
Hånet eller ydmyget	4,6	3,8	6,5	6,2
Truet med vold	1,2	1,5	2,0	2,7
Trukket i håret	0,9	1,2	1,2	2,2
Slået med flad hånd	1,7	1,6	3,6	2,9
Slået med knytnæve	0,4	1,4	0,7	1,6
Slået med en genstand	0,5	1,0	0,5	1,8
Fået bank	0,4	1,2	0,6	1,7
Angrebet med kniv	0,1	1,1	0,1	1,3
Truet med våben	0,2	1,0	0,0	1,3
Udsat for andet voldeligt	0,5	1,2	0,7	1,9

Figur 10.15. Andel af drenge og piger, der inden for de sidste 12 måneder har oplevet vold mod søskende i deres hjem, fordelt på antal type af vold.

Vold uden for familien

De unges voldsudsættelse uden for deres hjem blev belyst ud fra to spørgsmål:

"Er du nogensinde før du fyldte 15 år blevet slået eller overfaldet uden for dit hjem?"

"Er du inden for de sidste 12 måneder blevet udsat for at blive slået eller overfaldet uden for dit hjem?"

Spørgsmålene blev besvaret af 1.798 drenge og af 1.818 piger, svarende til henholdsvis 96 pct. af de drenge og 97 pct. af de piger, som havde sagt /a til at besvare spørgsmål om konflikter og vold. Af disse drenge og piger havde hver fjerde af drengene og hver syvende af pigerne "nogensinde" været udsat for vold uden for hjemmet og henholdsvis hver syvende dreng og noget mindre end hver tiende pige havde været udsat for en sådan vold inden for de sidste 12 måneder (Figur 10.16).

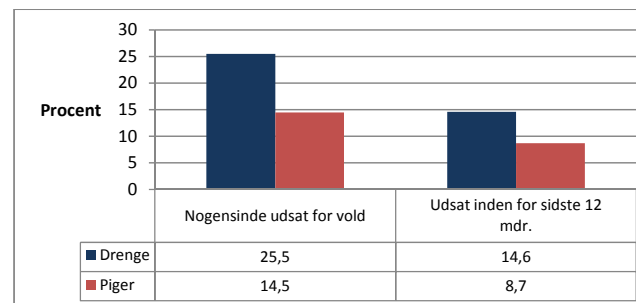
Blandt de unge er der beskeden forskel i andelen af unge af ikke-vestlig herkomst og af dansk/vestlig herkomst, der rapporterer at have været udsat for vold uden for hjemmet "nogensinde", henholdsvis 23 pct. og 20 pct., og det er den samme andel, 11 pct., der har været udsat for vold inden for de sidste 12 måneder (Figur 10.17).

Voldsudøver til vold uden for familien

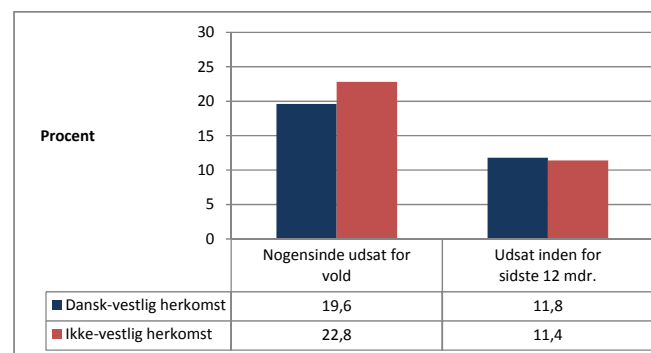
De i alt 722 unge, der har angivet at være blevet slået eller overfaldet "nogensinde", blev spurgt om, hvem der havde udøvet volden imod dem. Da de unge kan været blevet overfaldet flere gange og af flere forskellige personer, var det muligt at afgive flere svar.

Voldsudøveren var hyppigst en ukendt person, 42 pct., en "anden" person, 35 pct., eller en ven, 30 pct. Piger rapporterer hyppigere end drenge, at volden var udøvet af ven, henholdsvis 33 pct. og 28 pct., og der er især kønsforskil vedrørende kæreste, 8 pct. af piger mod 1 pct. af drenge, idet kun fem drenge mod 25 piger angiver en kæreste som voldsudøveren til "nogensinde vold". I alt 19 drenge, 4 pct. angiver, at de "nogensinde" har været udsat for vold fra politi, mod kun fire piger, 1,5 pct. (Tabel 10.5).

Figur 10.16. Andel af drenge og piger der nogensinde og inden for de sidste 12 måneder har været udsat for vold.

Figur 10.17. Andel af unge af dansk/vestlig og ikke-vestlig herkomst, der nogensinde og inden for de sidste 12 måneder har været udsat for vold uden for hjemmet.

Tabel 10.5. Hvem har nogensinde udsat de unge for vold, fordelt på køn.

	Drenge (N=458)		Piger (N=264)		Total (N=722)	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvem udsatte dig for volden? (mulighed for flere svar)						
Kæreste	5	1,1	21	8,0	26	3,7
Ven	127	28,3	87	33,2	214	30,1
Slægtning	11	2,5	15	5,7	26	3,7
Lærer	7	1,6	1	0,4	8	1,1
Pædagog	3	0,7	1	0,4	4	0,4
Træner	3	0,7	1	0,4	4	0,4
Politi	19	4,2	4	1,5	23	3,2
Anden person	161	35,9	87	33,2	248	34,9
Ukendt person	201	44,8	97	37,0	298	41,9

Den seneste vold

I alt 421 unge, 15 pct. af drenge og 9 pct. af piger rapporterede at være blevet slået eller overfaldet inden for de sidste 12 måneder, heraf oplyste størstedelen, 73 pct. at det kun var sket én enkelt eller to gange, mens knap 4 pct. var slået eller overfaldet 10 eller flere gange i det seneste år.

Disse unge udsat for vold i det seneste år blev spurgt om den seneste voldsepisode ud fra spørgsmålet:

”Hvad blev du udsat for sidste gang det skete?”

Der var mulighed for at svare på fire forskellige typer vold, skub/slag med flad hånd, spark/knytnæveslag, smidt mod væg eller andet, kværkningsforsøg/våbenoverfald og andre former for vold. Der kunne afgives svar om mere end en type vold.

Den seneste voldsoplevelse har for pigernes vedkommende oftest haft karakter af mild vold, således svarer knap 60 pct. af de 159 piger, at de blev skubbet, rystet eller slået med flad hånd. De 262 drenge rapporterer derimod oftest at være blevet sparket, slået med knytnæve eller en genstand, knap 55 pct.. I alt 13 pct. af de drenge og 20 pct. af de piger, der rapporterede voldsudsættelse inden for de sidste 12 måneder, angav, at de sidste gang var blevet smidt mod en væg, ned ad en trappe eller lignende grovere vold. Enkelte af de unge, 14 drenge og 2 piger var forsøgt kværket eller blev angrebet med et våben (Tabel 10.6).

Knap hver tredje havde fået mindre fysiske skader (blodudtrædninger, hudafskrabninger og sår). Men der blev rapporteret 38 mere alvorlige skader blandt drengene og 27 blandt pigerne, inklusive knoglebrud, mistet bevidsthed eller anden alvorlig skade (Tabel 10.7).

Tabel 10.6. Karakter af volden sidste gang det skete blandt 262 drenge og 159 piger udsat for vold.

Sidste gang det skete...	Drenge (N=262)		Piger (N=159)		Total (N=421)	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvad skete der? (mulighed for flere svar)						
Skubbet, rystet eller slået med flad hånd	102	39,84	92	59,0	194	47,1
Sparket, slået med knytnæve eller genstand	140	54,7	61	39,1	201	48,8
Smidt mod en væg, ned ad trapper eller lign.	32	12,5	30	19,23	62	15,1
Forsøgt kværket, angrebet med kniv eller et andet våben	14	5,5	2	1,3	16	3,9
Andet	64	25,0	40	25,6	104	25,2
Blev du skadet?						
Ja	76	29,2	52	32,7	128	30,6
Nej	184	70,8	107	67,3	291	69,5

Tabel 10.7. Skadestype ved seneste voldsudsættelse, fordelt på køn. Antal og andel.

Sidste gang det skete...	Drenge (N=76)		Piger (N=52)		Total (N=128)	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvilken skade (mulighed for flere svar)?						
Et blå mærke eller hudafskrabning	45	61,6	36	70,6	81	65,3
Et stort blå mærke eller dybe sår	31	42,5	19	37,3	50	40,3
Knoglebrud eller tand slået ud	14	19,0	1	2,0	15	12,0
Indre skader	3	4,1	5	9,80	8	6,5
Slået bevidstløs	10	13,7	14	27,5	24	19,4
Andet alvorligt	11	15,1	7	13,7	18	14,5

Sted for vold og voldsudøver ved seneste vold

Det seneste voldstilfælde blev også belyst ud fra spørgsmål om, *hvor det havde fundet sted, hvem der var voldsudøver, og om der havde været alkohol eller stoffer indblandet.*

Volden/overfaldet er oftest sket på et offentligt sted, såsom på gaden, i en park, ved en koncert eller idrætsbegivenhed. Der er en større andel af pigerne, 17 pct., end af drengene, 6 pct., som har været udsat for vold i deres eget eller gerningspersonens hjem, heri er ikke inkluderet tilfælde hvor gerningspersonen var deres forældre eller søskende. Andelen af drengene og pigerne, som var udsat for vold i skolen eller på skolevejen, er stort set lige stor (Tabel 10.8).

De unges angivelser af gerningsperson/voldsudøver svarer, naturligvis i det væsentlige, til hvad de angav på spørgsmål om gerningsperson ved spørgsmål om "nogensinde" udsat for vold uden for hjemmet. Over to tredjedele af drengene og knap 60 pct. af pigerne angiver, at gerningspersonen var en ukendt person eller en anden ikke nærmere angivet person. Venner er den tredje mest rapporterede gerningsperson for både drenge og piger, henholdsvis 16 pct. af drengene og 24 pct. af pigerne svarer, at det var en ven, der slog eller overfaldt dem sidste gang dette skete, og 10 pct. af pigerne mod knap 1 pct. af drengene, at gerningspersonen sidste gang var en nuværende eller tidligere kæreste. To piger mod ni drenge angiver, at gerningspersonen var fra politiet.

Hovedparten af gerningspersonerne, for både drengene og pigernes vedkommende, var personer omkring deres egen alder, for 62 pct. af drengene og 60 pct. af pigerne en 15-17-årig, og for 22 pct. en person, der var ældre end 17 år (Tabel 10.8).

Påvirkning af stoffer og alkohol

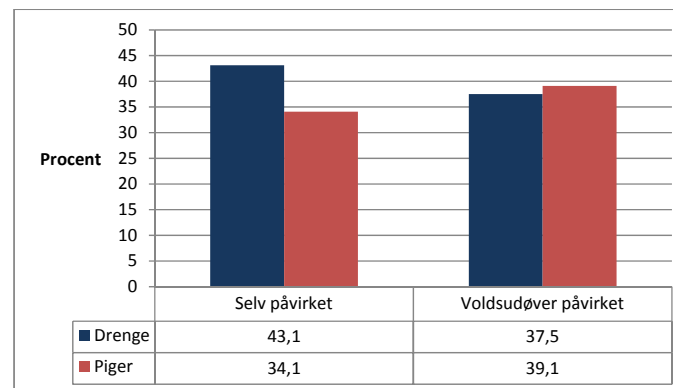
En relativ stor andel af de unge oplyser, at voldsudøveren var påvirket af alkohol eller stoffer ved overfaldet, 38 pct. af drengene og 39 pct. af pigerne. Men 25 pct. af drengene og 16 pct. af pigerne ved ikke, om gerningspersonen var påvirket. Besvarelsene, "Ved ikke", er ikke vist på Figur 10.18.

De unge er også blevet spurgt, om de selv var påvirket af stoffer og/eller alkohol, det var 43 pct. af drengene og 34 pct. af pigerne (Figur 10.18).

Tabel 10.8. Sted for vold og voldsudøvers alder sidste gang 262 drenge og 159 piger blev slået eller overfaldet.

Sidste gang det skete...	Drenge (N=262)		Piger (N=159)		Total (N=421)	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hvor skete det? (grupperet i tre kategorier)						
Hjemme eller andens hjem	16	6,2	26	16,6	42	10,1
Offentligt sted	204	79,1	109	69,4	313	75,4
Ved skole eller skolevej	38	14,7	22	14,0	60	14,5
Hvor gammel var gerningspersonen?						
Under 12 år	0	0	1	0,6	1	0,2
12-14 år	17	6,6	17	10,7	34	8,1
15-17 år	160	61,8	96	60,4	256	61,2
18-24 år	40	15,4	19	12,0	59	14,1
25-39 år	14	5,4	8	5,0	22	5,3
40 år eller ældre	4	1,5	8	5,0	12	2,9
Ved ikke	24	9,3	10	6,3	34	8,1

Figur 10.18. Voldsudøverens mulige påvirkning af alkohol og/eller stoffer og angivelse om de unges egen påvirkning. Andel fordelt på svar fra 262 drenge og 159 piger om seneste voldsudsættelse.

Har du fortalt det til nogen?

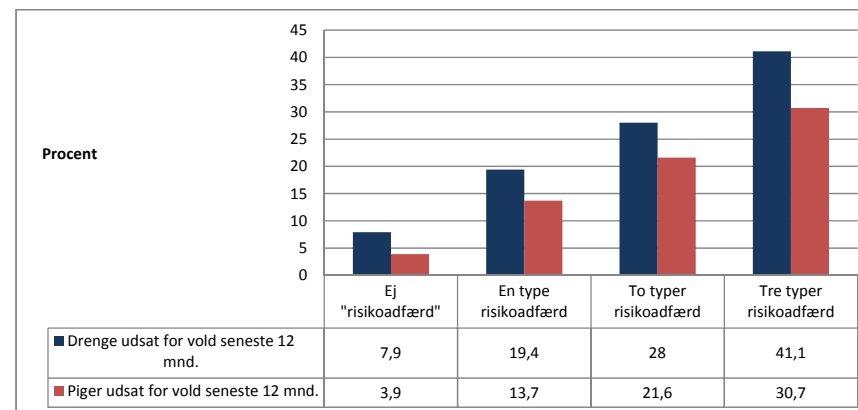
De fleste unge, som har været udsat for vold uden for familien, har fortalt om det til en anden, 80 pct. af både drengene og pigerne. Men der er en større andel af drengene end af pigerne, der ikke har svaret på spørgsmålet. De unge har først og fremmest fortalt deres familie og venner om volden eller overfaldet, men ca. hver femte har fortalt om det seneste overfald til voksne professionelle, såsom en lærer, træner, sundhedsplejerske eller politiet. Kæresten har i omkring hvert fjerde tilfælde hørt om hændelse (data ikke præsenteret).

Risikofaktorer for vold uden for hjemmet

Analyseres de unges voldsudsættelse inden for de seneste 12 måneder i forhold til "risikoadfærd", som at ryge, drikke alkohol to eller flere gange om ugen eller at ryge hash, viser der sig en stærk sammenhæng. Figur 10.19 viser, at der blandt unge med egen risikoadfærd, især blandt drengene, er en markant højere andel, som har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder.

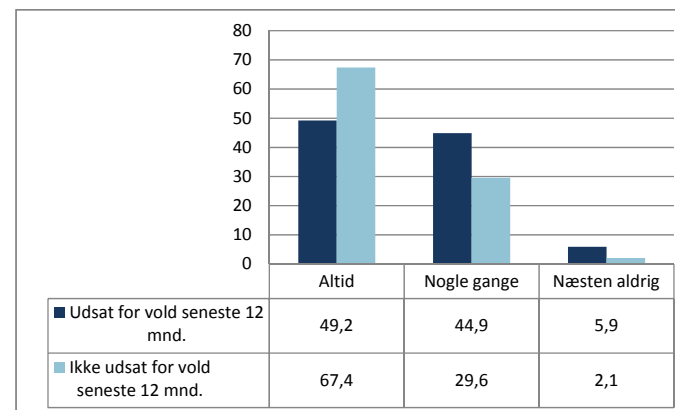
Der er også en markant sammenhæng mellem de unges voldsudsættelse og de unges vurdering af deres forældres viden om deres fritidsliv. Unge der har været udsat for vold inden for det seneste år, mener sjældnere end ikke voldsudsatte unge, at deres forældre altid ved hvem de er sammen med i deres fritid. Således mener $\frac{2}{3}$ af unge, der *ikke* har været udsat for vold de seneste 12 måneder, at deres forældre *altid* ved hvor de er i fritiden, mod knap halvdelen af unge, der har været udsat for vold (Figur 10.20).

Figur 10.19. Andel af drenge og piger der har været udsat for vold i relation til egen risikoadfærd.

Risikoadfærd er defineret som tobaksrygning, alkohol indtag mindst to gange ugentlig samt hashrygning.

Figur 10.20. De unges vurdering af deres forældres viden om, hvem de er sammen med i fritiden i forhold til andele, der har og ikke har været udsat for vold de seneste 12 måneder.

11. Belastende oplevelser inden for det seneste år.

Unge udvikling og trivsel kan være påvirket af belastende oplevelser. Belastende oplevelser er i modsætning til kroniske vanskeligheder som regel af kort varighed og med et veldefineret start- og sluttidspunkt. Virkningen af disse oplevelser kan imidlertid være både langvarig og omfattende. Belastende oplevelser antages i lighed med kroniske lidelser eller sociale belastninger at have betydning for en persons fysiske og psykiske helbred og trivsel (35).

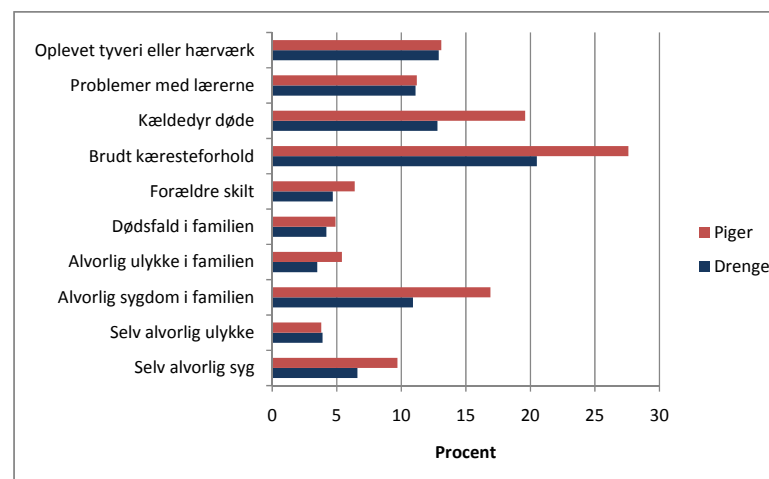
I denne undersøgelse er omfanget af belastende oplevelser blevet belyst med udgangspunkt i de samme spørgsmål som blev anvendt i 2002-undersøgelsen. De unge er blevet spurgt om de inden for det seneste år har oplevet en eller flere af ti forskellige begivenheder, som vist i Figur 11.1.

Knap 60 pct. af de unge (54 pct. drenge og 64 pct. piger) oplyser at have haft en eller flere af de belastende oplevelser i løbet af det seneste år.

Hver femte dreng og hver fjerde pige har i løbet af det seneste år oplevet at have brudt med en kæreste. Ligeledes rapporterer en markant større andel af pigerne end drenge at have haft kæledyr som døde, henholdsvis 20 pct. af pigerne og 13 pct. af drengene, samt at et nært familiemedlem, har været alvorligt syg i det seneste år, 17 pct. af pigerne og 11 pct. af drenge.

Godt 11 pct. af både drengene og pigerne svarer, at de har haft alvorlige problemer i skolen med lærerne, mens knap 5 pct. oplyser, at der har været dødsfald i deres nærmeste familie i løbet af det seneste år (Figur 11.1).

Figur 11.1. Andel af drenge og piger som har haft belastende oplevelser i det seneste år.

12. De unges ulovlige handlinger og antisociale adfærd

Omfanget og karakteren af danske unges antisociale adfærd og ulovlige handlinger er velbelyst i tidligere kriminologiske undersøgelser, specielt Flemming Balvigs undersøgelser (36-38). I den aktuelle undersøgelse er der medtaget syv spørgsmål, der kan belyse de unges adfærd i forhold til at have begået ulovlige handlinger inden for de sidste 12 måneder. Derved kan vi sammenligne de unges egen adfærd i forhold til anden risikoadfærd og til deres risiko for overgreb, såvel seksuelle overgreb som verbal og fysisk vold.

Der blevet stillet spørgsmål om syv forskellige former for adfærd inden for de seneste 12 måneder:

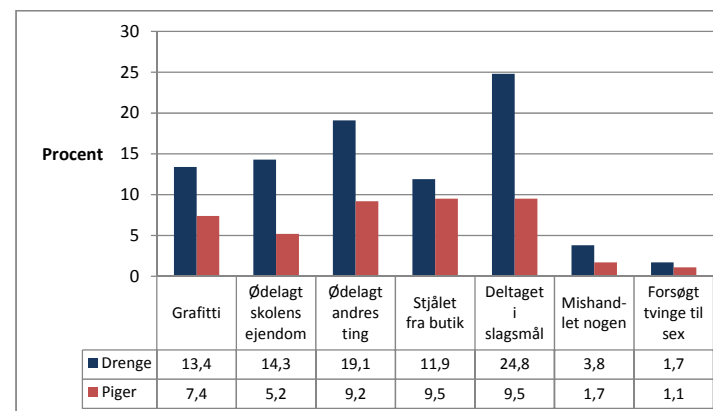
1. Lavet tags eller graffiti
2. Med vilje ødelagt skolens ejendom eller bygninger
3. Med vilje ødelagt andres ting
4. Stjålet fra en butik eller en kiosk
5. Deltaget i slagsmål
6. Mishandlet nogen
7. Forsøgt at tvinge nogen til sex.

Der kunne svares: *Nej, én gang, 2-4 gange, 5 gange eller mere.*

Det kan diskuteres, hvad antisocial adfærd omfatter på forskellige alderstrin. Der er enighed om, at det kommer til udtryk på forskellige måder i løbet af barndom og ungdom, men at forskellige adfærdsformer på forskellige alderstrin formentlig tilhører samme klasse af fænomener. For at få et dækkende billede af antisocial adfærd i ungdomsårene ville det ideelle formentlig være oplysninger fra forældre og lærere (om antisociale adfærdsproblemer), en psykologisk/psykiatrisk udredning (om symptomer på diagnosen adfærdsforstyrrelse), oplysninger fra de unge selv (om selvrapporeret kriminalitet), oplysninger fra politiet og domstolene (om arrestationer og domfældelser) samt informationer fra den unges bekendte (om hvad de ved om den unges eventuelle aggressivitet, kriminalitet og stofmisbrug).

I nærværende undersøgelse stammer alle oplysninger om ulovlig/antisocial adfærd fra den unge selv, og der er ikke mulighed for at kontrollere, om nogen har underdrevet og andre overdrevet deres antisociale adfærd. Det er dog almindeligt antaget, at drenge og mænd udviser mere antisocial adfærd end piger og kvinder (39). Vore resultater præsenteret i Figur 12.1 bekræfter dette. Der er markante kønsforskelle for alle faktorer undtagen at have stjålet fra butik og at have tvunget nogen til sex.

Figur 12.1. Andel af drenge og piger, der rapporterer at have udvist forskellige ulovlige handlinger og asocial adfærd inden for de seneste 12 måneder.

13. Særligt udsatte unge

En mindre gruppe af de unge bliver både udsat for seksuelle overgreb og forskellige former for fysisk vold og kan betegnes som en særlig udsat gruppe. I kapitel 7 blev beskrevet, at 5 pct. af drengene og 22 pct. af pigerne har rapporteret uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller seksuelle kontakter/erfaringer med voksne, dvs. personer der var mindst 5 år ældre end de selv. Inden for de seneste 12 måneder har 17 pct. af drengene 16 pct. af pigerne været udsat for fysisk vold, når vold i familien og uden for familien belyses samlet (kapitel 9).

Denne gruppe af de unge kan betegnes som særligt udsatte unge. Det er de unge, der har været udsat både for seksuelle overgreb fra enten jævnaldrende eller voksne og har været ofre for fysisk vold i familien eller uden for familien. Skældud, hån og trusler (ikke-fysisk vold) fra forældre indgår ikke i denne sammenhæng.

Figur 13.1 viser, at 1,7 pct. af drengene og 6,2 pct. af pigerne både har rapporteret mindst ét seksuelt overgreb, dvs. fra jævnaldrende og/eller fra voksne og mindst én form for fysisk vold fra forældre og/eller ikke-familære relationer.

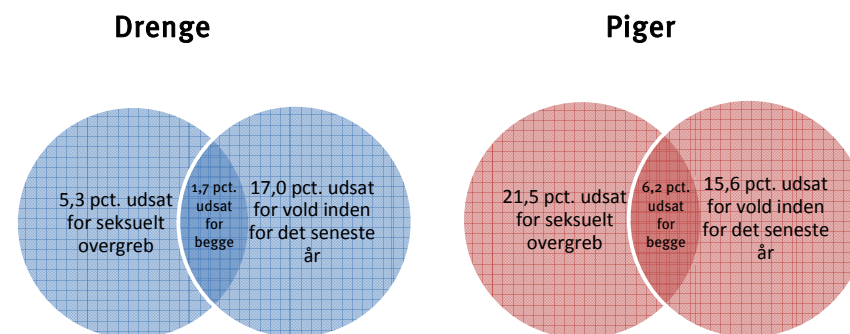
Det omfatter i alt 128 unge, 25 drenge og 99 piger og 4 med uoplyst køn.

Risikofaktorer for særligt udsatte unge

Det er undersøgt, om der er særlige karakteristika for gruppen af særligt udsatte unge, dvs. de 128 unge der har oplevet både seksuelle overgreb og fysisk vold. En sådan beskrivelse kan bidrage til at forebygge overgreb mod børn og unge ved en tidlig opsporing af særligt udsatte unge og en målrettet indsats over for disse unge.

I de følgende afsnit sammenlignes gruppen af særligt udsatte unge med øvrige unge, dvs. der indgår alle, der har svaret på spørgsmål om seksuelle erfaringer og vold og konflikter, og blandt ”øvrige unge” kan der indgå nogle, der har oplevet enten seksuelle overgreb eller vold. Der inddrages en række faktorer relateret til de unges familiære forhold, sociale relationer og egne ulovlige handlinger, som er blevet beskrevet i tidligere kapitler.

Figur 13.1. Andelen af drenge og piger, der har været udsat for et seksuelt overgreb (fra voksne eller jævnaldrende), som har oplevet fysisk vold i og uden for hjemmet, og andelen der har været udsat for begge dele.

Familiefaktorer

Familiens socioøkonomiske status defineres som regel ud fra forældres uddannelse, erhvervsstatus og familiens økonomi. Der indgår her de unges vurdering af familiens økonomi, da de unges oplysninger om forældres uddannelse og arbejde var usikre. Oplysninger om alkoholmisbrug i nærmeste familie, forældres viden om de unges omgangskreds og fortrolighed med mor indgår også i analyserne af sammenhænge mellem familiære faktorer og særlig risiko for overgreb. Resultaterne understreger betydningen af familien for unges udsathed.

Økonomi

De særligt udsatte unge vurderer oftere deres families økonomi til at være vanskelig sammenlignet med de øvrige unge (Figur 13.2). Tre fjerdedele af de øvrige unge vurderer således deres familie økonomi til at være *rigtig god* eller *ganske god*, mens dette vurderes af mindre end to tredjedele af de udsatte unge. Der er også næsten dobbelt så mange udsatte unge end øvrige unge, som ikke har kunnet vurderer deres families økonomiske situation.

Alkoholmisbrug i familien

De unges erfaring om alkoholmisbrug i den nærmeste er også markant forskellig i de to grupper af unge. Andelen blandt særligt udsatte unge er over dobbelt så stor, sammenlignet med andelen blandt øvrige unge ($p < 0.0001$). Blandt særligt udsatte unge har knap halvdelen, 46,9 pct., oplevet alkoholmisbrug i den nærmeste familie mod hver femte af de øvrige unge, 20,5 pct.

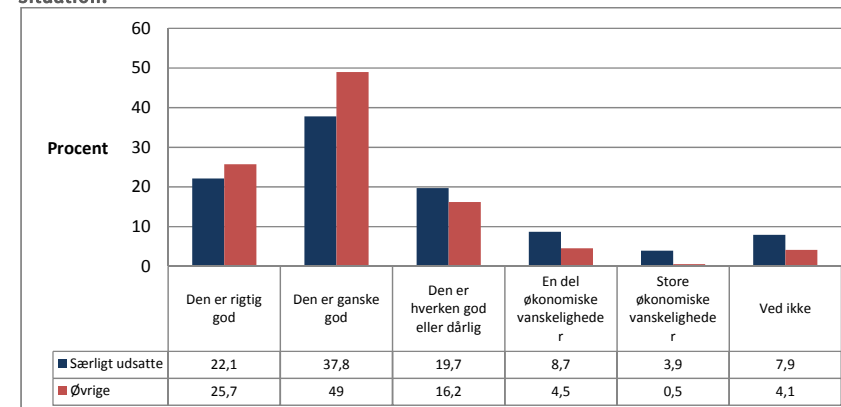
Forældres kendskab til de unges fritid

En mindre andel af særligt udsatte unge, 45 pct., end af øvrige unge, 66 pct., vurderer, at deres forældre *altid* ved hvem de er sammen med i fritiden. Under halvdelen af de udsatte unge svarer, at deres forældre *altid* har viden om hvem de er sammen med i fritiden. Ingen af de udsatte unge svarer, at de *ikke er sammen med nogen i fritiden*, mens 1 pct. af de øvrige unge svarer dette (Figur 13.3).

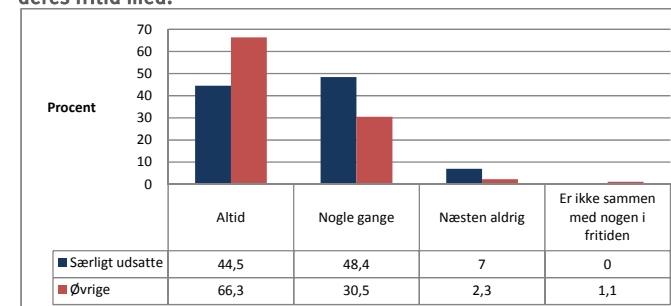
Fortrolighed med mor

Der er også en stærk sammenhæng mellem lav fortrolighed med mor og at være særligt udsat. Mens knap 16 % af de øvrige unge svarer, at de har *svært* eller *meget svært* ved at tale med deres mor hvis de har problemer, er andelen dobbelt så høj, knap 34 pct., blandt de særligt udsatte unge (Figur 13.4).

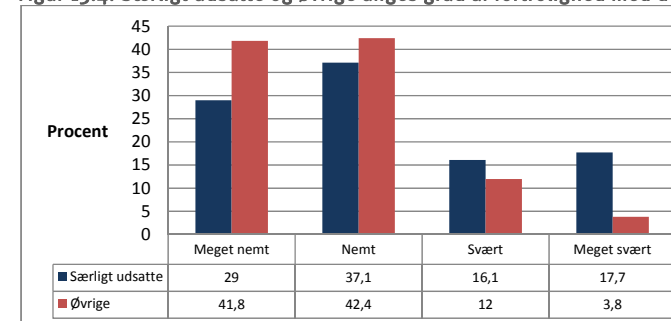
Figur 13.2. Særligt udsatte og øvrige unges egen vurdering af deres families økonomiske situation.

Figur 13.3. Forældres viden om, hvem særligt udsatte unge og øvrige unge tilbringer deres fritid med.

Figur 13.4. Særligt udsatte og øvrige unges grad af fortrolighed med deres mor.

De unges egen adfærd

De unges omgangskreds, deres eget forbrug af alkohol, hash/marihana og tobaksrygning samt asocial adfærd kan have sammenhæng med risikoen for at blive udsat for fysisk vold og seksuelle overgreb.

Venner/omgangskreds

De særligt udsatte unge tilbringer en større del af deres fritid på offentlige steder, såsom gadehjørner, caféer eller indkøbscentre, sammenlignet med de øvrige unge. De er tilsvarende oftere end øvrige unge i fritiden sammen med en gruppe venner og sjældnere sammen med familien (Figur 13.5).

De har oftere ældre venner end de øvrige unge. Knap 40 pct. af de særligt udsatte unge svarer, at de venner, som de oftest er sammen med, er ældre end dem selv, og knap 6 pct. svarer, at deres venner er voksne, dvs. over 18 år. Blandt de øvrige unge er der knap 14 pct., som angiver, at deres venner er ældre end dem selv, og kun godt 1 pct. at deres venner er voksne.

Egen risikoadfærd

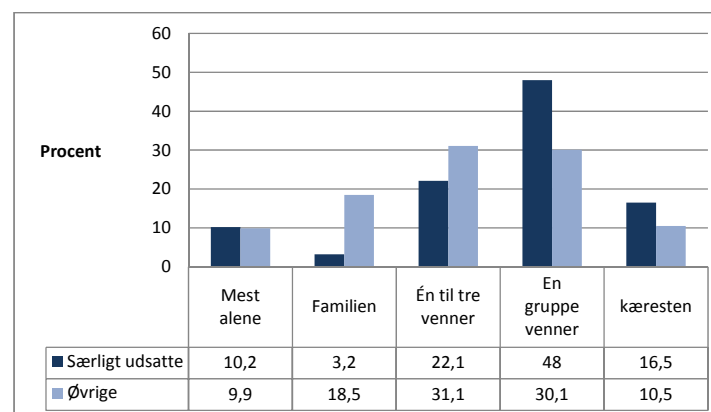
Knap hver femte af de særligt udsatte unge har en markant risikoadfærd dvs. de både ryger, drikker hyppigt alkohol og har erfaring med hash mod 1 ud af 20 af de øvrige unge. Trefjerdedele af de særligt udsatte unge enten ryger, drikker ofte alkohol og/eller har røget eller ryger hash/marihuana (Data ikke præsenteret).

Asocial adfærd

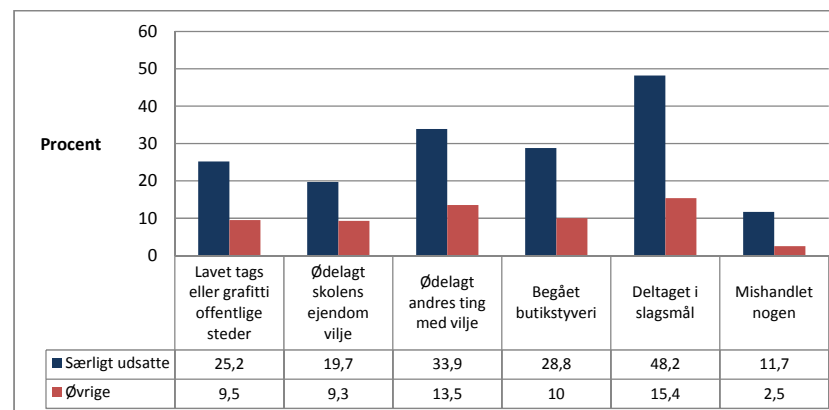
Der er markant sammenhæng mellem at begå ulovlige handlinger og være særligt udsat, dvs. have oplevet både seksuelle overgreb og fysisk vold. Det gælder for alle typer af ulovlige handlinger.

Der er op til tre gange så stor andel af særligt udsatte unge end af øvrige unge, der rapporterer sådanne handlinger inden for de seneste 12 måneder. Knap halvdelen af de særligt udsatte unge har været i slagsmål i de seneste 12 måneder, mens det kun gælder for ca. hver syvende af de øvrige unge. Dobbelt så stor andel af særligt udsatte unge har ødelagt skolens ejendom og knap tre gange så stor andel har begået butikstyveri sammenlignet med øvrige unge (Figur 13.6).

Figur 13.5. Hvem de unge oftest er sammen med i deres fritid, fordelt på særligt udsatte unge og øvrige unge.

Figur 13.6. Andel af særligt udsatte og øvrige unge, der har begået forskellige ulovlige handlinger i de seneste 12 måneder.

Samlet kan det konkluderes, at unge, der har været udsat for vold enten fra forældre eller uden for familien, og som også har været udsat for en eller flere former for seksuelle overgreb, adskiller sig fra øvrige unge på en lang række områder. De rapporterer oftere økonomiske vanskeligheder og alkoholproblemer i den nærmeste familie og har selv hyppigere en sundhedsmæssig risikoadfærd. De har en mindre grad af fortrolighed med deres mor, og deres forældre ved mindre ofte, hvem de unge er sammen med i deres fritid. Noget der også afspejler sig i, at disse unge i mindre grad er sammen med deres familie i fritiden end andre unge, og oftere opholder sig på offentlige steder. De særligt udsatte unge har oftere ældre venner end de øvrige unge.

Det skal understreges, at det ikke er alle særligt udsatte unge, der kan karakteriseres ved de beskrevne familiære og personlige faktorer. For en stor andel af de særligt udsatte unge er der ikke nogen sammenhæng med familiære risikofaktorer og egen risikoadfærd. Det er heller ikke entydigt muligt at identificere unge, der er i særlig risiko for overgreb alene ud fra de beskrevne faktorer.

Som bl.a. fremhævet af Morten Ejrnæs(40), er det evident, at selv om et barn eller ung udviser antisocial adfærd på et givent tidspunkt, er der ikke mere end 50 pct. risiko for, at barnet får sociale problemer senere i ungdommen. Selv alvorlige risikofaktorer som ulovlig adfærd og/eller antisocial adfærd kan altså ikke bruges til meningsfuld forudsigtelse på det individuelle niveau. Men kendskab til sådanne risikofaktorer kan bidrage til en målrettet indsats på samfundsplan.

14. Unges psykiske trivsel, sårbarhed og modstandskraft

De fleste unge i Danmark trives og har generelt en god livskvalitet til sammenligning med unge i mange andre lande. Udviklingen fra barn til ung forløber som regel godt, de unge får støtte fra omgivelserne og formår at bruge deres evner til at tilpasse sig de skiftende livsvilkår. Men der kan være stor forskel på unges reaktioner på belastninger og dermed forskel i deres trivsel, selv når de tilsyneladende lever under nogenlunde ens vilkår og udsættes for de samme risici. Risikoen for trivselsproblemer er i høj grad afhængig af den unges egen sårbarhed og modstandskraft.

Vi har medtaget en række spørgsmål, der er anvendt i andre spørgeskemaundersøgelser blandt børn og unge, og som er velegnede til at vurdere de unges sårbarhed og modstandskraft, dvs. deres styrker og svagheder ud fra deres svar om deres egen adfærd, emotionelle problemer, forhold til kammerater og til omgivelserne generelt. Der er anvendt spørgsmål fra tre forskellige spørgeskemaer som beskrevet i kapitel 3.

Der er for det første anvendt 25 spørgsmål fra SDQ, dvs. Goodmans Strengths and Difficulties Questionnaire, der bla. tidligere er anvendt i svenske ungdomsundersøgelser (Svedin & Pribe, 2008). Dernæst en modifikation af 8 spørgsmål fra en forløbsundersøgelse i New Zealand, Christchurch Health and Development Study (27), som er velegnet til at vurdere ængstelighed og depression. Disse spørgsmål indgik også i den tidligere danske undersøgelse af unges trivsel i 2002 (42). Endelig indgår der 26 spørgsmål fra en modificeret udgave af Hopkins Symptom Checklist, HSCL25.

De 25 spørgsmål i SDQ blev stillet i forbindelse med temaet om fritid og samvær med andre unge og blev indledt med en orientering om, at de næste spørgsmål omhandlede egne styrker og svagheder. Tabel 14.1 viser formuleringen af de 25 spørgsmål, som her er inddelt i fem kategorier:

1. Adfærdsproblemer
2. Opmærksomhedsforstyrrelser
3. Emotionelle problemer
4. Kammeratproblemer
5. Prosocial adfærd.

I undersøgelsen blev de unge præsenteret for en anden – mere tilfældig rækkefølge af spørgsmålene (Appendiks 1, Spørgeskema).

Svarmulighederne er for hvert spørgsmål: *Passer ikke; passer delvis* eller *passer godt*.

Sætningerne med blå skrift/kursiv scores omvendt.

Spørgsmålene fra SDQ blev besvaret af 99 pct. af drengene og ligeledes 99 pct. af pigerne. Der er markante kønsforskelle i hyppigheden af alle de rapporterede psykiske problemer. En større andel af pigerne end drengene angav problemer især inden for emotionelle vanskeligheder. (Tabel 14.1). Lidt over hver femte pige mod hver tolvte dreng angav hyppigt at være bekymret og en fire gange så stor andel af piger end drenge var tit ked af det og lige ved at græde.

Der var ikke nogen større kønsforskel i rapporteringen af adfærdsproblemer, opmærksomhed eller kammeratproblemer. Omtrent den samme andel af drenge og piger havde et godt forhold til kammerater. Det var relativt få, der angav at de blev mobbet, 2 pct. af drenge og 3 pct. af piger, dvs. de har angivet, at udsagnet passede godt. En større andel angav, at udsagnet passede delvis, 11 pct. af drenge og 8 pct. af piger.

Der er derimod betydelige kønsforskelle i social adfærd, idet pigerne meget hyppigere end drengene angav, at de var opmærksomme på andres behov, fx tog hensyn til andre, tilbød hjælp og var gode mod yngre børn (Tabel 14.1).

Tabel 14.1. Svarprocenter på SDQ-spørgsmålene blandt drenge og piger

	Drenge Procent			Piger Procent		
	Passer ikke	Passer delvis	Passer godt	Passer ikke	Passer delvis	Passer godt
ADFÆRDSPROBLEMER						
Jeg kan blive meget vred og tit hidsig	55	35	10	46	39	15
<i>Jeg gør som regel hvad jeg får besked på</i>	6	61	33	6	58	36
Jeg slås ofte. Jeg kan få andre til at gøre det jeg siger at de skal	82	15	3	91	7	2
Jeg bliver tit beskyldt for at lyve eller snyde	73	22	5	87	9	4
Jeg tager ting som ikke er mine	89	8	3	93	4	3
OPMÆRKSOMHEDSFORSTYRELSE						
Jeg er rastløs (svært ved at holde mig i ro)	49	39	12	53	37	10
Jeg har altid uro i kroppen og svært ved at sidde stille	56	33	11	52	28	10
Jeg har svært ved at koncentrere mig	46	43	11	47	42	11
<i>Jeg tænker mig om, før jeg gør noget</i>	7	58	35	8	58	36
<i>Jeg gør ting færdige, og er god til at koncentrere mig</i>	13	59	28	15	56	29
EMOTIONELLE PROBLEMER						
Jeg har tit hovedpine, ondt i maven eller kvalme	76	19	5	49	36	15
Jeg er tit bekymret	56	36	8	32	47	21
Jeg er tit ked af det, trist eller lige ved at græde	85	12	3	55	33	12
Jeg bliver utryg i nye situationer og let usikker	49	41	10	37	47	16
Jeg er bange for mange ting, og nem at forskrække	82	15	3	58	32	9
KAMMERATPROBLEMER						
Jeg gør ting alene eller passer mig selv	46	43	11	46	44	10
<i>Jeg har mindst én god ven</i>	16	8	76	13	10	77
Mine jævnaldrende synes for det meste godt om mig	2	25	73	1	25	74
Jeg bliver tit mobbet eller drillet	87	11	2	89	8	3
Jeg har det bedre med voksne end med mine jævnaldrende	70	25	5	69	25	6
PROSOCIAL ADFÆRD						
Jeg forsøger at tage hensyn til andre. Tænker over hvordan de har det	2	40	58	1	23	76
Jeg deler tit med andre (slik, sodavand, blade eller lignende)	7	51	42	7	44	49
Jeg prøver at hjælpe hvis nogen er kede af det	6	50	44	2	23	75
Jeg er god mod yngre børn	6	37	57	4	24	72
Jeg tilbyder tit at hjælpe, hvis nogen har brug for det	5	57	38	3	43	54

Ud fra svarene på de 20 spørgsmål om problemer blev der konstrueret en overordnet problemskala, som har værdierne 0 til 40 ud fra, at svaret ”*passer ikke*” har værdien 0, svaret ”*passer delvis*” har værdien 1 og svaret ”*passer godt*” har værdien 2. De gennemsnitlige skilaværdier for drenge og piger er vist i Tabel 14.2.

Tabel 14.3 viser andelen af drenge og piger, der afviger fra flertallet, dvs. scorer højere end 90 pct. af henholdsvis drengene og pigerne (”cut off” ved 90 percentilen). Der er markante kønsforskelle på flere af skalaerne. På total problemscore overstiger 12,4 pct. af pigerne, men kun 8,8 pct. af drengene den beregnede tærskelværdi ($p < 0,001$). Der er størst kønsforskel vedrørende emotionelle problemer, hvor 17,6 pct. af piger mod 3,9 pct. af drenge er over tærskelværdi ($p < 0,001$).

Til gengæld er der flere drenge end piger med points over tærskelværdien for adfærdsproblemer ($p < 0,001$). Da drenge scorer højere på adfærdsproblemer end piger, er der som forventet tilsvarende flere drenge end piger der scorer lavt på prosocial adfærd ($p < 0,001$).

Men også vedrørende kammeratproblemer overstiger en højere andel af drenge end piger 90 percentilen, henholdsvis 16,0 pct. af drenge og 13,6 pct. af piger.

Sammenfattende viser de unges besvarelse af SDQ, at knap 9 pct. af drenge og lidt over 12 pct. af piger i 9. klasse angiver at have så mange problemer, at der er grund til at være bekymret for deres psykiske trivsel. Disse i alt knap 11 pct. af danske unge drenge og piger udgør formentlig en blandet gruppe: Nogle vil have haft problemer gennem hele opvæksten, for andres vedkommende er problemerne af midlertidig karakter, og for atter andre er det vanskeligheder, som falder sammen med pubertetens indtræden eller med de uønskede oplevelser de har været udsat for, herunder belastende familieforhold og seksuelle overgreb.

Men det er værd at bemærke, at det store flertal af unges selvvaluerede psykiske trivsel ikke giver anledning til bekymring.

Tabel 14.2. Gennemsnitlige skalaværdier for drenge og piger for samtlige psykiske problemer og for de fem kategorier af problemer og adfærd. Gennemsnit (og standardafvigelse) for drenge og piger på SDQ-skalaerne.

	Drenge (N = 1966)	Piger (N = 1922)
Total problemscore	8,95 (4,9)	10,17 (5,3)
Adfærdsproblemer	1,94 (1,6)	1,76 (1,5)
Opmærksomhedsproblemer	3,38 (2,3)	3,22 (2,3)
Emotionelle problemer	1,81 (1,7)	3,41 (2,3)
Kammeratproblemer	1,82 (1,7)	1,78 (1,6)
Prosocial adfærd	7,1 (1,9)	8,1 (1,6)

Tabel 14.3 Andel af alle unge og af drenge og piger, der overstiger tærskelværdien for problemscores ud fra 90 percentil på SDQ-skalaerne. Høj risiko: > 90 percentilen

	Cut-off	Alle Procent	Drenge Procent	Piger Procent
SDQ total problemscore	17 – 40	10,7	8,8	12,4
Adfærdsproblemer	4 – 10	13,6	15,5	11,5
Opmærksomhedsproblemer	6 – 10	16,6	16,3	16,7
Emotionelle problemer	6 – 10	10,7	3,9	17,6
Kammeratproblemer	4 – 10	14,9	16	13,6
Prosocial adfærd	4 – 0	5,5	8,0	2,9

Cut-off points ifølge 90 percentilen på SDQ-skalaerne og den procentvise andel af drenge og piger der scorer over 90 percentilen

Psykisk trivsel belyst ved Christchurchskalaen

I forbindelse med spørgsmål om trivsel og sundhedsvaner blev de unge stillet otte spørgsmål om symptomer på ængstelighed og depression. Der blev indledningsvist stillet følgende spørgsmål:

"Har du i det seneste år haft perioder på mindst to uger, hvor du har haft en eller flere af disse psykiske problemer?"

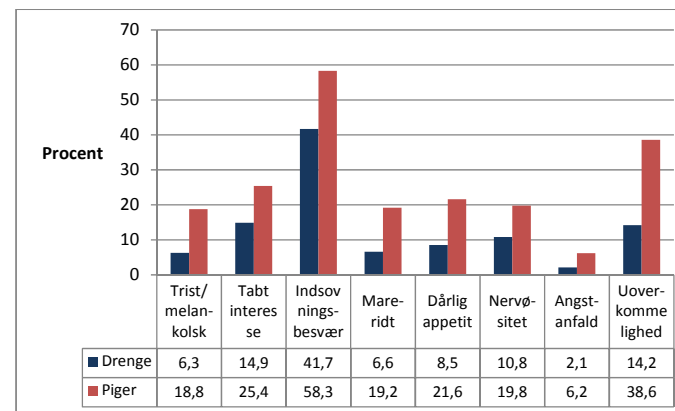
Der kunne svares "Ja, nej, måske og ved ikke" på følgende spørgsmål:

1. Har du følt dig trist, melankolsk eller deprimeret næsten hver dag?
2. Har du oplevet at have tabt interessen for de fleste ting, som du normalt kan lide?
3. Har du haft svært ved at falde i søvn om natten?
4. Har du haft mareridt om natten?
5. Har du haft dårlig appetit eller madlede?
6. Har du følt dig meget nervøs?
7. Har du haft angstanfald?
8. Har du følt, at alting var uoverkommeligt?

Spørgsmålene om psykiske problemer inden for de sidste to uger blev besvaret af 98 pct. af drengene og 99 pct. af pigerne. Det var relativt få af de unge, der ikke rapporterede mindst ét psykisk problem, 35 pct. af drengene og 13 pct. af pigerne. Det var således knap to ud af tre drenge og knap ni ud af ti piger, der angav ét eller flere symptomer på ængstelighed eller depression. Gennemsnitligt havde de unge angivet 3,7 symptomer på ængstelighed og depression, drengene 2,5 og pigerne 5,0 symptomer.

Der var således, som forventet, markante kønsforskelle i hyppigheden af alle de rapporterede psykiske problemer, specielt svarede pigerne langt hyppigere ja til uoverkommelighedsfølelse, angstanfald, mareridt og tristhed. Besvær med at falde i søvn, oplevet i mindst to uger i det seneste år, var det hyppigst rapporterede symptom (Figur 14.1).

Figur 14.1. Forekomsten af otte forskellige psykiske problemer i mindst to uger det seneste år blandt drenge og piger.

Modificeret Hopkins symptomcheckliste, HSCL25

Som afslutning på spørgsmål om trivsel og sundhedsadfærd blev de unge stillet spørgsmål om mulige problemer i hverdagen. De blev indledningsvist spurgt om de ville svare på sådanne spørgsmål, og de, der svarede */a* fik præsenteret spørgsmål om de inden for den sidste uge havde haft 26 forskellige problemer i dagligdagen, hvortil der kunne svares: *Nej, lidt, ret meget* eller *virkeligt meget*.

Ti af spørgsmålene vedrører tegn på angst:

1. Hovedpine
2. Rysteture
3. Svimmelhed
4. Nervøsitet
5. Bange uden grund
6. Bekymring
7. Hjertebanken
8. Anspændt eller stresset
9. Angst/panikanfald
10. Rastløshed, kan ikke sidde stille

I alt 14 spørgsmål vedrører tegn på depression:

1. Uoverkommelighed, mangler energi
2. Selvbekymringer
3. Dårlig appetit
4. Søvnbesvær
5. Let til gråd
6. Selvmordstanker
7. Følelse af håbløshed
8. Tristhed
9. Følelse af ensomhed
10. Følelse af at være fastholdt
11. Bekymring
12. Tabt interesse
13. Fornemmelse af at alt er besværligt
14. Fornemmelse af at være værdiløs

Der indgik derudover to spørgsmål om selvskadende adfærd:

1. Haft lyst til at skære i sig selv
2. Tilføjet sig selv fysisk skade.

Tabel 14.4 Svarfordelingen på de 26 spørgsmål i modificeret HSCL25 blandt drenge og piger.

	Drenge Procent				Piger Procent			
	Nej	Lidt	Ret meget	Virkelig meget	Nej	Lidt	Ret meget	Virkelig meget
Hovedpine	53	41	5	1	28	53	14	5
Rysteture	95	4	0	1	90	8	1	0
Svimmelhed	74	22	3	1	51	38	9	2
Nervøsitet	72	24	3	1	53	36	9	2
Bange uden grund	93	6	1	0	80	15	4	1
Bekymring	66	29	4	1	38	43	14	5
Hjertebanken	82	14	3	1	71	21	6	2
Anspændt eller stresset	69	23	6	2	45	36	14	5
Angst/panikanfald	97	2	0	1	92	6	1	1
Rastløshed, kan ikke sidde stille	73	21	4	2	70	22	5	3
Uoverkommelighed, mangler energi	70	23	5	2	45	35	13	7
Selvbekymringer	86	10	3	1	68	20	7	5
Let til gråd	93	6	1	0	56	26	11	7
Selvmordstanker	95	3	1	1	90	7	2	1
Dårlig appetit	86	12	1	1	69	22	6	3
Søvnbesvær	67	25	6	2	54	31	10	5
Følelse af håbløshed	86	10	3	1	62	25	9	4
Tristhed	76	19	3	2	42	39	14	5
Følelse af ensomhed	81	15	2	1	64	24	8	4
Følelse af at være fastholdt	92	5	2	1	80	13	4	3
Bekymring	75	21	3	1	47	39	9	5
Tabt interesse	80	16	3	1	71	22	5	2
Fornemmelse af at alt er besværligt	80	16	3	1	51	31	12	6
Fornemmelse af at være værdiløs	88	8	3	1	68	19	7	5
Haft lyst til at skære i dig selv	96	2	1	1	86	7	3	4
Har tilføjet dig selv fysisk skade	95	3	1	1	91	5	2	2

Det er relativt få af de unge, der slet ikke rapporterer nogen symptomer på angst eller depression, 24 pct. af drengene havde ikke haft nogen symptomer på angst i mindst to uger inden for det seneste år, mens det kun var 7 pct. af pigerne, der havde været uden angstsymptomer.

Der var tilsvarende betydelig kønsforskel i rapportering af symptomer på depression, idet ca. 90 pct. af pigerne rapporterede mindst ét symptom mod ca. 67 pct. af drengene.

Der var også markante kønsforskelle i angivelse af at have haft lyst til at skære i sig selv, henholdsvis 14 pct. af pigerne mod 4 pct. af drengene. Flertallet angav dog, at de kun havde haft "lidt lyst" dertil.

Det var knap hver tiende pige, der angav konkret at have skadet sig selv, og igen svarede hovedparten af disse piger "kun lidt". I alt angav 5 pct. af drengene, at de havde tilføjet sig selv fysisk skade, langt de fleste kun lidt skade (Tabel 14.4).

Selvmodstanker blev rapporteret af en to gange større andel af piger end drengene, 5 pct. af drengene mod 10 pct. af piger (Tabel 14.4).

Tabel 14.4 viser, at der også er betydelige kønsforskelle i andelen af unge, der angiver "ret meget" eller "virkelig meget" at have haft forskellige problemer i den sidste uge, som kan være symptomer på depression. Pigerne angiver fra to til fire gange hyppigere end drengene at have haft et eller flere af symptomerne, med størst kønsforskel i at have let til gråd.

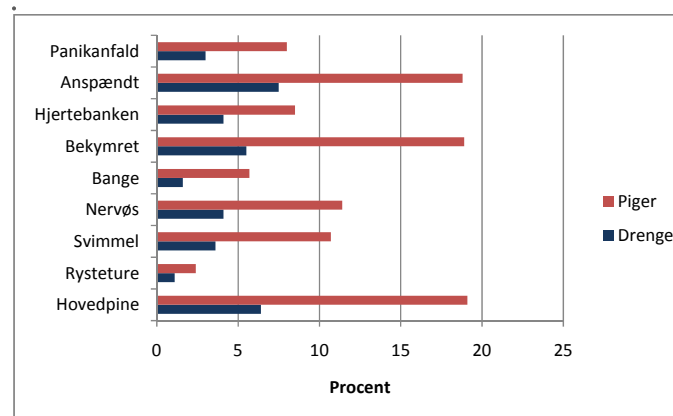
Angstproblemer i hverdagen

Figur 14.2 tydeliggør kønsforskellene i andelen af drengene og pigerne, der har svaret "ret meget" eller "virkelig meget" til de spørgsmål om problemer i dagligdagen, som kan være udtryk for angst. Symptomerne rapporteres to til tre gange hyppigere af piger end af drengene. Det er knap hver femte pige, der angiver at have haft hovedpine i den sidste uge mod ca. hver sekstende dreng, og der er en lignende kønsforskel i hyppigheden af at føle sig anspændt i dagligdagen.

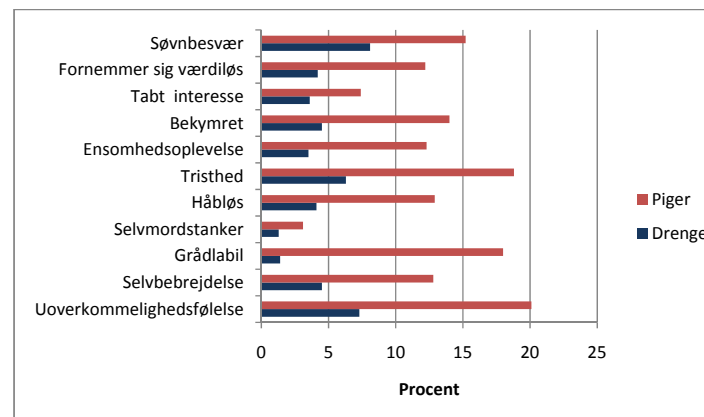
Depression

Der er tilsvarende markante kønsforskelle i hyppigheden af forskellige symptomer, der kan være tegn på depression, således angiver ca. tre gange større andel af pigerne end drengene at de har oplevet tristhed, uoverkommelighedsfølelse og tristhed i den sidste uge (Figur 14.3).

Figur 14.2. Andel af drenge og piger, der svarer *ret meget/virkeligt meget* på inden for den sidste uge at have haft problemer i dagligdagen, der kan være udtryk for angst (HSCL25; angst).

Figur 14.3. Andel af drenge og piger, der svarer *ret meget/virkeligt meget* på inden for den sidste uge at have haft problemer i dagligdagen, der kan være udtryk for depression (HSCL25; depression).

I lighed med SDQ skalaen kan der ud fra besvarelsen på forekomst af de forskellige problemer i dagligdagen beregnes en 90 percentil som skæringspunkt til at afgrænse højrisikogrupper. På den modificerede skala, der er anvendt i undersøgelsen, er grænsen mellem lav og høj risiko på den samlede skala (totalskala) på 24 points, og for problemer relateret til angst på 9 points og for problemer relateret til depression på 15 points.

Der er som beskrevet markante kønsforskelle i hyppigheden af alle de rapporterede psykiske problemer, pigerne scorede højere på alle spørgsmålene ($p < 0,001$) – men med mindst kønsforskel vedrørende rastløshed ($p < 0,05$). Drengene havde i gennemsnit 6,1 (SD, standard afvigelse 7,8) symptomer på totalskalaen, 2,8 (SD 3,2) på angst og 3,3 (SD 5,3) på depression. Pigerne havde i gennemsnit 13,2 (SD 12,1) symptomer på totalskalaen, 5,1 (SD 4,3) på angst og 8,1 (SD 8,5) på depression.

Tabel 14.5 viser cut-off point for total problemscore og skalaer for angst og depression og viser de markante kønsforskelle: På HSCL total problemscore overstiger 16,4 pct. af pigerne, men kun 3,6 pct. af drengene tærskelværdien ($p < 0,001$). Der er ligeledes langt flere piger, som overstiger tærskelværdien for angst ($p < 0,00$) og depression ($p = 0,000$).

Sammenfattende viser de unges besvarelse af den modificerede udgave af HSCL25, at knap 4 pct. af drengene og lidt over 16 pct. af pigerne angiver at lide så meget af symptomer på angst og depression, at der er grund til at være bekymret for deres psykiske trivsel på disse områder.

Kønsforskellen er her langt tydeligere end på SDQ og peger på, at piger er mere tilbøjelige end drenge til at udvikle symptomer på angst og depression, når de udsættes for belastninger.

Men i lighed med resultaterne fra SDQ er det også her værd at bemærke, at det store flertal af unge ikke har så omfattende angst og depressionssymptomer, at de bør give anledning til bekymring.

Tabel 14.5. Andel af alle unge og af drenge og piger, der overstiger gennemsnitsværdier for problemscores ud fra 90 percentil på HSCL-skalaerne.

	Høj risiko: > 90 percentilen			
	Cut-off	Alle Procent	Drenge Procent	Piger Procent
HSCL total problemscore	24 - 78	10,1	3,6	16,4
Angst	9 - 30	11,4	5,2	17,5
Depression	15 - 48	11,1	4,1	18,1

Cut-off points ifølge 90 percentilen på den modificerede HSCL-25 og den procentvise andel af drenge og piger der scorer over 90 percentilen.

15. Udsættelse for seksuelle overgreb og psykiske problemer

Resultaterne i kapitel 8 viser at knap 5 pct. af drengene og lidt over 18 pct. af pigerne beretter, at de er blevet udsat for seksuelle overgreb fra jævnaldrende, og at knap 2 pct. af drengene og knap 8 pct. af pigerne beretter, at de er blevet udsat for seksuelle overgreb fra voksne.

Det antages, at seksuelle overgreb øger risikoen for psykisk mistrivsel. Der blev i den tidligere 9. klasses undersøgelse i 2002 fundet markante sammenhæng mellem tidlige seksuelle erfaringer, udsættelse for seksuelt overgreb, ængstelse og depression. Sammenhænge var markante også efter kontrol for betydningen af andre faktorer, der kan påvirke unges psykiske trivsel negativt, som fx skoleproblemer, oplevelser af belastende begivenheder og familiære problemer (42).

I den aktuelle undersøgelse er de unges sårbarhed og modstandskraft bedømt ud fra de beskrevne tre "batterier" af spørgsmål, og der er derfor god mulighed for at vurdere de mulige sammenhænge mellem udsættelse for overgreb, angst, depression og andre symptomer på dårlig trivsel og vanskeligheder. Vi sammenligner psykisk trivsel blandt det store flertal af unge, som ikke har været udsat for seksuelle overgreb fra jævnaldrende og voksne, med de unge der har været udsat for de forskellige overgreb fra jævnaldrende og/eller voksne ved at sammenholde de unges besvarelser af SDQ, de 8 spørgsmål om psykisk trivsel (Christchurch skalaen) og HSCL25.

Tabel 15.1 og 15.2 viser sammenhængen mellem seksuelle overgreb og psykisk trivsel for henholdsvis drenge og piger ud fra de i kapitel 13 beskrevne grænseværdier (cut-off points) ved 90 percentil for total problemscore og score for adfærdsproblemer, opmærksomhedsproblemer, emotionelle problemer, kammeratproblemer og prosocial adfærd (SDQ), gennemsnitscore for de 8 spørgsmål (Christchurchskalaen) og HSCLscore for angst, depression og for lyst til at skære i sig selv og at have tilføjet sig selv skade.

Alle sammenhæng er testet for statistisk signifikans med χ^2 test, bortset fra Christchurchspørgsmålene, hvor der er rapporteret gennemsnitlige svarpoints og testet for signifikans med Kruskal-Wallis.

For drenges vedkommende er den generelle tendens, at seksuelle overgreb øger risikoen for dårlig trivsel på alle de undersøgte psykiske trivselsområder bortset fra SDQ emotionelle problemer, hvor der kun er beskedne forskelle mellem drenge, der kun har været udsat for seksuelle overgreb fra jævnaldrende, og drenge, der ikke har været udsat for nogen former for seksuelle overgreb (Tabel 15.1).

Der er ikke nogen entydig sammenhæng mellem graden af dårlig psykisk trivsel og om overgrebet er begået af en jævnaldrende eller en voksen.

Blandt de få drenge, i alt 6, der både har haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og seksuel kontakt med voksne, er der en større andel, der scorer højt på alle problemer, og også vedrørende selvskaade. Men de høje procenttal for psykisk dårlig trivsel hos drenge, der både har været udsat for overgreb fra jævnaldrende og voksne skal tages med forbehold, idet det "kun" drejer sig om i alt 6 drenge (Tabel 15.1).

For pigernes vedkommende er den generelle tendens ligeledes, at seksuelle overgreb øger risikoen for dårlig trivsel på alle de undersøgte psykiske trivselsområder. Heller ikke her er der nogen entydig sammenhæng mellem graden af dårlig psykisk trivsel og om overgrebet er begået af en jævnaldrende eller en voksen eller begge dele.

Den højeste andel med score over tærskelværdi er dog blandt de 62 piger, der både har angivet uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og med voksne (Tabel 15.2).

Sammenlignes andelen af piger og drenge, udsat for seksuelle overgreb, og som ligger over tærskelværdierne, ses der en tydelig kønsforskel (Tabel 15.1 og 15.2), idet andelen er langt større blandt piger end drenge med overgrebs erfaringer – uanset, at piger uden overgrebs erfaringer i større omfang også ligger over tærskelværdier end den tilsvarende gruppe af drenge.

Tabel 15.1. Sammenhænge mellem seksuelle overgreb og trivselsproblemer blandt drenge. Andelen af drenge, der overstiger tærskelværdien for score (90 percentil) i forhold til ikke udsat for seksuelt overgreb, overgreb fra jævnaldrende, fra voksen og både fra jævnaldrende og voksen.

	Ingen overgreb (N=1790)	Kun overgreb jævnaldrende (N=58)	Kun overgreb fra voksne (N=30)	Overgreb, både fra jævnaldrende og voksne (N=6)
	Procent	Procent	Procent	Procent
Total SDQ	8	16	20	100
SDQ Opmærksomhedsforstyrrelser	16	26	23	50
SDQ Emotionelle problemer	4	3	7	33
SDQ Adfærdsproblemer	14	36	30	100
SDQ Kammeratproblemer	16	14	30	33
Christchurchspørgsmål (gns)	2,4	3,3	3,6	7,7
HSCL Angst	5	9	11	67
HSCL Depression	4	11	14	50
Haft lyst til at skære i sig selv	3	11	4	50
Har tilføjet sig selv fysisk skade	4	9	4	50

Tabel 15.2. Sammenhænge mellem seksuelle overgreb og trivselsproblemer blandt piger. Andelen der overstiger tærskelværdien for score (90 percentil) i forhold til ikke udsat for seksuelt overgreb, overgreb fra jævnaldrende, voksen og både jævnaldrende og voksne

	Ingen overgreb (N=1487)	Kun overgreb jævnaldrende (N=229)	Kun overgreb fra voksne (N=76)	Overgreb, både fra jævnaldrende og voksne (N=62)
	Procent	Procent	Procent	Procent
Total SDQ	8	27	25	36
SDQ Opmærksomhedsforstyrrelser	12	31	33	38
SDQ Emotionelle problemer	13	38	26	37
SDQ Adfærdsproblemer	9	21	25	29
SDQ Kammeratproblemer	13	14	18	21
Christchurchspørgsmål (gns)	4,3	7,7	6,1	7,7
HSCL Angst	13	36	23	42
HSCL Depression	13	34	35	48
Haft lyst til at skære i sig selv	10	32	24	46
Har tilføjet sig selv fysisk skade	6	24	15	32

Sammenfattende viser resultaterne at der er klare sammenhænge mellem udsættelse for seksuelle overgreb, hvad enten de er begået af jævnaldrende og voksne, og dårlig psykisk trivsel hos såvel drenge som piger. Sammenhængene er dog ikke helt entydige, og en af forklaringerne herpå er, at drenge i mindre grad end piger udsættes for seksuelle overgreb, hvilket gør det vanskeligt at fortolke resultaterne for drengenes vedkommende. Seksuelle overgreb fra både jævnaldrende og voksne ser dog ud til at have sammenhæng med betydelige trivselsproblemer hos drenge.

For pigernes vedkommende ser der ligeledes ud til at være betydelige psykiske trivselsproblemer forbundet med seksuelle overgreb fra såvel jævnaldrende som voksne, idet den procentvise andel af piger, der overskrider tærskelværdierne for risiko for psykiske vanskeligheder er høj blandt de piger, der er udsat for overgreb. Det er dog værd at bemærke, at det hele vejen igennem er under halvdelen af piger udsat for overgreb, der overskrider disse tærskelværdier, det højeste procenttal er 48 på HSCL depression hos de 62 piger, der både er udsat for seksuelle overgreb fra jævnaldrende og af voksne.

Med andre ord er den psykiske modstandskraft mere reglen end undtagelsen, selv i denne udsatte gruppe.

16. Udsættelse for vold og psykiske problemer

De fleste undersøgelser om sammenhænge mellem voldsudsættelse og trivselsproblemer har omhandlet voksne udsat for fysisk vold og med fokus på følgerne af partnervold mod kvinder (43;44). De mulige følger for børn og unge af vold i hjemmet og udsættelse for vold uden for hjemmet er mindre velbelyst. I den tidligere undersøgelse blandt elever i 9. klasse fandt vi for piger en sammenhæng mellem ængstelse og depression og at være blevet slået af forældre (2).

Den aktuelle undersøgelse omfatter mere detaljerede spørgsmål end undersøgelsen i 2002 om de unges udsættelse for verbal og fysisk vold i hjemmet og fysisk vold uden for hjemmet. Det gør det muligt at vurdere de mulige sammenhænge mellem psykiske problemer og udsættelse for vold ved brug af data fra SDQ, Christchurchskalaen og HSCL25, tilsvarende som for udsættelse for seksuelle overgreb.

De unge blev spurgt om de i forbindelse med skænderier i hjemmet havde været udsat for forskellige verbal (ikke-fysiske) vold og fysisk vold, der blev inddelt i mildere vold og grov vold (se kapitel 10).

Flertallet af de unge har ikke været udsat for hverken verbal vold eller fysisk vold, idet 58 pct. af mødre og 62 pct. af fædre, ifølge de unge selv, ikke benytter skældud, hån, trusler eller fysisk vold under eventuelle skænderier. Omvendt er der et stort mindretal af de unge, som rapporterer at deres mor og far benytter forskellige former for psykisk og fysisk magtanvendelse, når de skændes med deres unge børn.

Tabel 16.1 og tabel 16.2 viser sammenhængen mellem psykiske og fysiske overgreb fra far og psykisk trivsel for henholdsvis drenge og piger. For drenges vedkommende øger udsættelse for både verbal vold (skældud) og fysisk vold fra far risikoen for dårlig trivsel på de fleste undersøgte psykiske trivselsområder bortset fra SDQ emotionelle problemer og kammeratproblemer.

For pigernes vedkommende er der sammenhæng mellem alle trivselsproblemer, bortset fra kammeratproblemer, og udsættelse for såvel verbal vold (skældud) som mildere og grov fysisk vold fra far. Der synes at være en entydig sammenhæng mellem graden af vold og graden af dårlig psykisk trivsel.

Tabel 16.1. Sammenhænge mellem udsættelse for vold fra far og trivselsproblemer blandt drenge. Andelen, der overstiger tærskelværdien for score (90 percentil) i forhold til ikke udsat for vold fra far, opdelt på verbal ikke-fysisk vold, mildere og grov vold.

	Ingen over- greb (N=1268)	Kun verbal vold fra far (N=406)	Mildere fysisk vold fra far (N=31)	Grov fysisk vold fra far (N=27)
	Procent	Procent	Procent	Procent
Total SDQ	6	9	13	26
SDQ Opmærksomhedsforstyrrelser	14	18	19	37
SDQ Emotionelle problemer	3	4	3	4 *
SDQ Adfærdsproblemer	12	16	16	52
SDQ Kammeratproblemer	15	14	13	15 *
Christchurch spørgsmål (gns)	2,2	3,0	3,5	4,3
HSCL Angst	4	5	15	22
HSCL Depression	2	5	11	4)
Haft lyst til at skære i sig selv	2	4	11	5
Har tilføjet sig selv fysisk skade	3	5	15	9

* Ikke signifikant

Tabel 16.2. Sammenhænge mellem udsættelse for vold fra far og trivselsproblemer blandt piger. Andelen, der overstiger tærskelværdien for score (90 percentil) i forhold til ikke udsat for vold fra far, opdelt på verbal ikke-fysisk vold, mildere og grov vold.

	Ingen vold (N=1174)	Kun verbal vold fra far (N=481)	Mildere fysisk vold fra far (N=56)	Grov fysisk vold fra far (N=44)
	Procent	Procent	Procent	Procent
Total SDQ	8	13	32	41
SDQ Opmærksomhedsforstyrrelser	13	18	34	34
SDQ Emotionelle problemer	13	23	32	43
SDQ Adfærdsproblemer	8	13	32	36
SDQ Kammeratproblemer	13	12	25	16
Christchurch spørgsmål (gns)	4,2	5,8	7,7	9,4
HSCL Angst	12	20	46	46
HSCL Depression	12	24	43	50
Haft lyst til at skære i sig selv	10	16	36	47
Har tilføjet sig selv fysisk skade	6	11	25	30

Tabel 16.3 og tabel 16.4 viser sammenhængen mellem verbal og fysisk vold fra mor og psykisk trivsel for henholdsvis drenge og piger. For drenges vedkommende er den generelle tendens, at verbal og fysisk vold fra mor i lighed med vold fra far øger risikoen for dårlig trivsel på de fleste undersøgte psykiske trivselsområder bortset fra SDQ emotionelle problemer og kammeratproblemer.

For pigernes vedkommende er den generelle tendens, at verbal og fysisk vold fra mor i lighed med vold fra far øger risikoen for dårlig trivsel på alle de undersøgte psykiske trivselsområder. Her synes der at være en entydig sammenhæng mellem graden af overgreb og graden af dårlig trivsel. Endvidere ses, at over halvdelen af de piger (N = 35), som udsættes for grov vold fra mor er i risikozonen for dårlig psykisk trivsel, når man ser på deres totale problemscore på SDQ (51 pct.), deres angstsymptomer på HSCL25 (62 pct.) og depressive symptomer på HSCL25 (59 pct.), samt hvorvidt de inden for den seneste uge har haft lyst til at skære i sig selv (51 pct.).

Sammenfattende benytter et mindretal af forældrene fysisk og verbal vold mod deres unge børn, men der er dog tale om en betydelig andel, idet 38 pct. af fædre og 42 pct. af mødre benytter disse metoder. Som det fremgår af denne rapport, forekommer vold fra forældrenes side således langt hyppigere end seksuelle overgreb fra jævnaldrende og voksne. I modsætning til seksuelle overgreb, hvor den unge ikke nødvendigvis risikerer at møde krænkeren igen, er den unge oftest sammen med sine forældre med deraf følgende risiko for igen at blive udsat for vold. Dette kan medføre betydeligt stress for den unge.

Det ser endvidere ud til, at drenge, der udsættes for grov fysisk vold fra deres far, i særlig grad har adfærdsvanskeligheder, halvdelen af de 27 drenge, der var udsat for grov fysisk vold fra deres far er i risikoen for at have adfærdsproblemer.

Det ser endelig ud til, at piger, der udsættes for grov fysisk vold fra deres mor, i særlig grad har risiko for at lide af psykiske trivselsproblemer på en lang række områder, ikke mindst i form af angst, depression og tanker om at skade sig selv.

Tabel 16.3 Sammenhæng mellem udsættelse for vold fra mor og psykisk trivsel hos drenge. Andelen, der overstiger tærskelværdien for score (90 percentil) i forhold til ikke-udsat for vold fra mor, opdelt på verbal ikke-fysisk vold, mildere og grov vold.

	Ingen vold fra mor (N=1215)	Kun verbal vold fra mor (N=480)	Mildere vold fra mor (N=28)	Grov vold fra mor (N=26)
	Procent	Procent	Procent	Procent
Total SDQ	6	9	11	35
Opmærksomhedsforstyrrelser	14	18	32	46
SDQ Emotionelle problemer	4	3	4	0*
SDQ Adfærdsproblemer	12	16	25	4)
SDQ Kammeratproblemer	15	14	7	27*
Christchurchspørgsmål (gns)	2,2	3,0	4,0	3,9
HSCL Angst	4	7	11	14
HSCL Depression	2	5	11	14)
Haft lyst til at skære i sig selv	2	4	7	15
Har tilføjet sig selv fysisk skade	3	6	7	24

*Ikke signifikant

Tabel 16.4. Sammenhæng mellem udsættelse for vold fra mor og psykisk trivsel hos piger. Andelen, der overstiger tærskelværdien for score (90 percentil) i forhold til ikke-udsat for vold fra mor, opdelt på verbal ikke-fysisk vold, mildere og grov vold

	Ingen overgreb (N=1049)	Kun verbal vold fra mor (N=569)	Mildere vold fra mor (N=60)	Grov vold fra mor (N=35)
	Procent	Procent	Procent	Procent
Total SDQ	8	14	29	51
Opmærksomhedsforstyrrelser	13	19	24	43
SDQ Emotionelle problemer	13	20	36	49
SDQ Adfærdsproblemer	7	12	37	37
SDQ Kammeratproblemer	12	12	26	29
Christchurchspørgsmål (gns)	4,1	5,8	7,2	9,1
HSCL Angst	12	21	32	62
HSCL Depression	10	21	36	59
Haft lyst til at skære i sig selv	9	18	34	51
Har tilføjet sig selv fysisk skade	5	12	21	39

17. Unges viden om forebyggelse af overgreb

De danske handleplaner til forebyggelse af seksuelle overgreb og vold mod børn peger på en styrkelse af undervisningen i skoler inden for seksualundervisningen og sundhedsfag med særlig henblik på at øge børns og unges muligheder for at kunne sætte grænser for kontakter, som de ikke ønsker. Det forudsætter bla., at de unge har kendskab til den normale seksuelle udvikling og har viden og indsigt i egne og andres signaler, samt hvorledes man selv kan trække grænser og sige fra.

Forebyggelse af seksuelle overgreb og vold i og uden for familien omfatter også, at der reageres på de første overgreb og sættes en stopper herfor. Det er derfor vigtigt at børn og unge har kendskab til, hvor og hvem de kan henvende sig til for at få rådgivning og støtte. Det drejer sig bl.a. om kendskab til hot-lines og andre anonyme rådgivningsmuligheder, kendskab til sikker chat og tillid til at kunne henvende sig til klasselærer og andre voksne og få hjælp.

Til at belyse i hvilket omfang hensigterne i handleplanerne er effektueret i de unges hverdag har vi medtaget et særligt tema med spørgsmål om undervisning i skolen og de unges kendskab til, hvor de kan få rådgivning og støtte.

Spørgsmålene om forebyggelse var det sidste tema, som de unge blev spurgt om i undersøgelsen. Trods dette er der en stor andel af de unge, der har besvaret spørgsmålene, i alt 3.679 svarende til, at 92 pct. af drengene og 94 pct. af pigerne har besvaret mindst et spørgsmål relateret til forebyggelse og undervisning i skolerne.

Ud over at besvare spørgsmål inden for dette tema, har de unge haft mulighed for i fritekst at besvare to spørgsmål, for det første om årsagerne til voksnes overgreb på børn og for det andet deres egne forslag til, hvordan det kan undgås.

I alt har 2.856, 72 pct. af de unge beskrevet årsager til, at nogle børn bliver behandlet dårligt, og 2.776, 70 pct. af de unge har givet bud på, hvordan børn kan beskyttes mod vold og seksuelle overgreb. Disse i alt ca. 5.600 fritekstbesvarelser vil blive beskrevet særskilt, i lighed med rapporteringen af de unges besvarelser i 2002 (45).

Undervisning i skolen

De unge blev stillet spørgsmål, om de i skolen er blevet undervist om emner, der kan medvirke til, at de er bedre i stand til undgå seksuelle overgreb ved fx at kunne reagere såfremt deres egne grænser overskrides. Det var lidt over halvdelen af de unge, og kun knap halvdelen var undervist i at modstå pres til uønskede seksuelle forhold.

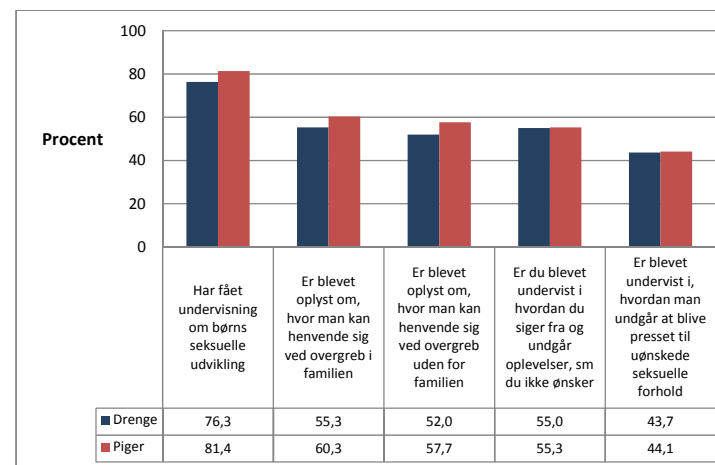
De blev også spurgt, om der er givet information om, hvor de vil kunne henvende sig, såfremt de har brug for rådgivning og støtte i tilfælde af overgreb i og uden for familien - eller ængstelse herfor. I alt 55 pct. af drengene og 60 pct. af pigerne var oplyst om muligheder for støtte ved overgreb i familien, og en lidt mindre andel, 52 pct. af drengene og 58 pct. af pigerne ved overgreb uden for familien.

To tredjedele af de unge svarer bekræftende på at have modtaget undervisning om seksuel udvikling, men der er dog knap 25 pct. af drengene og 19 pct. af pigerne, der ikke har fået en sådan undervisning i skolen.

Det er således langt fra alle, der har fået undervisning eller rådgivning om, hvordan man undgår at blive presset til uønskede seksuelle forhold, og hvordan man kan sige fra – og det er ikke alle unge, der har kendskab til hot-lines eller anden rådgivning, hvis de er ængstelige for overgreb eller er udsat for overgreb i eller uden for familien.

Det generelle indtryk ud fra de unges besvarelser er således, at de anbefalinger, der er givet i handlingsplanen om en øget undervisning i fag og emner, der er relevante i forhold til at forebygge overgreb på børn, ikke bliver indfriet på godt og vel halvdelen af skolerne.

Figur 17.1 Andel af drenge og piger der på skolen har modtaget undervisning, som er relevant for forebyggelse af overgreb.

Mobning

Der har inden for de seneste år været stor opmærksomhed på omfanget af mobning på skoler i Danmark og der er iværksat en række tiltag for at forebygge dette problem. Et flertal af de unge, 83 pct., oplyste, at deres skole gør noget aktivt for at stoppe mobning.

Blandt de 2.685 elever, der oplyste, at skolen var aktiv mhp at forebygge mobning, angav mange, at skolen havde afholdt temadage, havde en anti-mobbeplan og/eller elev- og lærermæglere. I tekstboks beskrives nogle af de ting, som går igen i elevernes besvarelser om, hvad deres skole gør for at undgå mobning og konflikter.

Elevernes nævner som anti-mobbe elementer bla. klassevenner, elevmæglere og inddragelse af forældre, se tekstboks.

Det ser således ud til, at skolerne er bedre til at gøre en indsats over for mobning end at oplyse de unge om deres seksuelle udvikling, og hvordan man undgår uønskede oplevelser.

- Elevmæglere
- Mobbepoliti/mobbeplan
- Foredrag og temadage
- Klassevenner/venskabsklasser (hvor ældre elever bliver venner med yngre elever)
- Regler for brug af internet på skolen (fx ingen adgang til ARTO)
- Lærere der fungerer som mæglere/konfliktrådgivere
- Årlig anti-mobbedag
- Inddragelse af elevernes forældre i sager om mobning

18. De unges forståelse

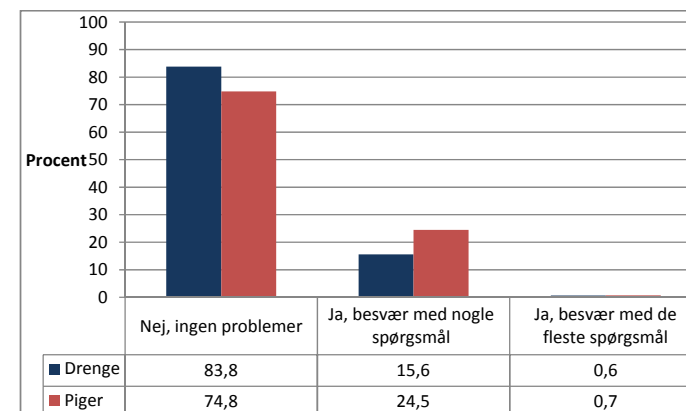
Spørgeskemaet blev afsluttet med spørgsmål om de unge havde besvær med at forstå spørgsmålene.

Der kunne svares *Nej ingen problemer, ja nogle af dem* eller *ja, de fleste spørgsmål*.

Figur 18.1 viser, at et stort flertal af de unge ikke havde besvær med at forstå spørgsmålene, og at det var mindre end 1 pct. som ikke havde forstået de fleste spørgsmål.

Det er overraskende, ud fra den antagelse, at piger er tidligere udviklet og mere boglige end jævnaldrende drenge, at det er en større andel af piger end drenge, der har haft svært ved at forstå nogle spørgsmål – eller også har piger besvaret spørgsmålet mere ærligt. En anden årsag kan være, at piger er blevet præsenteret for flere spørgsmål, idet de oftere end drenge har svaret *ja* til spørgsmålet om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende.

Figur 18.1. Drengenes og pigernes forståelse af spørgsmål.

19. Referencer

- (1) Den tværministerielle arbejdsgruppe. Redegørelse om en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn. . København, Socialministeriet, 2000.
- (2) Helweg-Larsen K, Larsen HB. Unges trivsel 2002. En undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb i barndommen. København, Statens Institut for Folkesundhed, 2002.
- (3) Strange M. Unge krænkere. . København, Socialforskningsinstituttet, 200; 02:7.
- (4) Helweg-Larsen K. Seksuelle krænkelse af børn og unge inden for idræt. København, Kulturministeriet, 2003.
- (5) Leth I, Stenvig B. Sexual assaults on children. *Nordic Psychology* 40, 383-393. 1988.
- (6) Mossige S, Stefansen K. Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole. Oslo, Norsk Institutt for Forskning om oppvekst, velfred og aldring, 2007.
- (7) Mossige S, Abrahamsen S. The Baltic Sea regional study on adolescents' sexuality. Resultater fra den norske del af studien. Oslo, NOVA, 2007; 18/07.
- (8) Svedin CG, Priebe G. Selling sex in a population-based study of high school seniors in Sweden: demographic and psychosocial correlates. *Arch Sex Behav* 2007; 36(1):21-32.
- (9) Svedin CG, Back C, Soderback SB. Family relations, family climate and sexual abuse. *Nord J Psychiatry* 2002; 56(5):355-362.
- (10) Sariola H, Uutela A. The prevalence and context of family violence against children in Finland. *Child Abuse Negl* 1992; 16(6):823-832.
- (11) Sariola H, Uutela A. The prevalence of child sexual abuse in Finland. *Child Abuse Negl* 1994; 18(10):827-835.
- (12) Svedin CG, Priebe G. Selling sex in a population-based study of high school seniors in Sweden: demographic and psychosocial correlates. *Arch Sex Behav* 2007; 36(1):21-32.
- (13) Ellonen N, Kääriäinen J, Salmi V, Sariola H. Lasten ja nuorten. Väikivaltakokemukset (Violence against children and adolescents in Finland). National Research Institute; Research of Legal Policy and Police College of Finland, 2008;71.
- (14) Helweg-Larsen K. Seksuelle overgreb mod børn i Danmark. Problemets omfang og karakter bedømt ud fra litteraturstudier og en række danske datakilder. København, Statens Institut for Folkesundhed, 2000.
- (15) Helweg-Larsen K, Sundaram V, Curtis T, Larsen HB. The Danish Youth Survey 2002: Asking young people about sensitive issues. *Circumpolar Health* 2004; Supplementum(2):147-152.
- (16) Helweg-Larsen K, Larsen HB. Ethical Issues in Youth Surveys: Potentials for Conducting a National Questionnaire Study on Adolescent Schoolchildren's Sexual Experiences with Adults. *Am J Public Health* 2003; 93(11):1878-1882.
- (17) Helweg-Larsen K., Larsen HB, Andersen D. Erfaringer fra en pilotundersøgelse. Mulighederne for at gennemføre en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse om trivsel blandt ældre skoleelever med fokus på seksuelle erfaringer med voksne. København, Statens Institut for Folkesundhed, 2001.
- (18) Watson PD, Denny SJ, Adair V, Ameratunga SN, Clark TC, Crengle SM et al. Adolescents' perceptions of a health survey using multimedia computer-assisted self-administered interview. *Aust N Z J Public Health* 2001; 25(6):520-524.
- (19) Finkelhor D, Hamby SL, Ormrod RK, Turner HA. The juvenile victimization questionnaire: Reliability, validity, and national norms. *Child Abuse Negl* 2005; 29:383-412.
- (20) Ekholm O, Kjølner M, Davidsen M, Hesse U, Eriksen L, Christensen A.I. et al. Sundhed og sygelighed i Danmark 2005 & udviklingen siden 1987. København, Statens Institut for Folkesundhed, 2006.
- (21) Rasmussen M, Due P. Skolebørnsundersøgelsen 2006. Forskningsgruppen for Børn og Unges Sundhed, Institut for Folkesundhedsvidenskab. Københavns Universitet, 2007.
- (22) Svedin CG, Nilsson D, Lindell C. Traumatic experiences and dissociative symptoms among Swedish adolescents. A pilot study using Dis-Q-Sweden. *Nord J Psychiatry* 2004; 58(5):349-355.
- (23) Goodman R, Ford T, Simmons H, Gatward R, Meltzer H. Using the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) to screen for child psychiatric disorders in a community sample. *Br J Psychiatry* 2000; 177:534-9.:534-539.
- (24) WHO. Composite International Diagnostic Interview 1.1 (CIDI). Geneva: 1993.
- (25) Fergusson DM, Lynskey MT, Horwood LJ. Childhood sexual abuse and psychiatric disorder in young adulthood: I. Prevalence of sexual abuse and factors associated with sexual abuse. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1996; 35(10):1355-1364.
- (26) Fergusson DM, Horwood LJ, Lynskey MT. Childhood sexual abuse and psychiatric disorder in young adulthood: II. Psychiatric outcomes of childhood sexual abuse. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1996; 35(10):1365-1374.

- (27) Fergusson DM, Horwood LJ. The Christchurch Health and Development Study: review of findings on child and adolescent mental health. *Aust N Z J Psychiatry* 2001; 35(3):287-296.
- (28) Andersen D, Kjærulff A. Hvad kan børn svare på? - om børn som respondenter i kvantitative spørgeskemaundersøgelser. København: Socialforskningsinstituttet, 2007; 03:07.
- (29) Frederiksen ML, Vinther-Larsen M, Helweg-Larsen K. Voldsudsættelse blandt 14-16-årige i Danmark. Øger alkohol risikoen? København, Statens Institut for Folkesundhed, 2007.
- (30) Christoffersen MN, Soothill K. The long-term consequences of parental alcohol abuse: a cohort study of children in Denmark. *J Subst Abuse Treat* 2003; 25(2):107-116.
- (31) Cole TJ. A chart to link child centiles of body mass index, weight and height. *Eur J Clin Nutr* 2002; 56(12):1194-1199.
- (32) Sigsgaard E. Skældud. København: Hans Reitzels Forlag, København, 2002.
- (33) Straus MA, Hamby SL, Boney-McCoy S, Sugarman DB. The revised conflict tactics scales (CTS[®]). Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues* 1996; 17(3):283-316.
- (34) Schütt NM, Frederiksen ML, Helweg-Larsen K. Unge og kærestevold i Danmark. En landsdækkende undersøgelse af omfang, karakter og følger af vold blandt 16-24-årige med fokus på vold i kæresteforhold. København, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2008.
- (35) Goodyer IM. Annotation: recent life events and psychiatric disorder in school age children. *J Child Psychol Psychiatry* 1990; 31(6):839-848.
- (36) Balvig F. Ungdomsliv i Ringsted. 2003. www.ringstedprojektet.dk.
- (37) Balvig F. Den ungdom!: om den stadig mere omsiggribende lovlydighed blandt unge i Danmark. København, Det Kriminalpræventive Råd, 2006.
- (38) Balvig F. Oplever ungdommen mere vold? En oversigt over danske offerundersøgelser 1971-1994. København, Det Kriminalpræventive Råd 1996.
- (39) Rutter M, Giller H, Hagell A. Antisocial behaviour by young people. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- (40) Ejrnæs M, Gabrielsen G, Nørnung P. Social opdrift social arv. København: Akademisk Forlag, 2004.

- (41) Fergusson DM, Horwood LJ. The Christchurch Health and Development Study: review of findings on child and adolescent mental health. *Aust N Z J Psychiatry* 2001; 35(3):287-296.
- (42) Larsen HB, Helweg-Larsen K. Psykiske problemer hos unge, der har været udsat for seksuelle overgreb. *Nordisk Psykologi* 2003; 55(2):79-93.
- (43) Sundaram V, Helweg-Larsen K, Laursen B, Bjerregaard P. Physical violence, self rated health, and morbidity: is gender significant for victimisation? *J Epidemiol Community Health* 2004; 58(1):65-70.
- (44) Ellsberg M, Jansen HA, Heise L, Watts CH, Garcia-Moreno C. Intimate partner violence and women's physical and mental health in the WHO multi-country study on women's health and domestic violence: an observational study. *Lancet* 2008; 371(9619):1165-1172.
- (45) Helweg-Larsen K, Larsen HB. Overgreb på børn. Hvorfor sker det, og hvordan kan det undgås? København, Statens Institut for Folkesundhed, 2006.

Den danske version af nordisk spørgeskema om Unges Trivsel med fokus på udsættelse for seksuelle overgreb og vold i og uden for familien.

Spørgeskemaet besvares via computer; eleverne præsenteres kun for spørgsmål, der er relevante i forhold til deres forudgående svar inden for de enkelte temaer.

Overordnede spørgsmål oplæses (via høretelefoner). Oplæst tekst er vist i kursiv

Introduktion

Oplæst og præsenteret i tekst på skærmen:

Denne undersøgelse handler om unges trivsel i familien og i fritiden. Den kan belyse nogle af de problemer, som kan have stor betydning for børn og unges opvækst. Dine svar kan hjælpe til, at børn og unge kan få det bedre i Danmark. Du besvarer spørgsmålene ved at klikke i boksen ud for det svar, der passer bedst til dig. De fleste spørgsmål vil blive læst op. Hvis du vil have spørgsmålet gentaget, kan du trykke på symbolet, der ligner en højttaler.

Undersøgelsen er anonym, det vil sige, at ingen ved hvem der har besvaret spørgsmålene eller hvad den enkelte har svaret.

Vi håber, at du vil deltage i undersøgelsen og besvare spørgsmålene så nøjagtigt som muligt. Det er naturligvis op til dig selv om du vil deltage. Du kan lade være med at besvare nogle af spørgsmålene. I så fald skal du trykke på 'spring-videre' knappen.

Unges Trivsel en undersøgelse blandt 9.-klasses elever		
1a	Er du klar til at besvare spørgsmålene? hvis du har besvær kan du spørge intervieweren	
	1	Ja
	2	Nej
Spørgsmål om dig selv		
De første spørgsmål er om din alder, om du er pige eller dreng og hvor du er født.		
Husk, at dine svar ikke gør det muligt at vide hvem det er, der har besvaret spørgeskemaet.		
1	Hvor gammel er du?	
	1	Antal år
	12	12 år
	13	13 år
	14	14 år
	15	15 år
	16	16 år
	17	17 år
2	Er du dreng eller pige?	
	1	Dreng
	2	Pige
3	Er du født i Danmark?	
	1	Ja
	2	Nej
3A	Hvor er du født?	
	1	Hvis du ikke er født i Danmark, i hvilket land er du da født?
	1	Norge
	2	Sverige
	3	Finland
	3	Island

5	Grønland	
6	Andet land i EU: England, Tyskland, Holland, Frankrig, Italien mm	
7	Østeuropa, inklusiv Rusland	
8	Mellemøsten: Palæstina, Syrien, Libanon, Jordan	
9	Tyrkiet, Pakistan, Irak, Iran	
10	Andre asiatiske lande	
11	USA, Australien, New Zealand	
12	Nordafrikansk land	
13	Andet land i Afrika	
14	Syd- og Mellemamerika	
3b	Hvor gammel var du da du kom til Danmark?	
	1	År
Din familie		
De næste spørgsmål handler om din familie og hvem du bor sammen med.		
4	Hvem bor sammen med dig i dit hjem? Gerne flere svar	
	1	Din far
	2	Din mor
	3	Søster/søstre
	4	Bror/brødre
	5	Stedsøster/stedsøstre (papsøster)
	6	Stedbror/stedbrødre (pap-bror)
	7	stedfar/pap-far
	8	Stedmor/pap-mor
	9	Bedsteforældre
	10	Anden voksen
	11	Jeg bor ikke hjemme
4a	Hvis du ikke bor hjemme, hvor bor du da?	
	1	Plejefamilie
	2	Døgninstitution
	3	Andet, fx ungdomsbolig
4b	Hvor længe har du boet dér (dvs. i plejefamilie, døgninstitution, andet sted)	
	1	Hvor længe
	2	6-12 måneder
	1	I mindre end 6 måneder
	3	Mere end et år
5	Nogle børn har mere end ét hjem, for eksempel hvis forældrene er skilt. Bor du nogle gange i et andet hjem?	
	1	Ja
	2	Nej
5.1	Hvem bor i dit andet hjem? gerne flere svar	
	1	Din far
	2	Din mor
	3	Søster/søstre
	4	Bror/brødre
	5	Stedsøster/stedsøstre (papsøster)
	6	Stedbror/stedbrødre (pap-bror)
	7	stedfar/pap-far
	8	Stedmor/pap-mor
	9	Bedsteforældre
	10	Anden voksen
6	Hvilket sprog taler I derhjemme	
	1	Dansk
	2	Dansk og et andet sprog
	3	Kun et andet sprog
6a	Hvilket andet sprog?	
	1	Hvilket sprog:

7	<i>Hvordan syntes du at din families økonomi er?</i>	
	1	Den er rigtig god
	2	Den er ganske god
	3	Den er hverken god eller dårlig
	4	Vi har en del økonomiske vanskeligheder
	5	Vi har store økonomiske vanskeligheder
	6	Jeg ved ikke
8	<i>Lever din far?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
9	<i>Hvor gammel er din far?</i>	
	1	Fars alder
	1	31-40 år
	2	41-50 år
	3	51-60 år
	4	Over 60 år
	5	Ved ikke
10	<i>I hvilket land er din far født?</i>	
	1	Din fars fødeland
	1	I Danmark
	2	Født i et andet land end Danmark
	3	Født i et andet land end Danmark, men ved ikke hvilket land
	4	Ved ikke om han er født i Danmark eller ej
10.1	<i>I hvilket land?</i>	
	10.1	Fars fødeland
	1	Norge
	2	Sverige
	3	Finland
	3	Island
	5	Grønland
	6	Andet land i EU: England, Tyskland, Holland, Frankrig, Italien mm
	7	Østeuropa, inklusiv Rusland
	8	Mellemøsten: Palæstina, Syrien, Libanon, Jordan
	9	Tyrkiet, Pakistan, Irak, Iran
	10	Andre asiatiske lande
	11	USA, Australien, New Zealand
	12	Nordafrikansk land
	13	Andet land i Afrika
	14	Syd- og Mellemamerika
11	<i>Har din far et arbejde?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
12	<i>Hvor arbejder din far (fx hospital, bank, restaurant)?</i>	
	1	Hvor
13	<i>Hvad laver han - Skriv nøjagtigt hvilket arbejde han har (fx lærer, buschauffør, elektriker)?</i>	
	1	Hvad laver han
14	<i>Hvorfor har din far ikke et arbejde?</i>	
	1	Han er syg/pensioneret
	2	Han er studerende
	3	Han søger arbejde
	4	Han er hjemmegående (barselsorlov eller anden orlov)
	5	Ved ikke
15	<i>Hvilken uddannelse har din far?</i>	
	15	fars uddannelse
	1	Grundskole, dvs. 9. eller 10 klasse
	2	Studentereksamen (og ingen videre uddannelse)
	3	Erhvervsfaglig uddannelse (fx tømrer, mekaniker, bankassistent)
	4	Mellemlang uddannelse (fx skolelærer, sygeplejerske, pædagog)
	5	Universitets- eller anden lang uddannelse
	6	Ved ikke
16	<i>Lever din mor?</i>	

	1	Ja
	2	Nej
17	<i>Hvor gammel er din mor?</i>	
	1	antal år
	1	31-40 år
	2	41-50 år
	3	51-60 år
	4	Over 60 år
	5	Ved ikke
18	<i>I hvilket land er din mor født?</i>	
	1	Din mors fødeland
	1	I Danmark
	2	Født i et andet land end Danmark
	3	Født i et andet land end Danmark, men ved ikke hvilket land
	4	Ved ikke om hun er født i Danmark eller ej
18.1	<i>I hvilket land?</i>	
	18.1	Hvilket land
	1	Norge
	2	Sverige
	3	Finland
	3	Island
	5	Grønland
	6	Andet land i EU: England, Tyskland, Holland, Frankrig, Italien mm
	7	Østeuropa, inklusiv Rusland
	8	Mellemøsten: Palæstina, Syrien, Libanon, Jordan
	9	Tyrkiet, Pakistan, Irak, Iran
	10	Andre asiatiske lande
	11	USA, Australien, New Zealand
	12	Nordafrikansk land
	13	Andet land i Afrika
	14	Syd- og Mellemamerika
19	<i>Har din mor et arbejde?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
20	<i>Hvor arbejder din mor (fx hospital, bank, restaurant)?</i>	
	20	Hvor:
21	<i>Hvad laver hun - Skriv nøjagtigt hvilket arbejde hun har (fx lærer, buschauffør, kontorassistent)?</i>	
	21	Hvad laver hun
22	<i>Hvorfor har din mor ikke et arbejde?</i>	
	1	Hun er syg/pensioneret
	2	Hun er studerende
	3	Hun søger arbejde
	4	Hun er hjemmegående (barselsorlov eller anden orlov)
	5	Ved ikke
23	<i>Hvilken uddannelse har din mor?</i>	
	23	Mors uddannelse
	1	Grundskole, dvs. 9. eller 10 klasse
	2	Studentereksamen (og ingen videre uddannelse)
	3	Erhvervsfaglig uddannelse (fx tømrer, mekaniker, bankassistent)
	4	Mellemlang uddannelse (fx skolelærer, sygeplejerske, pædagog)
	5	Universitets- eller anden lang uddannelse
	6	Ved ikke
Dagligliv <i>De næste spørgsmål handler om dit forhold til dine forældre, søskende og venner.</i>		
24	<i>Hvor nemt eller svært er det for dig at tale med følgende personer, når du har problemer, bekymringer eller sorger ? (giv et svar for hver person)</i>	
	1	Far
	1	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen
	2	Mor

3	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Stedfar	
4	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Stedmor	
5	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Bedsteforældre	
6	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Lærer	
7	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Træner	
8	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Brødre eller halvbrødre	
9	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Søstre eller halvsøstre	
10	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Kæreste	
11	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Kammerater af det modsatte køn	
12	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	Kammerater af dit eget køn	
25	1 Meget nemt 2 Nemt 3 Svært 4 Meget svært 5 Har ingen	
	<i>Har du oplevet en eller flere af følgende reaktioner fra dine forældre, eller de voksne som du bor sammen med, under eller efter en konflikt (sæt gerne flere svar)?</i>	
	1	Vi har sammen snakket om konflikten
10		Vi har ikke haft konflikter med hinanden
	2	De var vrede og tavse
	3	Du blev kritiseret
	4	Du blev skældt ud eller hånet, men ikke brugt vold
	5	Du blev truet med vold
	6	Du blev skubbet og rystet i vrede
	7	Du blev revet i håret
	8	Du blev slået
	8	Du blev udsat for en anden form for vold
26	<i>Har du fortalt nogen, at du er blevet udsat for eller truet med vold?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
27	<i>Hvem har du fortalt det til?</i>	
	1	Hvem
28	<i>Hvor ofte har du set eller hørt dine forældre skændes inden for de seneste 12 måneder?</i>	
	1	Hvor ofte
	1	Næsten dagligt
	2	Cirka en gang om ugen
	3	Cirka en gang om måneden
	4	Højest et par gange om året
	5	næsten aldrig
	6	Aldrig
	7	Ikke relevant
29	<i>Hvor ofte plejer du og dine forældre (eller voksne du bor med) at spise aftensmad sammen?</i>	
	29	Hvor ofte
	1	Hver dag
	2	Flere gange om ugen
	3	En gang om ugen
	4	Cirka en gang om måneden
	5	Meget sjældent
	6	Ikke relevant

Din fritid

<i>De næste spørgsmål handler om din fritid.</i>		
30	<i>Hvem tilbringer du det meste af din fritid med?</i>	
	1	Jeg er mest alene
	2	Familien
	3	En til tre venner/kammerater
	4	En gruppe venner/kammerater
	5	Kæreste
31	<i>Hvor tit er du sammen med klassekammerater eller venner efter skoletid?</i>	
	5	Jeg er ikke sammen med nogen efter skoletid
	1	Højest en dag om ugen
	2	2-3 dage om ugen
	3	4-6 dage om ugen
	4	HVer dag, også i weekenden
32	<i>Hvor gamle er de venner, som du oftest er sammen med i fritiden?</i>	
	1	Yngre end dig (mindst 2 år yngre)
	2	Samme alder
	3	Ældre end dig
	4	Voksne (over 18 år)
	5	Ikke relevant
33	<i>Hvor ofte opholder du dig i fritiden på offentlige steder (fx gadehjørne, café, netcafé, shoppingcenter)?</i>	
	5	Aldrig
	1	Højest en dag om ugen
	2	2-3 dage om ugen
	3	4-6 dage om ugen
	4	HVer dag, også i weekenden
34	<i>Hvor ofte opholder du dig på et offentligt sted om aftenen eller om natten? svar for hvert af følgende tidspunkter</i>	
	1	Inden kl. 18.00
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	2	Kl. 18.00-20.00
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	3	Kl. 20-22
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	4	Kl. 22-24
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	5	Efter kl. 24
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
35	<i>Hvor ofte har du haft nogle af følgende aktiviteter inden for den seneste måned? svar venligst på alle spørgsmålene</i>	
	1	Sport/idræt i en klub
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	2	Sport alene eller med venner
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	3	Spejder
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	4	Ungdomsklub
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	5	Musikundervisning
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	6	Biograf/teater eller koncert
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	7	Besøgt venner i deres hjem
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	8	Passet små søskende
	1	1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
	9	Deltidsjob

- 10 1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
Spillet eller surfet på internettet
- 36 1 Ofte 2 Ret ofte 3 Nogle gange 5 Aldrig
Ved dine forældre, hvem du er sammen med i fritiden?
- 1 Altid
2 Nogle gange
3 Næsten aldrig
Jeg er ikke sammen med nogen i fritiden

Dine styrker og svagheder

Nu handler spørgsmålene om dine egne styrker og svagheder.

36 Se på hvert spørgsmål og angiv det svar, der passer bedst på dig (i forhold til det sidste halve år)?

- 1 Jeg forsøger at tage hensyn til andre. Tænk over hvordan de har det
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 2 Jeg er rastløs (svært ved at holde mig i ro)
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 3 Jeg har tit hovedpine, ondt i maven eller kvalme
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 4 Jeg deler tit med andre (slik, sodavand, blade eller lignende)
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 5 Jeg kan blive meget vred og tit hidsig
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 6 Jeg gør ting alene eller passer mig selv
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 7 Jeg gør som regel hvad jeg får besked på
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 8 Jeg er tit bekymret
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 9 Jeg prøver at hjælpe hvis nogen er kede af det
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 10 Jeg har altid uro i kroppen og svært ved at sidde stille.
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 11 Jeg har mindst én god ven
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 12 Jeg slås ofte. Jeg kan få andre til at gøre det jeg siger at de skal
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 13 Jeg er tit ked af det, trist eller lige ved at græde
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt

37 Lidt flere spørgsmål. Angiv det svar der passer bedst på dig (i forhold til det sidste halve år)?

- 14 Mine jævnaldrende synes for det meste godt om mig
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 15 Jeg har svært ved at koncentrere mig
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 16 Jeg bliver utryg i nye situationer og let usikker
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 17 Jeg er god mod yngre børn
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 18 Jeg bliver tit beskyldt for at lyve eller snyde
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 19 Jeg bliver tit mobbet eller drillet
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 20 Jeg tilbyder tit at hjælpe, hvis nogen har brug for det
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt

- 21 Jeg tænker mig om, før jeg gør noget
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 22 Jeg tager ting som ikke er mine
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 23 Jeg har det bedre med voksne end med mine jævnaldrende
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 24 Jeg er bange for mange ting, og nem at forskrække
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt
- 25 Jeg gør ting færdige, og er god til at koncentrere mig
1 Passer ikke 2 Passer delvist 3 Passer godt

Trivsel og sundhedsvaner

De næste spørgsmål handler om trivsel, helbred og sundhedsvaner.

- 39 Hvor høj er du?
1 Din højde i cm
- 40 Hvor meget vejer du?
1 Din vægt i kilo
- 41 Hvordan synes du dit helbred er normalt?
41 Helbred
1 Virkeligt godt
2 Godt
3 Nogenlunde
4 Dårligt
5 Meget dårligt
- 42 Har du været syg og fraværende fra skole i de to sidste uger?
1 Ja
2 Nej
- 43 Har du i det seneste år haft perioder på mindst to uger, hvor du har haft en eller flere af disse psykiske problemer?
svar gerne på alle spørgsmålene
- 1 Har du følt dig trist, melankolsk eller deprimeret næsten hver dag?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 2 Har du oplevet at have tabt interessen for de fleste ting som du normalt kan lide?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 3 Har du haft svært ved at falde i søvn om aftenen?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 4 Har du haft mareridt om natten?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 5 Har du haft dårlig appetit eller madlede?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 6 Har du følt dig meget nervøs?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 7 Har du haft angstanfald?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 8 Har du følt at alting var uoverkommeligt?
1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
- 43 Har du kroniske helbredsproblemer eller medfødte lidelser?
1 Synsbesvær (meget nærsynet)
2 Høreindsættelse
3 Muskel, led eller andre bevægelses problemer
4 Psykisk sygdom
5 Overvægt
6 Andre kroniske lidelser
7 Nej, ingen problemer
- 45 Tror du man selv kan gøre noget for sit helbred?
1 Gøre noget selv

	1	Ja	
	3	Måske	
	2	Nej	
	4	Ved ikke	
46		<i>Hvor ofte dyrker du hård motion (løbetræner, fodbold, andet)?</i>	
	1	Aldrig	
	2	Højest hver anden måned	
	3	En gang om måneden	
	4	Hver uge	
	5	Dagligt	
47		<i>Ryger du?</i>	
	1	Nej, jeg har aldrig røget	
	2	Nej, har kun prøvet enkelte gange	
	3	Nej, jeg er holdt op	
	4	Ja, men sjældent	
	5	Ja, men kun når jeg er til fest	
	6	Ja, hver dag	
48		<i>Hvor mange cigaretter ryger du dagligt?</i>	
	1	antal cigaretter	
49		<i>Hvor ofte drikker du alkohol, dvs. øl, vin eller spiritus? Det gælder også de gange hvor du kun har drukket lidt</i>	
	1	Aldrig	
	2	En gang om måneden eller mere sjældent	
	3	2-4 gange om måneden	
	4	2-3 gange om ugen	
	5	4 gange om ugen eller mere	
50		<i>Har du nogensinde drukket dig fuld?</i>	
	1	Nej, aldrig	
	2	Ja, 1 gang	
	3	Ja, 2-3 gange	
	4	Ja, 4-10 gange	
	5	Ja, mere end 10 gange	
51		<i>Hvor gammel var du dengang du første gang prøvede følgende? Hvis du aldrig har haft prøvet så svar aldrig</i>	
1		Drak alkohol	
	1	Aldrig 2 11 år 3 12 år 4 13 år 5 14 år 6 15 år 7 16 år eller ældre	
2		Blev fuld	
	1	Aldrig 2 11 år 3 12 år 4 13 år 5 14 år 6 15 år 7 16 år eller ældre	
3		Røg en cigaret	
	1	Aldrig 2 11 år 3 12 år 4 13 år 5 14 år 6 15 år 7 16 år eller ældre	
52			
		<i>Har du nogensinde røget hash (dvs. pot, cannabis eller marihuana)?</i>	
1		I hele dit liv	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
2		I det sidste år	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
3		I den seneste måned	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
53		<i>Har du nogensinde taget følgende stoffer?</i>	
1		Amfetamin	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
2		Kokain	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
3		Heroin	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
4		Ecstasy	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	

5		Lighergas eller lignende	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
6		Doping (steroider)	
	1	Aldrig 4 10 eller flere gange 2 1-2 gange 3 3-9 gange	
54		<i>Har du oplevet alkoholmisbrug i din nærmeste familie?</i>	
	1	Ja	
	2	Nej	
55		<i>Har du inden for det sidste år været udsat for noget af følgende? gerne flere svar</i>	
	1	At du selv har været alvorligt syg	
	2	At du selv har været udsat for en alvorlig ulykke	
	3	Alvorlig sygdom i din nærmeste familie (dem du bor sammen med)	
	4	Alvorlig ulykke i din nærmeste familie (dem du bor sammen med)	
	5	Dødsfald i din nærmeste familie (dem du bor sammen med)	
	6	At dine forældre er flyttet fra hinanden	
	7	Du holdt op med at komme sammen med en kæreste	
	8	Din hund eller kat eller et andet dyr du holdt af, døde	
	9	Du havde alvorlige problemer i skolen med lærerne	
	10	Nogle af dine ejendele blev stjålet eller ødelagt	
	11	Du har været udsat for vold	
		<i>Problemer i dagligdagen</i>	
		<i>I de næste spørgsmål vil vi gerne vide noget om særlige helbredsproblemer.</i>	
56		<i>Vil du svare på spørgsmål om problemer i dagligdagen?</i>	
	1	Ja	
	2	Nej	
57		<i>Har du i den sidste uge haft nogle af følgende problemer? - svar i forhold til, hvor meget besvær du har haft</i>	
1		Hovedpine	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
2		Rysteture	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
3		Svimmelhed	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
4		Nervøsitet	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
5		Bange uden grund	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
6		Bekymring	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
7		Hjertebanken	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
8		Anspændt ellet stresset	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
9		Angst/panikanfald	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
10		Rastløshed, kan ikke sidde stille	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
11		Uoverkommelighed, mangler energi	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	
12		Selvbebrejdelser	
	2	Lidt 1 Nej 3 Ret meget 4 Virkelig meget	

13	Let til gråd			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
58	<i>Der er flere spørgsmål om problemer som unge kan have i dagligdagen, svar i forhold til hvor meget besvær du har haft i den seneste uge</i>			
14	Selvmordstanker			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
15	Dårlig appetit			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
16	Søvnbesvær			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
17	Følelse af håbløshed			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
18	Tristhed			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
19	Følelsen af ensomhed			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
20	Følelsen af at være fastholdt			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
21	Bekymring			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
22	Tabt interesse			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
23	Fornemmelse af at alt er besværligt			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
24	Fornemmelse af at være værdiløs			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
25	Haft lyst til at skære i dig selv			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget
26	Har du tilføjet dig selv fysisk skade			
	2 Lidt	1 Nej	3 Ret meget	4 Virkelig meget

Dine seksuelle erfaringer

De næste spørgsmål handler om seksuelle erfaringer både med jævnaldrende og voksne.

Husk at ingen ved noget om hvem der har besvaret spørgsmålene. Hvis der er nogle spørgsmål, som du ikke vil besvare, kan du trykke på 'næste-knappen' og du går videre til næste spørgsmål.

Hvis nogle af spørgsmålene giver dig problemer, kan du få råd og hjælp ved at ringe til telefonnummeret på det visitkort du har fået, eller du kan tale med skolens sundhedsplejerske

59	<i>Vil du fortsætte med at besvare spørgsmålene?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
60	<i>Hvor gammel var du da du første gang du kyssede nogen på munden?</i>	
	1	Under 11 år
	2	11 år
	3	12 år
	4	13 år
	5	14 år
	6	15 år eller ældre
	7	Jeg har aldrig kysset nogen
61	<i>Har du for tiden en kæreste?</i>	

	1	Ja
	2	Nej
62	<i>Har du tidligere haft en kæreste?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
63	<i>Var eller er din kæreste/kærester?</i>	
	1	Drenge
	2	Piger
	3	Både drenge og piger
64	<i>Har du nogen sinde været i seng med en kæreste?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
65	<i>Første gang du var i seng med en kæreste, hvordan var det?</i>	
	1	Jeg havde lyst til det - var parat
	2	Jeg syntes at det var for tidligt, men det var ok
	3	Det var for tidligt, men jeg gjorde det fordi min kæreste ønskede det
	4	Jeg blev presset
	5	Ved ikke - kan ikke huske det
66	<i>Ser du nogensinde pornofilm eller pornoblade?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
67	<i>Når du ser porno gør du det da?</i>	
	1	Mest alene
	2	Sammen med en kæreste
	3	Sammen med venner
68	<i>Hvor ofte ser du porno?</i>	
	1	Omtrent hver dag
	2	Højest en gang om ugen
	3	Sjældent
69	<i>De næste spørgsmål handler om uønskede seksuelle oplevelser du har haft med jævnaldrende, det vil sige nogen, som har samme alder eller er højst 5 år ældre end dig. Vil du svare på spørgsmål herom?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
70	<i>Har du været udsat for at en jævnaldrende imod din vilje har blottet sig for dig, tvunget dig til at blotte dig, fotograferet dig nøgen eller udsat dig for andre former for seksuelle ting – men uden direkte at røre dig?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
70.1	<i>Hvor mange gange er du blevet udsat for den slags imod din vilje?</i>	
	1	Enkelt gang
	2	2-3 gange
	3	4-6 gange
	4	7-10 gange
	5	Mere end 10 gange
70.2	<i>Hvor mange forskellige personer har udsat dig for den slags?</i>	
	1	En person
	2	2-3 personer
	3	4-6 personer
	4	7-10 personer
	5	Flere end 10 personer
70.3	<i>Hvor gammel var du første gang det skete?</i>	
	1	10 år eller yngre
	2	11 år
	3	12 år

	4	13 år
	5	14 år
	6	15 år eller ældre
70.4	<i>Hvor gammel var personen?</i>	
	1	11 år eller yngre
	2	12-14 år
	3	15-17 år
	4	18-20 år
	5	Ved ikke
70.5	<i>Var den anden person en dreng/mand eller pige/kvinde?</i>	
	2	Pige/kvinde
	1	Dreng/mand
70.6	<i>Hvem var han/hun?</i>	
	1	En ven eller kammerat
	2	Kæreste
	3	En tidligere kæreste
	4	Min bror/søster
	5	Min stedbror/stedsøster
	6	En anden i familien
	7	Min træner
	8	En ung pædagog
	9	En jeg ikke kendte
	10	En anden person
70.7	<i>Hvor skete det?</i>	
	1	Hjemme
	2	I en andens hjem
	3	I nærheden af mit hjem
	4	I skolen, uden for skolen eller på skolevejen
	5	Sportsklub eller idrætsforening
	6	På et offentligt sted (fx station eller shopping-center)
	7	På gaden eller i park
	8	I tog, bus eller lignende
	9	Andet sted
	10	Jeg husker ikke, ved ikke
70.8	<i>Brugte personen vold eller trusler mod dig?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
70.9	<i>Hvilken form for overtalelse, trusler, tvang eller vold blev der brugt?</i>	
	1	Snød dig
	2	Udnyttede sin magtposition
	3	Overtalte dig
	4	Truede med at afvise dig
	5	Holdt dig fast
	6	Slog dig eller gjorde dig ondt på anden måde
	7	Gav dig sprut eller stoffer
	8	Andet
70.10	<i>Fik du betaling eller anden belønning, fx penge, tøj, smykker, taletidskort eller andet første gang det skete?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
70.11	<i>Hvad har du fået?</i>	
	1	Penge
	2	Mad, husly
	3	Ting, fx tøj, smykker, taletidskort
	4	Rejser, koncerter, biografture eller lignende

	5	Sprut
	6	Andet
70.11b	Andet hvad?	
	1	Hvad:
70.12	<i>Var du selv beruset eller påvirket af stoffer?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
70.13	<i>Var den anden person beruset eller påvirket af stoffer?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
70.14	<i>Synes du, at det der skete var et seksuelt overgreb?</i>	
	1	Svar
	1	Ja
	3	Måske
	2	Nej
	4	Ved ikke
70.15	<i>Har du fortalt det til nogen? - angiv gerne flere forskellige personer</i>	
	1	Kæreste
	10	Politiet
	11	Nogen i kommunen fx sagsbehandler
	12	Ingen
	2	Ven/kammerat
	3	Mor
	4	Far
	5	Bror, søster - halvbror, halvsøster
	6	Voksen slægting eller ven
	7	Lærer eller træner
	8	Skolens elevråd
	9	Skolesundhedsplejerske, læge eller lignende
71	<i>Har du været udsat for at en jævnaldrende imod din vilje har rørt dine kønsdele, tvunget dig til at røre ham/hende eller har forsøgt at klæde dig af for at have sex med dig?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
Tilsvarende spørgsmål som vist ovenfor vedrørende erfaringer uden fysisk kontakt blev derefter præsenteret for hver enkelt af de forskellige former for uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. stillet til de elever, der svarede Ja til at have haft erfaringen mod deres vilje		
72	<i>Har du imod din vilje haft oralsex med en jævnaldrende?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
73	<i>Har en jævnaldrende imod din vilje forsøgt eller haft samleje/ analsex med dig?</i>	
	1	Ja
	2	Nej

Afsnit 9

Seksuelle kontakter og erfaringer med voksne

De næste spørgsmål handler om seksuelle kontakter eller erfaringer, som du har haft før du fyldte 15 år, med voksne det vil sige nogen, der er mindst 5 år ældre end dig.

Husk at ingen ved noget om hvem der har besvaret spørgsmålene. Hvis der er nogle spørgsmål, som du ikke vil besvare, kan du trykke på 'næste-knappen' og du går videre til næste spørgsmål. Hvis nogle af spørgsmålene giver dig problemer, kan du få råd og hjælp ved at ringe til telefonnummeret på det visitkort du har fået, eller du kan tale med skolens sundhedsplejerske.

74	Har du set porno sammen med en voksen?	
	1	Ja
	2	Nej
75	Seksuel kontakt med voksne Har du nogensinde haft seksuel kontakt med en voksen - eller er du blevet kontaktet seksuelt af en voksen før du fyldte 15 år?	
	1	Ja
	2	Nej
76	Vi vil nu spørge om forskellige typer af seksuelle erfaringer med en voksen. Der er mulighed for at svare om erfaringer med tre forskellige voksne. Voksen 1 er den person, som du først har haft oplevelser med. Hvis du har haft oplevelser med mere end en voksen kan du besvare ud for voksen 2 og eventuelt voksen 3.	
	Hvad skete der?	
	<i>giv gerne flere svar, hvis du har haft forskellige typer af erfaringer</i>	
1	Et forslag eller tilbud om at gøre noget seksuelt uden at den voksne rørte dig eller der skete andet	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
2	Befamlet	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
3	Den voksne blottede sine kønsdele	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
4	Du blottede dig	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
5	Den voksne rørte ved dine kønsdele (uden på tøjet)	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
6	Du rørte ved den voksne persons kønsdele (uden på tøjet)	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
7	Den voksne berørte/befamlede dine kønsdele, mens du var nøgen	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
8	Du rørte den voksnes kønsdele, mens han/hun var nøgen	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
9	Efterlignet samleje, uden at det blev gennemført	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
10	Samleje	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
11	Andet	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
75.1b	Hvor gammel var du første gang I havde samleje?	
	1	Med voksen 1
	2	Med voksen 2
	3	Med voksen 3
75.2	Hvor gammel var du første gang det skete?	
	1	Med voksen 1
	2	Med voksen 2
	3	Med voksen 3
75.3	Hvor gammel var den voksne første gang det skete?	
	1	Voksen 1's alder
	2	Voksen 2's alder
	3	Voksen 3's alder
75.4	Var det en mand eller kvinde?	
1	Voksen 1	

2	2 Kvinde 1 Mand	
	Voksen 2	
3	2 Kvinde 1 Mand	
	Voksen 3	
	2 Kvinde 1 Mand	
75.5	Omtrent hvor mange gange havde du seksuel kontakt med den voksne?	
	1	Antal gange med voksen 1
	2	Antal gange med voksen 2
	3	Antal gange med voksen 3
75.6	Hvor lang tid stod det på, angiv antal måneder?	
	1	Antal måneder med voksen 1
	2	Antal måneder med voksen 2
	3	Antal måneder med voksen 3
75.7	Foregår det stadigvæk?	
1	Voksen 1	
	1 Ja 2 Nej	
2	Voksen 2	
	1 Ja 2 Nej	
3	Voksen 3	
	1 Ja 2 Nej	
75.8	Hvem var den voksne person? giv kun et svar for hver voksen	
1	Ukendt person	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
2	En du kender, men ikke en ven	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
3	En ven	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
4	En af dine forældres venner	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
5	Fætter eller kusine	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
6	Farbror, morbror, moster eller faster	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
7	Bedsteforælder	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
8	Bror	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
9	Søster	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
10	Far	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
11	Stedfar	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
12	Mor	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
13	Stedmor	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
14	Lærer	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
15	Pædagog/pædagogmedhjælper	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
16	Træner	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	
17	Voksen kæreste	
	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3	

19	En person på dit arbejde 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
18	Anden voksen 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
75.9	<i>Hvem var det der startede den seksuelle kontakt?</i>
1	Voksen 1 1 Den anden 2 Du selv
2	Voksen 2 1 Den anden 2 Du selv
3	Voksen 3 1 Den anden 2 Du selv
75.10	<i>Blev du udsat for tvang, trusler eller pres?</i>
1	Voksen 1 1 Ja 2 Nej
2	Voksen 2 1 Ja 2 Nej
3	Voksen 3 1 Ja 2 Nej
75.11	<i>Blev du udsat for fysisk vold?</i>
1	Voksen 1 1 Ja 2 Nej
2	Voksen 2 1 Ja 2 Nej
3	Voksen 3 1 Ja 2 Nej
75.12	<i>Var den voksne påvirket af alkohol?</i>
1	Voksen 1 3 Aldrig 2 Nogle gange 1 Ofte
2	Voksen 2 3 Aldrig 2 Nogle gange 1 Ofte
3	Voksen 3 3 Aldrig 2 Nogle gange 1 Ofte
75.13	<i>Var du selv påvirket af alkohol?</i>
1	Voksen 1 3 Aldrig 2 Nogle gange 1 Ofte
2	Voksen 2 3 Aldrig 2 Nogle gange 1 Ofte
3	Voksen 3 3 Aldrig 2 Nogle gange 1 Ofte
75.14	<i>Synes du, at det var et seksuelt overgreb?</i>
1	Voksen 1 1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
2	Voksen 2 1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
3	Voksen 3 1 Ja 2 Nej 3 Måske 4 Ved ikke
75.15	<i>Har du fortalt det til nogen? gerne flere svar</i>
1	Ingen 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
2	Mor 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
3	Far 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
4	Bror eller søster

	1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
5	En ven eller veninde 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
6	Kæreste 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
7	En anden voksen 1 Voksen 1 2 Voksen 3 Voksen 3
75.15b	Hvorfor fortalte du det ikke til nogen?
	1 Voksen 1
	2 Voksen 2
	3 Voksen 3
Konflikter og vold i familien	
<i>De fleste børn og unge oplever konflikter i deres hjem og mange oplever vold i deres omgivelser. Der er mange forskellige måder at løse konflikter mellem voksne og børn og mellem unge indbyrdes.</i>	
<i>De næste spørgsmål handler om dette.</i>	
<i>Du behøver ikke at svare på alle spørgsmålene, hvis du ikke vil. Husk, at der ikke er nogen der kan finde ud af, at det er dig der har svaret eller hvem din familie er. Vil du gerne fortsætte med spørgsmålene, så skal du besvare det næste spørgsmål med JA.</i>	
76	<i>Vil du besvare spørgsmålene?</i>
	1 Ja
	2 Nej
77	<i>Har din mor gjort noget af følgende mod dig, når I skændtes? Gerne flere svar</i>
1	Været sur eller ikke ville tale om sagen 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
2	Skældt ud, hånet eller såret dig 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
3	Kastet med ting eller sparket til ting 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
4	Truet med vold 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
5	Skubbet eller rystet dig voldsomt 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
6	Trukket dig i håret 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
7	Slået dig med flad hånd 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
8	Slået dig med knytnæve 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
9	Slået dig med en genstand 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
10	Sparket dig 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
11	Pisket dig (fx med bælte) 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
12	Givet dig bank 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
13	Truet dig med kniv eller andet våben 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig
14	Brugt kniv eller andet våben 1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

15 Gjort noget andet voldsomt
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

77 *Har din far gjort noget af følgende mod dig, når I skændtes?*

Giv gerne flere svar

1 Været sur eller ikke ville tale om sagen
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

2 Skældt ud, hånet eller såret dig
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

3 Kastet med ting eller sparket til ting
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

4 Truet med vold
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

5 Skubbet eller rystet dig voldsomt
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

6 Trukket dig i håret
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

7 Slået dig med flad hånd
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

8 Slået dig med knyttnæve
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

9 Slået dig med en genstand
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

10 Sparket dig
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

11 Pisket dig (fx med bælte)
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

12 Givet dig bank
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

13 Truet dig med kniv eller andet våben
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

14 Brugt kniv eller andet våben
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

15 Gjort noget andet voldsomt
1 De seneste 12 mdr. 2 Tidligere 3 Nej, aldrig

78 *Har du hørt eller set din mor blive udsat for nogle af følgende ting i jeres hjem indenfor de sidste 12 måneder? Giv*

gerne flere svar

1 Er blevet skældt ud
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

2 Er blevet hånet og udmyget
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

3 Er blevet truet med vold
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

4 Er blevet trukket i håret
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

5 Er blevet slået med flad hånd
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

6 Er blevet slået med knyttnæve
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

7 Er blevet slået med en genstand
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

8 Har fået bank
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

9 Er blevet angrebet med en kniv
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

10 Er blevet truet med våben
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

11 Er blevet udsat for noget andet voldeligt
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

79.1 *Hvem gjorde det imod din mor? gerne flere svar*

1 Ikke relevant, mor har ikke været udsat for vold i hjemmet
2 Min far
3 Stedfar/pap-far/mors kæreste
4 Min bror
5 Min søster
6 Jeg selv
7 En slægtning
8 En anden person

80 *Har du hørt eller set din far blive udsat for nogle af følgende ting i jeres hjem indenfor de sidste 12 måneder? gerne flere svar*

1 Er blevet skældt ud
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

2 Er blevet hånet og udmyget
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

3 Er blevet truet med vold
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

4 Er blevet trukket i håret
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

5 Er blevet slået med flad hånd
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

6 Er blevet slået med knyttnæve
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

7 Er blevet slået med en genstand
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

8 Har fået bank
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

9 Er blevet angrebet med en kniv
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

10 Er blevet truet med våben
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

11 Er blevet udsat for noget andet voldeligt
3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange

80.1 *Hvem gjorde det imod din far? gerne flere svar*

1 Ikke relevant, far har ikke været udsat for vold i hjemmet
2 Min mor
3 Stedmor/pap-mor/fars kæreste
4 Min bror
5 Min søster
6 Jeg selv
7 En slægtning
8 En anden person

81 *Har du hørt eller set en bror eller søster blive udsat for nogle af følgende ting i jeres hjem indenfor de sidste 12 må-*

	<i>neder? gerne flere svar</i>						
1	Er blevet skældt ud				1		Ukendt person
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				2		Kæreste eller tidligere kæreste
2	Er blevet hånet og udmynet				3		Kammerat eller ven
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				4		Slægtning
3	Er blevet truet med vold				5		Lærer
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				6		Pædagog/pædagogmedhjælper
4	Er blevet trukket i håret				7		Træner
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				8		Politi
5	Er blevet slået med flad hånd			83.2	9		Anden person
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange						
6	Er blevet slået med knytnæve			83.3			
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				1		Antal gange
7	Er blevet slået med en genstand				1		Skubbet, rystet eller slået med flad hånd
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				2		Sparket, slået med knytnæve eller genstand
8	Har fået bank				3		Smidt mod en væg, ned af trappe eller lignende
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				4		Forsøgt kværket, angrebet med kniv eller et andet våben
9	Er blevet angrebet med en kniv				5		Andet
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange			83.4			
10	Er blevet truet med våben				1		Ja
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				2		Nej
11	Er blevet udsat for noget andet voldeligt			83.4b			
	3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange				1		Et blåt mærke eller en hudafskrabning
81.1	<i>Hvem gjorde det imod din bror/søster? gerne flere svar</i>				2		Et stort blåt mærke eller dybe sår
	1	Ikke relevant, har ikke nogle søskende/ mine søskende har ikke været udsat for vold i hjemmet			3		Knoglebrud eller tand slået ud
	2	Min mor			4		Indre skader
	8	Min far			5		Bevistløs
	3	Stedmor/pap-mor/fars kæreste		83.5	6		Andet alvorligt
	10	Stedfar/pap-far/mors kæreste					
	4	Min bror			1		Ukendt person
	5	Min søster			2		Kæreste eller tidligere kæreste
	6	Jeg selv			3		Kammerat eller ven
	7	En slægtning			4		Slægtning
	9	En anden person			5		Lærer
					6		Pædagog/pædagogmedhjælper
					7		Træner
					8		Politi
82	Vold uden for familien				9		Anden person
	<i>Er du nogensinde før du fyldte 15 år - blevet slået eller overfaldet uden for dit hjem -?</i>			83.6			
	1	Ja			1		Under 12 år
	2	Nej			2		12-14 år
82.1	<i>Hvem gjorde det? gerne flere svar</i>				3		15-17 år
	1	Ukendt person			4		18-24 år
	2	Kæreste eller tidligere kæreste			5		25-39 år
	3	Kammerat eller ven			6		40 år eller ældre
	4	Slægtning			8		Ved ikke
	5	Lærer					
	6	Pædagog/pædagogmedhjælper		83.7			
	7	Træner			1		Nej
	8	Politi			2		Ja, lidt
	9	Anden person			3		Ja, meget
					4		Ved ikke
83	<i>Har du i løbet af de seneste 12 måneder været udsat for at blive slået eller overfaldet uden for dit hjem?</i>			83.8			
	1	Ja			1		Nej
	2	Nej			2		Ja, lidt
83.1	<i>Hvem gjorde det? gerne flere svar</i>				3		Ja, meget

83.9	<i>Hvor blev du slået eller overfaldet?</i>	
	1	Hjemme
	2	I et andet hjem
	3	Uden for dit hjem
	4	I skolen eller på skolevejen
	5	I et shoppingcenter, station eller lignende
	9	Andet sted
	6	På gaden eller i en park
	8	Ved koncert, idrætsbegivenhed eller lignende
	7	I tog eller bus
83.10	<i>Har du fortalt det til nogen? - angiv gerne flere forskellige personer</i>	
	1	Kæreste
	10	Politiet
	11	Nogen i kommunen fx sagsbehandler
	12	Ingen
	2	Ven/kammerat
	3	Mor
	4	Far
	5	Bror, søster - halvbror, halvsøster
	6	Voksen slægtning eller ven
	7	Lærer eller træner
	8	Skolens elevråd
	9	Skolesundhedsplejerske, læge eller lignende

Mobiltelefon og Internet

Her kommer nogle spørgsmål om dine erfaringer med brugen af mobiltelefon og internet.

84	<i>Hvor meget tid bruger du i gennemsnit om ugen på Internettet?</i>	
	1	Mere end 2 timer om ugen
	2	Omkring 1 time om dagen
	3	Et par timer om ugen
	4	Sjældnere
85	<i>Hvor mange SMS'er sender du hver uge?</i>	
	1	Ingen
	2	Mindre end 10
	3	Mellem 10 og 50
	4	Mellem 50 og 100
	5	Mere end 100
86	<i>Hvor er du oftest på Internettet?</i>	
	1	I dit hjem, på din egen computer
	2	I dit hjem, på en fælles computer
	3	Hos en kammerat på hans/hendes computer
	4	Hos en kammerat på familiens computer
	5	I skolen
	6	På et bibliotek
	7	På en netcafé
87	<i>Når du bruger Internettet, er du da oftest alene eller sammen med nogen?</i>	
	1	Alene
	2	Sammen med familien
	3	Sammen med venner
88	<i>Har du en internetprofil på et dansk netmødested, fx på ARTO?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
89	<i>Har du en internetprofil på et internationalt netmødested, fx på Facebook?</i>	

	1	Ja
	2	Nej
90	<i>Bruger du Messenger?</i>	
	1	Ja, på Internettet
	2	Ja, på mobil
	3	Nej
91	<i>Er du blevet oplyst om 'sikker chat', det vil sige hvordan man undgår uønskede beskeder på Internettet og over mobilen?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
92	<i>Hvem har fortalt dig om det? gerne flere svar</i>	
	1	Skolelærer
	2	Forældre
	3	Søskende
	4	Venner
	5	Andre
93	<i>Har du læst om sikker brug af Internettet og mobilen?</i>	
	1	Ja, på Sikkerchat.dk
	2	Ja, hos Medierådet for børn og unge
	3	Ja, på Cyberhus.dk
	4	Ja, på det netmødested jeg bruger
	5	Ja, på andre hjemmesider eller pjecer
	6	Nej
94	<i>Ved dine forældre hvad du laver, fx. hvem du chatter med, på Internettet?</i>	
	1	Ja
	2	Nej
95	<i>Hvem ville du henvende dig til, hvis du fik ubehagelige beskeder over Internettet eller mobilen? gerne flere svar</i>	
	1	Skolelærer
	2	Forældre
	3	Søskende
	4	Venner
	5	Andre
	6	Ville ikke henvende mig til nogen
96	<i>De næste spørgsmål er om ubehagelige henvendelser via Internet eller mobil. Har du oplevet noget af det følgende i de seneste 12 måneder? Sæt et svar ud for hvert spørgsmål</i>	
96.1	Blevet mobbet med SMS beskeder?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
96.2	Modtaget trusler via mobilen?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
96.3	Modtaget klamme beskeder på mobilen?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
96.4	Andre har spredt rygter eller skrevet onde ting om dig via Internettet?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
96.5	Andre har, imod din vilje, lagt frække billeder af dig på Internettet?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
96.6	Er du blevet narret af en falsk profil på Internettet?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
97	<i>Har du selv gjort noget af følgende inden for de seneste 12 måneder? Sæt et svar ud for hvert spørgsmål</i>	
97.1	Drillet andre via SMS beskeder?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
97.2	Sendt trusler eller klamme beskeder via mobilen?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	
97.3	Spredt rygter eller skrevet onde ting om andre via mobilen?	
	3 Nej, aldrig	1 Ja, en enkelt gang
	2 Ja, mange gange	

97.4	Lagt frække billeder af dig selv på Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
97.5	Skrevet eller lagt ubehagelige ting på andres profiler? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98	<i>Har du oplevet noget af følgende inden for de seneste 12 måneder? Sæt et svar ud for hvert spørgsmål</i>
98.1	Er du blevet krænket af groft seksuelt sprog, når du har chattet med en ukendt på Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.2	Er du af nogen du ikke kender blevet spurgt om at sende frække billeder/film af dig selv via Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.3	Har du over webcam set en anden person gøre frække ting? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.4	Har du vist dig selv på en fræk måde foran et webcam? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.5	Er du via Internettet blevet opfordret til sex fra nogen du ikke kender? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.6	Er du blevet tilbudt gaver eller penge for sex fra nogen du ikke kender via Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.7	Har du givet din email adresse til nogen du kun kender fra Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.8	Har du givet dit telefonnummer til nogen du kun kender fra Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
98.9	Har du chattet med nogen via MSN, som du først havde lært at kende igennem et andet sted på Internettet? 3 Nej, aldrig 1 Ja, en enkelt gang 2 Ja, mange gange
99	<i>Har du mødt personer i virkeligheden, som du har lært at kende via Internettet?</i>
	1 Ja
	2 Nej
100	<i>Har du oplevet noget af følgende med en person, som du havde lært at kende via Internettet, da I mødtes i virkeligheden? Sæt et svar ud for hvert spørgsmål</i>
100.1	Er du forsøgt overtalt til noget seksuelt? 1 Ja 2 Nej
100.2	Er du blevet presset eller tvunget til at gøre noget seksuelt? 1 Ja 2 Nej
100.3	Har du fået penge eller gave for at gøre noget seksuelt? 1 Ja 2 Nej
101	<i>Hvor på Internettet havde du lært personen at kende?</i>
	1 I et chatroom, der ikke kræver password
	2 I et chatroom, der kræver password
	3 Via et dansk netmødested (fx ARTO)
	4 Via et internationalt netmødested (fx Facebook)
	5 Via onlinespil
	6 Andet sted
102	<i>Hvem var personen? gerne flere svar</i>
	1 Jævnaldrende
	2 En lidt ældre person
	3 Voksen
103	<i>Første gang det skete, hvor gammel var du?</i>
	103 Alder i år
104	Er noget af det du blev udsat for blevet filmet eller fotograferet?
	1 Ja
	2 Nej
	3 Ved ikke
105	<i>Ved du om filmen eller billederne blev lagt ud på Internettet eller sendt til andre personer ?</i>

	1 Ja
	2 Nej
	3 Ved ikke
Ulovlige handlinger	
<i>De næste spørgsmål er om ting man nogle gange gør, selv om de ikke er lovlige.</i>	
106	<i>Nogle gange er unge med til ulovlige ting. Det handler de næste spørgsmål om, vil du svare på dem?</i>
	1 Ja
	2 Nej
107	<i>Har du været med til noget af det følgende, de sidste 12 måneder?</i>
107.1	Lavet tags eller grafitti på offentlige steder? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
107.2	Med vilje ødelagt skolens ejendom eller bygninger? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
107.3	Med vilje ødelagt andres ting? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
107.4	Stjålet fra en butik eller kiosk? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
107.5	Deltaget i slagsmål? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
107.6	Mishandlet nogen? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
107.7	Forsøgt at tvinge nogen til sex? 2 En gang 3 2-4 gange 4 5 gange eller flere 1 Nej
Forebyggelse	
<i>Vi vil gerne vide om din skole har gjort noget for at ruste dig mod overgreb, og om du ved, hvor du kan få gode råd og hjælp, hvis du bliver udsat for noget, som du ikke bryder dig om.</i>	
108	<i>De næste spørgsmål handler om undervisning i skolen om emner som har betydning for at undgå overgreb.</i>
108.1	Er du blevet undervist i hvordan du siger fra (sætter grænser) og undgår oplevelser, som du ikke ønsker? 1 Ja 2 Nej
108.2	Har du fået undervisning om børns seksuelle udvikling? 1 Ja 2 Nej
108.3	Er du blevet undervist om hvordan man undgår at blive presset til uønskede seksuelle forhold? 1 Ja 2 Nej
108.4	Er du blevet undervist om hvor du kan henvende dig hvis du har brug for rådgivning og hjælp i forbindelse med overgreb i familien? 1 Ja 2 Nej
108.5	Er du blevet undervist om hvor du kan henvende dig hvis du har brug for rådgivning og hjælp i forbindelse med overgreb uden for familien? 1 Ja 2 Nej
109	<i>Gør din skole noget for at undgå mobning og/eller løse konflikter imellem eleverne?</i>
	1 Ja
	2 Nej
110	<i>Hvad gør skolen?</i>
	1 Beskriv
111	<i>Her er en liste over steder hvor børn og unge kan søge hjælp. Hvilke af disse steder kender du til og eventuelt brugt?</i>
	1 Børnetelefonen 1 Ja, kender 2 Ja, har brugt
	2 Børnechatten 1 Ja, kender 2 Ja, har brugt
	3 Ung På Linie

- 4 1 Ja, kender 2 Ja, har brugt
Skolesundhedsplejersken
- 5 1 Ja, kender 2 Ja, har brugt
Den lokale sundhedstjeneste
- 6 1 Ja, kender 2 Ja, har brugt
Kontaktperson på skolen (fx klasselærer)
- 1 Ja, kender 2 Ja, har brugt

112 **Nu vil vi gerne have din egen personlige mening om det følgende: Hvad mener du er de vigtigste årsager til, at nogle børn bliver behandlet dårligt af voksne? Skriv lige hvad du synes. Når du er færdig, så tryk på NÆ-STE-knappen. Måske må vi afbryde dig før du er færdig, hvis der ikke er mere tid.**

113 **Vi vil også gerne have din mening om det følgende: Hvordan mener du selv, at børn bedst beskyttes mod overgreb og vold? Skriv lige hvad du synes. Når du er færdig, så tryk på NÆSTE-knappen.**

114 **Havde du besvær med at forstå spørgsmålene?**

1	Nej, ingen problemer
2	Ja, nogle af dem
3	Ja, de fleste spørgsmål

Tak for at du har deltaget i undersøgelsen. Husk du kan henvende dig til skolens sundhedsplejerske og/eller søge råd hos den person, der er angivet på det visitkort du fik udleveret, såfremt du har brug for rådgivning eller hjælp.

Rapporten er baseret på svar fra knap 4.000 elever i 9. klasse. Den beskriver de unges egen oplevelse og vurdering af tidlige seksuelle erfaringer og kontakter med jævnaldrende og voksne og de mulige sammenhæng med psykiske trivselsproblemer blandt de unge.

I beskrivelsen af vold mod unge er der medtaget både skældud og anden verbal vold samt fysisk vold i og uden for familien og de unges oplevelse af vold mod far og mor.

Undersøgelsen er en opfølgning på en tilsvarende undersøgelse i 2002 og den pointerer vigtigheden af en forstærket oplysning til unge, familie og skole om risikofaktorer for overgreb.